

ACADEMIA ROMÂNĂ

INSEMŢĂTATEA

DIVANURILOR AD-HOC DIN IAŞI ŞI BUCUREŞTI

IN ISTORIA RENĂŞTERII ROMÂNIEI

DE

DIMITRIE A. STURDZA

SECRETAR GENERAL AL ACADEMIEI ROMÂNE

V. ANUL 1858.

CĂIMĂCĂMIA DIN MOLDOVA A DOMNILOR ŞTEFAN CATARGIU, VASILE STURDZA, ANASTASIE PANU.

EXTRAS DIN:

ANALELE ACADEMIEI ROMÂNE

Seria II. — Tom. XXXIII.

MEMORIILE SECŢIUNII ISTORICE

BUCUREŞTI

LIBRĂRIILE SOCEC & Comp., C. SFETEA şi LIBRĂRIA NAŢIONALĂ

LEIPZIG

OTTO HARRASSOWITZ.

VIENA

GEROLD & COMP.

1911.

30.286

Preţul 1 leu.

Analele Societății Academice Române. — Seria I :

Tom. I—XI. — Sesiunile anilor 1867—1878.

Analele Academiei Române. — Seria II:

L. B.

Tom. I—X. — Desbaterile și memoriile Academiei în 1879—1888.

Indice alfabetic al volumelor din Anale pentru 1878—1888

2.—

Tom. XI—XX. — Desbaterile și memoriile Academiei în 1888—1898.

Indice alfabetic al volumelor din Anale pentru 1888—1898

2.—

Tom. XXI.—Desbaterile Academiei în 1898—9.

2.—

» *XXI.—Memoriile Secțiunii Istorice*

5.—

» *XXII.—Desbaterile Academiei în 1899—1900*

6.—

» *XXII.—Memoriile Secțiunii Istorice*

6.—

» *XXIII.—Desbaterile Academiei în 1900—1901*

3.—

» *XXIII.—Memoriile Secțiunii Istorice*

5.—

» *XXIV.—Desbaterile Academiei în 1901—2.*

4.—

» *XXIV.—Memoriile Secțiunii Istorice*

6.—

» *XXV.—Desbaterile Academiei în 1902—3.*

3.—

» *XXVI.—Desbaterile Academiei în 1903—4.*

5,50

» *XXVI.—Memoriile Secțiunii Istorice*

5.—

Regele Carol I și Instrucțiunea publică. Cuvântare de Zece Maiu 1903, de *D. A. Sturdza*.

—,20

Despre Cnejii Români, de *I. Bogdan*.

—,40

Din viața romană: Podoabele, toaleta și petrecerile unei elegante, de *Ion Kalinderu*.

—,50

Un hrisov al lui Mircea cel Bătrân din 10 Iunie 1415, de *Ioan Bogdan*.

—,20

Hirii, Macedo-Românii și Albanezii. Disertațiune istorică, de *Dr. Atanasie M. Marienescu*

—,60

Episcopia Strehaiei în anii 1673—1688. Notă istorică, de *I. Bianu*.

—,20

Nicopole 1396—1877—1902. — Cuvântare rostită de **CAROL I, Regele României**.

Din viața romană: Societatea înaltă pe vremea lui Pliniu cel tânăr, de *Ion Kalinderu*.

1.—

Biserica și podul din Borzești, precum și o ochire relativă la bisericile zidite de Ștefan cel Mare, de *Dr. C. I. Istrati*.

2.—

» *XXVII.—Desbaterile Academiei în 1904—5.*

8.—

» *XXVII.—Memoriile Secțiunii Istorice*

4.—

Ștefan cel Mare, Mihaiu Viteazul și Mitropolia Ardealului, de *N. Iorga*.

Românii din Bosnia și Herțegovina în trecut și în prezent, de *Isidor Ieșan*.

—,30

Câteva manuscrite și documente din țară și din străinătate relative la istoria Românilor, de *N. Iorga*

—,20

Vieța lui Alexandru Vodă Callimachi, Domn al Moldovei, cu prilejul descoperirii testamentului său, de *N. Iorga*

—,20

Indreptări și întregiri la istoria Românilor după acte descoperite în arhivele săsești. I. Brașovul, de *N. Iorga*

—,50

Bărbații culți greci și români și profesorii din Academile de Iași și București din epoca zisă fanariotă (1650—1821), de *C. Erbiceanu*.

—,50

Nichifor dascălul, exarh patriarhal, și legăturile lui cu țerile noastre (1580—1599), de *N. Iorga*

—,20

Datele cronicelor moldovenești asupra anilor de domnie ai lui Alexandru cel Bun, de *Dimitre Onciul*

—,30

Contribuțiuni la biografiile unora din cronicarii moldoveni, de *I. Tanoviceanu*. (Cu 1 tabelă.)

—,30

Despre Ungurii și Episcopiile catolice din Moldova, de *Radu Rosetti*.

—,80

Vieța și Domnia lui Barbu Dimitrie Știrbei, Domn al Țerii-Românești (1849—1856). Memoriul I, de *N. Iorga*

—,30

» *XXVIII.—Desbaterile Academiei în 1905—6.*

5.—

» *XXVIII.—Memoriile Secțiunii Istorice*

6.—

Vieța și Domnia lui Barbu Dimitrie Știrbei, Domn al Țerii-Românești (1849—1856). Memoriul II, de *N. Iorga*.

1,60

Cronica Bohotinului, de *Radu Rosetti*

1,60

Noțiunea valorii în istorie, de *A. D. Xenopol*

—,30

Din Nichita Acominatos Honiatul, traducere a părților privitoare la Istoria Asanizilor, cu introducere și index, de *Gheorghe Murnu*

1,20

Note genealogice și biografice despre familiile Buhuș și Rosetti, foști proprietari ai moșiei Bohotinul, de *Radu Rosetti*

—,40

Câteva manuscrite și documente din țară și străinătate relative la istoria Românilor, de *N. Iorga*.

—,30

Cauzalitatea în succesiune, de *A. D. Xenopol*

—,50

Originile partidului național în România, de *A. D. Xenopol*

—,20

» *XXIX.—Desbaterile Academiei în 1906—7.*

6.—

3272819(5-7M)

B.C.U. Bucuresti

C111870

INSEMNĂTATEA
DIVANURILOR AD-HOC DIN IAȘI ȘI BUCUREȘTI

IN ISTORIA RENĂȘTERII ROMÂNIEI

DE

DIMITRIE A. STURDZA

Secretar general al Academiei Române.

V. Anul 1858.

CĂMĂCĂMIA DIN MOLDOVA

A DOMNILOR

ȘTEFAN CATARGIU, VASILIE STURDZA, ANASTASIE PANU.

Donațiunea Maiorescu

C111870 N

Ședința dela 16 Maiu 1911.

Prima mea cuvântare despre *Insemnătatea Divanurilor ad-hoc din Iași și București în Istoria Renașterii României* termină prin următoarele cuvinte:

«E clar și evident, că Unirea Principatelor Moldovei și Valahiei sub un Principe Ereditar luat din familiile domnitoare din Europa, a fost una din cestiunile politice cele mari, cari agitau lumea în 1856. Ea nu era importantă numai pentru Principate, ci și pentru Europa, fiindcă împreună cu dânsa se puneau în mișcare și alte mari cestiuni, cari au schimbat fața politică a Europei: Regatul Italiei întâiu, și în urmă Imperiul German. De aceea mersul înainte al Unirii Principatelor nu putea fi oprit de intrigi și interese personale, mai ales când era susținut în Principate de poporul român, condus de bărbați energici, bine pregătiți și buni patrioți».

Divanurile ad-hoc în 1857 erau chemate a rosti numai *dorințe*. Areopagul European în 1858 a luat *deciziuni* asupra Reorganizării

Principatelor Române, și *numai în urmă, aceste deciziuni erau menite a indică calea guvernelor naționale viitoare.*

Doresc a restrânge de astădată cuvântarea mea, expunând cu acte și documente acțiunea unui bărbat de stat, care a avut o mare și covârșitoare înrăurire asupra înlăturării piedicilor, ce se rădicau în a treia fază a Renașterii noastre naționale.

Acest bărbat de stat a fost *Vornicul Anastasie Panu*, Membru al Căimăcămiei Moldovei în 1858.

Fermanul relativ la numirea Căimăcămiei Moldovei dela finele lunii Octomvrie 1858 are următoarea cuprindere :

« O r d i n .

«D-lor Ștefan Catargiu, șef al Departamentului din Lăuntru, —

Vasile Sturdza, Prezidentul Divanului Domnesc, —

Anastasie Panu, Locțiitor de Logofăt al Dreptății.

«În conformitate cu stipulațiile art. 49 din Convenția care, precum este zis în celălalt Ferman al meu, investit cu Hatul imperial, s'a încheiat în 19 August 1858 între Imperiul meu și cele șase Puteri garante, în ceea ce privește organizația fundamentală a ambelor Principate, v'am numit la Căimăcămia Moldovei.

«Prin urmare, Prințul Nicolae Konake Vogoride, până acum Caimacam al Moldovei, urmând a trădă îndată în mâinile voastre administrația generală a Principatului, care din ceasul acela vă este dată vouă escluziv, voința mea hotărâtoare este ca în exercițiul provizoriului ce vă este încrezut, liniștea țării, siguranța și buna petrecere a populațiilor să fie mănușite, și ca stipulațiile electorale a nouăi organizații ce aveți a executa și a face de a execută direct și indirect, să fie în totul și cu lealitate puse în practică.

«Ordonez ca să țintiți toată serioasa voastră luare aminte asupra exactei aplicații a regulamentului electoral, în ceea ce privește pe acei cu însușiri de a fi aleși la domnie și la adunare, cum și pe alegătorii membrilor acestei adunări.

«Reclam de o potrivă toată luarea voastră aminte pentru ca nici o lucrare sau o urmare contrară zisului regulament să nu aibă loc, și ca uneltiri înșelătoare și lucrări ca acelea ce ar avea de scop a dovedi prin mijloace închipuite un venit funciar căpătat dela subscrierea zisei convenții încoace, spre a avea drituri de a fi alegători sau aleși, să fie respinse ca în totul neadmisibile, și ca, întru aceasta precum întru toate, spiritul de nepărtinire, de lealitate și de sinceritate să fie mai înainte de toate și neapărat mănușit.

«Fiindcă în tot timpul funcțiilor voastre timpurare veți fi răspunzători,

precum mai sus s'a zis, pentru păstrarea liniștei în țară și pentru buna execuție a regulamentelor nouă, vă fac știut că sunteți autorizați a scoate, sub răspunderea voastră, din funcțiile lor și a înlocui provizoriu, prin alții ce s'ar socoti de cuviință, pe toți acei din funcționarii Principatului, cari s'ar abate din această stare de lucruri; însă sunteți datori, în toate cazurile, a subordona aceste schimbări unor stricte nevoi și unor considerații vădite de rânduială publică.

«De aceea s'a slobozit fermanul meu imperial de față.»

Acest Ferman a fost trimis Căimăcămiei Moldovei cu următoarea scrisoare a Marelui Vizir Ali Pașa din 9 Octomvrie 1858:

«Am onoare a vă face cunoscut că din porunca M. S. Sultanului, Ex. Sa Afif-Bey, Mare Cancelar al Divanului Imperial și funcționar de gradul întâiu al Imperiului, este însărcinat cu misiunea de a duce la Iași Hatișeriful conform cu stipulațiunile Convenției din 19 August 1858 și destinat a promulga dispozițiunile cuprinse în acea Convenție, relativ la organizarea fundamentală a celor două Principate, precum și Fermanul Imperial pentru numirea D-voastre în mod colectiv Caimacami ai Moldovei, conform cu art. 49 al numitei Convenții.

«Vă rog deci a primi pe acest Comisar Imperial cu toată cinstea ce i se cuvine personal și o compoartă misiunea sa înaltă și a binevoi să-i faceți toate înlesnirile pentru a-i asigura succesul.

(ss) «Aali».

Solemnitatea cetirii Fermanului de instalare a Caimăcămiei Moldovei din 19 Octomvrie. (Gazeta de Moldavia, No. 83).

E. Sa Afif-Bey, Comisarul Inaltei Porți Otomane, însărcinat cu aducerea Fermanului Impăratesc privitor la Promulgarea Convențiunii constitutive a Principatelor, a sosit la Iași în 28 Octomvrie, însoțit de secretarii săi DD. Adossides și Costan. Dela Galați până la Iași a fost primit pretutindenea cu onorurile datorite înaltei sale misiuni. La bariera dela Socola, Comisarul Imperial a fost complimentat de șeful poliției, și a fost însoțit de o gardă de onoare până la Casa d-lui Logofăt Milu, unde o companie de infanterie l-a primit cu onorurile militare.

E. Sa Principele Caimacam și domnii Miniștri au felicitat pe d-l Comisar de bună venire. A doua zi E. Sa a primit vizitele Inaltului cler, a boierilor și a d-lor Reprezentanți, cărora E. Sa le făcuse mai înainte vizitele datorite.

Solemnitatea Promulgării Convențiunii Constitutive a Principatelor Dunărene s'a făcut ieri în 19 Octomvrie.

Miliția, compusă de un batalion de vânători, de un escadron de lăncieri și de bateria de artilerie, s'a pus în rând la 10 ore pe piața Palatului.

E. Sa Afif-Bey, Comisarul Inaltei Porți și însărcinat cu Fermanul Impărațesc, însoțit de d-l Secretar de stat Logofătul Ioan Cantacuzino, urmat de escorta de onoare și de patru pagi domnești, a sosit în trăsura domnească la palat, unde a fost salutat cu onorurile militare și civile datorite rangului său și înaltei sale misiuni.

La scara cea mare, E. Sa Principele Caimacam Nicolae Konaki-Vogoride și domnii Miniștri au primit pe Comisarul Imperial, însoțindu-l în sala tronului, unde se aflau întruniți înalții funcționari și reprezentanții Puterilor străine.

E. Sa Principele Caimacam a condus pe E. Sa Afif-Bey la estrada pregătită, încunjurată de funcționarii civili și militari, și a luat locul său lângă d-l Comisar Impărațesc până la începutul cetirii Fermanului, retrăgându-se în urmă în apartamentele sale.

E. Sa Afif-Bey a cetit imediat în limba turcească Fermanul și Hatîșeriful, precum și ordinul pentru numirea nouăi Căimăcămii, compusă de EE. LL. domnii Logofăt Ștefan Catargiu, Vornicul Vasile Sturdza și Vornicul Anastase Panu. Traducerea românească a acestor acte a fost cetită de d-l Secretar de stat. S'au tras atunci 101 lovituri de tun.

D-l Logofăt Catargiu a mulțumit în numele colegilor săi E. Sale d-lui Comisar în următorul mod:

«Suntem pătruși de recunoștință către Maiestatea Sa Sultanul și către Augustii Suverani, cari au subscris Tractatul de Paris, cari au asigurat Principatelor-Unite garanția instituțiilor stabile, cari trebuie să le deschidă o eră de prosperitate.

«Sub înrăurirea simțimintelor ce deșteaptă în inimile noastre patriotismul, legalitatea și nepărtinirea, primim misia ce ni se încredințează de către Convenția din 19 August, misia de a dirige guvernul țerii noastre până la alegerea Domnului.

«Rugăm pe E. V. ca să binevoiți a depune la picioarele Tronului M. S. Sultanului expresia devotamentului nostru, precum și încredințarea neobositului zel ce vom întrebuintă pentru a mântui buna orândueală și liniștea în țară, nu mai puțin și a silinței noastre neconținute de a ne ține în marginile și în adevărata înțelegere a mandatului ce ni s'a încredințat».

Astfel gloriosul nostru Suveran, în înțelegere cu Augustii săi Aliați, a încredințat în mâinile națiunii drepturi imprescriptibile, pentru a formă, pe baza nouăi Constituțiuni, un guvern și o ordine de lucruri, cari vor asigura prosperitatea publică și vor justifica simpatia Europei. Noi avem acum a realiza această îndoită așteptare.

E. E. Lor Membrii nouăi Căimăcămii au primit în sala domnească felicitările Corpului diplomatic, ale funcționarilor statului și ale boierilor; iar Comisarul imperial a fost recon dus la locuința sa cu aceleași onoruri ca înainte.

După această ceremonie, înalții funcționari, adjutanții, corpul ofițerilor și alți boieri, s'au dus la locuința Principelui Conaki-Vogoride pentru a-i mulțumi în particular de dovezile de bunăvoință, pe cari le-a arătat în timpul guvernului său.

Seara, casele principale ale orașului au fost iluminate. Ploaia și omătul, puind termin unei secete prelungite, au împiedecat o iluminăție generală».

Imediat după cetirea Fermanului de instalare, Caimacamii au pășit la îndeplinirea îndatoririlor lor, și au hotărît a le formulă în *Procese verbale*, cari se vor aduce la cunostință publică prin *Monitorul Oficial al Moldovei*.

Aceasta eră cu atât mai necesar, că E. Sa Afif-Bey, Comisarul Inaltei Porți, veniă din Constantinopol, însoțit de doi secretari, dintre cari unul, Adossides, eră bine cunoscut celor trei Caimacami încă din anul 1856, când s'a prins întâia dovadă de corupțiune bănească, incredințată îngrijirii lui speciale.

Organizarea întâielor lucrări ale Căimăcămiei a fost consemnată de unanimitatea membrilor ei în Procesele verbale I, II, III și IV.

Procesul verbal I din 20 Octomvrie (1 Noemvrie).

«După cetirea Hatîșerifului Imperial, prin care s'a promulgat Convenția din 7 (19) August, atingătoare de reorganizarea Principatelor-Unite, Moldova și Valahia, prin înaltul Ferman cu data de 1 a lunii Rebi-ul-evel 1275, instalându-se Căimăcămia prescrisă de art. 49 din Convenție, subscrișii s'au întrunit, și luând aminte gingășimea și geutatea mandatului ce li s'a încredințat, s'au pătruns adânc de toate datoriile ce-i privesc și, în unanimă simțire, au fost tustrei, ca să-și pue silințele și toată curățenia de cuget ca să poată împlini misia lor. De aceea, armonia cea mai deplină și buna înțelegere urmează a fi pururea între subscrișii; dară totodată, pătrunși de datoriile lor, ei găsesec de cuviință, pentru înlesnirea lucrărilor și nesuferirea nici a unei întârzieri, a adoptă următorul mod, în toate cazurile cari vor veni în desbaterea Căimăcămiei:

«*Principiul majorității trebuie pururea să prezideze la toate lucrările Căimăcămiei, cu care minoritatea trebuie a se uni*, pentru ca lucrările ce vor ieși dela Căimăcămie să fie subț subscrierea tuturor membrilor; dară fiindcă prin adoptarea acestui princip al majorității, subscrișii caută a do-

vedi dorința ce au pentru a nu se urmă împiedecări și întârzieri în lucrări, de aceea se unesc totodată prin acest jurnal, ca totdeauna, *când va fi minoritate, socotința acesteia să se treacă într'un jurnal deosebit, ca să rămâie drept dovadă despre socotința sa, și că acela ce a avut-o, rămâne în pace cu eugetul său; iar lucrările vor merge după principiul majorității, după cum mai sus s'a arătat.*

«St. Catargiu, V. Sturza, A. Panu.

«Secretarul Căimăcămiei, D. A. Sturdza.»

Proces verbal No. II al Căimăcămiei Moldovei din 20 Octombrie (1 Noemvrie).

«Subscrișii Membri ai Căimăcămiei Principatului Moldovei, întrunindu-se în ședință extraordinară, spre a regulă marșa lucrărilor lor, au încheiat următoarele :

«1. Intrunirea membrilor Căimăcămiei va avea loc în toate zilele în palatul administrației, în apartamentele domnești, dela 11 ore de dimineața până la 3 ore după amiazi. La cazuri de urgență, intrunirea Căimăcămiei va urmă și după amiazi, cum și în oricare timp ar cere trebuința.

«2. Impărțirea ocupațiilor oficiale ale Căimăcămiei pe toate zilele săptămânei este precum urmează :

«Lunia pentru primirea suplicelor.

«Marția pentru trebile Departamentelor Finanțelor și ale Cultului.

«Miercuria și Vineria pentru trebile Departamentului Dreptății.

«Joaia pentru trebile Secretariatului de stat, și pentru primirea d-lor Consuli.

«Sâmbăta pentru trebile Departamentului Ostășesc și a acele ale Lucrărilor publice.

«Iar Departamentul din Lăuntru va fi primit fără osebire în toate zilele săptămânei, după cum ar cere trebile lui.

«3. Pentru trebile curgătoare, fiecare din șefii Departamentelor va lucra în a sa competență și răspundere, ca și până acum, iar la cazuri de nedumere va raportă Căimăcămiei.

«4. Pentru pricinile judecătorești ce ar cere întărirea Domnului, spre a nu pătîmi părțile împricinate, prin așteptarea punerii în lucrare a dreptăților câștigate, d-lui șef al Departamentului Dreptăței va prezintă Căimăcămiei anafonalele Divanului domnesc, cari fiind sfârșite după formele Regulamentului, Căimăcămia va împuternici prin a sa încheiere aducerea întru împlinire unor asemenea hotărîri judecătorești, rămânând în a sa chibzuire a prelungi împlinirea unora până la instalarea Domnului ce se va alege, pentru

care se va țineă anume registru de către d-l șef al Departamentului Dreptății, cu arătarea celor puse în lucrare și a cauzei prelungirii a celorlalte.

«Membrii Căimăcămiei nu vor primi nici un fel de onorariu, rămânând în aprecierea Adunării serviciile lor.

«Ștefan Catargiu, Vasile Sturdza, Anastase Panu.

«Secretarul Căimăcămiei: D. Sturdza.»

Proces verbal No. III din 22 Octomvrie (3 Noemvrie).

«Considerând lucrările deosebite ce sunt de atributul Căimăcămiei și spre a nu se urmă piedici sau întârzieri întru înaintarea lor, iscăliții găesc de cuviință a se orându un Secretar al Căimăcămiei.

«Atributele sale vor fi : — primirea tuturor hârțiilor adresate Căimăcămiei, — lucrarea tuturor acestora după rezoluțiile și dispozițiile luate, — expedierea lucrărilor, — și în sfârșit păstrarea tuturor hârțiilor și a lucrărilor Căimăcămiei, precum și a peceților Căimăcămiei.

«S'a însărcinat cu această îndatorire, care este totodată și un post de confiență, pe d-l Dimitrie Sturdza. D-lui va alcătui Statul potrivit de amplexii trebuitori, însemnând onorariul convenit pentru fiecare, precum și deosebitele cheltueli ; iară d-lui a refuzat pentru serviciile sale tot felul de onorarii, urmare a nobleței caracterului dumisale, despre care a dat mai multe devezi.

(Subscriși): «S. Catargiu, V. Sturdza, Panu.»

Proces verbal No. IV din 23 Octomvrie (4 Noemvrie).

«Considerând că Ministrii, cari au compus sfatul sub guvernul conentit, au urmat o politică exclusiv personală, precum obștește este cunoscut ; — considerând că în urmarea înscrisului făcut de către domnii Ministrii ca răspuns la ofisul cu No. . . . al fostului Caimacam, se află în contravenție cu dispozițiile Convențiunii din 7 (19) August, care cere ca membrii Guvernului să fie cu totul nepărtinitori, neavând în privire decât interesul comun ; iar domnii Ministri, prin arătatul înscris, se arată cu totul devotați interesului personal al unui singur individ.

«Considerând actul de nesubordinare a domniilor sale către subscrișii, dovedă tănuirea în care s'au silit a țineă către subscrișii aducerea Fermanului imperial despre denumirea lor la Căimăcămia țerii, punând prin asemenea urmare pe subscrișii în neputință de a îndeplini către E. Sa Comisarul Inaltei Porți datoriile lor, îndată ce a sosit.

«Considerând că însăș comunicația ce li s'a făcut tocmai Sâmbătă la șase oare seara dovedește un manc d'égard către Convenție, chemând pe subscrișii

numai ca să asiste la solemnitatea cetirii Hatîşerifului de Promulgare a Convenţiei, fără a voi să recunoască ce li se dă prin Convenţie, şi care eră cuprins şi în Fermanul Imperial, aflat în mâinile Guvernului spre a se traduce, deşi Consiliul ar fi putut lua povăţuire din urmarea păzită la instalarea răposatului Caimacam Teodor Balş, precum şi la acea a Prinţului Vogoridi.

«Subscrişii, neputând avea încredere în d-lor, au hotărît depărtarea d-lor miniştri şi înlocuirea lor prin persoanele mai jos însemnate: D-nul *Iancu A. Cantacuzin* se rândueşte Ministru provizoriu de finanţe; d-l *Gheorghe Cuciuran* se rândueşte Ministru provizoriu de culte şi instrucţia publică; d-l *Vasile Alecsandri* se rândueşte provizor Secretar de stat; d-l Colonel *Alecu Cuza* rămâne în funcţia sa, îndeplinind şi îndatoririle de Hatman, prescrise de Aşezământ, până la înlocuirea postului de Hatman; d-l *Panaite Donici*, Directorul Departamentului lucrărilor public, în postul de Director, va îndeplini îndatoririle de Ministru provizoriu al lucrărilor publice.

«Subscrişi: St. Catargiu, V. Sturdza, A. Panu.

«Secretarul Căimăcămiei (s) D. Sturdza.»

În 21 Octomvrie (2 Noemvrie) Căimăcămia Moldovei a scris următoarea Proclamaţie:

«Prea iubiţilor noştri compatrioţi!

«Inaltele Puteri, cari au încheiat Tractatul de Paris din 18/30 Martie anul 1856, au binevoit a consacra, prin Convenţiunea din 7/19 August, înţelegerea lor finală asupra organizării definitive a Principatelor-Unite Moldova şi Valahia.

«Potrivit art. 49 din zisa Convenţiune, prin Inaltul Hatîşerif Imperial din 1 al lunii Rebi-ul-evel 1275, Inalta Poartă a binevoit a promulga dispoziţiile textuale ale Convenţiunii.

«Un Ferman Imperial, după art. 49 din aceeaş Convenţiune, a instalat acum Comisiunea interimară (Căimăcămia), prevăzută la acest articol.

«Mărinimoasele şapte Puteri, cari ocrotesc sub garanţia lor soarta Principatelor-Unite, au găsit de cuviinţă, în nişte împrejurări atât de mari şi de o importanţă nemărginită, a pune a lor încredere în această Comisiune.

«Comisiunea interimară are o îndoită misie de împlinit: a mănţineă ordinea, legalitatea, şi a introduce ţara pe calea desvăririi nouăi sale constituţii.

«Nepărtinirea şi echitatea trebuie să prezideze în toate lucrările sale.

«Postul său este de devotament şi de o întregă abnegare.

«Subscrişii, primind această grea sarcină, se adresează la înţelepciunea şi iubirea de patrie a Românilor, şi le cer concursul lor. Fiecare este dator a se pătrunde de gravitatea momentului de faţă!

«Se atinge de tot ce are cinevâ mai scump pe lume : de vatra părinților săi, de viitorul copiilor, de țara noastră.

«Funcționarii de toate ramurile administrației sunt chemați a-și împlini datoria lor. Păzirea legilor, nepărtinirea, dreptatea să-i povățuească în toate lucrările. O emulație de merit, de zel, de onestitate și de subordinație să fie deviza tuturor acelor cari servesc patriei.

«Răsplata lor va fi mare, căci în ziua întru care Adunarea țerii va fi întrunită, Comisiunea interimară, depuind mandatul său și dându-și seamă de lucrările sale, va zice înaintea aleșilor țerii : iată funcționarii cu cari am lucrat la împlinirea misiei ce ne-a fost încredințată ; tot meritul este al lor, căci noi le-am arătat numai dorințe, și ei au lucrat spre binele patriei.

«Pe atâta însă răspunderea va fi mare pentru toți aceia cari se vor abate din datoriile lor ; nici un fel de considerație nu va putea preschimba hotărârea legii ; Căimăcămia o va aplica pentru toți deopotrivă.

«Sentinele devotate la postul lor, membrii Comisiunei interimare se făgăduesc înaintea lui Dumnezeu, a Țării și a Europei a-și împlini cu neștrămutare datoriile ce-i privesc.

«Dela concursul dar al luminilor, al bunelor cugetări ale compatrioților atârnă ca să ne așternem calea către mântuire. Soarta țării stă în înțelepciunea lor.

«După articolul 47 din Convenție, toate legile țării își au deplina lor lucrare până la noua reorganizare.

(ss) «Ștefan Catargiu, Vasile Sturdza, Anastasie Panu.»

In 21 Octomvrie (2 Noemvrie), Membrii Căimăcămiei adresează Marelui Vizir Ali Pașa următoarea scrisoare :

«Avem onoare a informă pe A. V., că la 19 (31) Octomvrie 1858, în urma cetirii Inaltului Hatișerif, care promulgă dispozițiunile Convenției din 19 August 1858, relative la organizarea fundamentală a Principatelor-Unite, precum și a Inaltului Ferman Imperial, ieșit cu privire la numirea noastră colectivă la Căimăcămia Moldovei, am luat în mâinile noastre, prin mijlocirea Consiliului de Ministri al fostului Caimacam, frânele Guvernului.

«Mândri de încrederea ce M. S. Sultanul, în înțelegere cu Augustele Puteri semnatore Tractatului de Paris, au pus în noi, ne vom face o datorie sfântă de a pune în îndeplinirea mandatului nostru toate stăruințele și tot zelul nostru.

«Binevoească A. V. să fie pe lângă M. S. Sultanul și să depună la picioarele Tronului său expresiunea sentimentelor noastre de recunoștință și devotament.

«Avem onoare a fi ai A. V. S., etc.

(s) «Logofătul Ștefan Catargiu, Vornicul V. Sturdza, Vornicul A. Panu.»

În 24 Octombrie (5 Noembrie) Căimăcămia Moldovei a adresat Consiliului administrativ ofisul No. 12, pentru facerea listelor electorale.

«În urmarea art. 49 din Convențiunea cu data din 7/19 August, atingătoare de reorganizarea definitivă a Principatelor-Unite Moldova și Valahia, cea întâi datorie a Guvernului interimar este a se ocupa de îndată cu facerea listelor electorale, cari vor trebui afișate într'un termen de cinci săptămâni.

«Luându-se dar în privire gingășimea lucrării acesteia, și pentru ca să nu se urmeze neîndepliniri sau interpretații rătăcite din stipulațiile electorale cuprinse în Anexa a doua a Convențiunii, Căimăcămia pune însărcinare Consiliului, ca să se alcătuească neîntârziat Instrucțiunile cuvenite, după care însărcinații cu facerea și cercetarea listelor să poată păși sigur și cu adevărată lumină întru îndeplinirea însărcinării lor.

«Fiecare din articolele cuprinse în Anexa Convențiunii pentru alegeri trebuie lămurite în toate privirile, pentru ca nimeni să nu poată suferi în dreptățile sale cea mai mică jignire, ci mai vârtos ca fiecare, conform cu autorizația legii, să ia parte cu lesnire la aceste alegeri, cari cuprind în sine viitorul Patriei noastre.

«Prin urmare să se lămurească mai cu deosebire: 1-iu. Modul ce trebuie adoptat pentru cunoașterea venitului ce se cuvine a avea alegătorii, atât acei ceruți de art. al 3-lea, cât și acei prescriși de art. al 4-lea; 2-lea. La caz de nedumerire sau în lipsă de dovezi, luându-se de pravăț principiul prețăluirii, să se statornicească măsurile cele mai nemerite pentru aflarea adevărului și neasuprirea cuivă; 3-lea. Driturile și capacitatea, cerute a avea alegătorii după art. al 6-lea, să fie constatate după vrednice dovezi, pentru ca nu cumvă să se alunece vreun individ în colegiul electoral, cu călcarea marginilor prescise în art. 6-lea, sau să se înlătoreze pe cinevă cu nedreptate; 4-lea. Instrucțiunile cele mai precise să fie statornicite asupra dispozițiilor cuprinse în art. 20, căci este de neapărat ca să se pătrundă fiecare, că numai pe temeiul driturilor ce ar avea după Convențiune să se poată folosi de facultatea a fi alegător sau ales, și că la din contra, pedeapsa prescisa de legi va fi numai decât aplicată. Acestea punându-se în vederea Consiliului, se așteaptă o grabnică și deplină lucrare; iar instrucțiunile ce va alcătui Consiliul le va supune mai întâiu Căimăcămiei, pentru ca cercetându-se, să se poată apoi înaintă cea mai departe operație.

«(Subscriși:) S. Catargiu, V. Sturdza, A. Panu.»

Rezoluția Consiliului administrativ, pusă pe ofisul de mai sus cu data din 25 Octombrie.

«Consiliul, luând în desbatere ofisul de față, rânduește din sânul său o co-

misie compusă din d-lor Ministrul de finanțe, al Cultului și Secretarul de stat, cari, în privirea grăbirii cu care se cere desăvârșirea lucrării ce i se impune, în cea mai scurtă vreme vor alcătui un proiect de instrucții electorale, pe care îl supune Consiliului spre mai departe hotărîre.

«Subscriși membrii Consiliului administrativ: I. A. Cantacuzin, V. Alecsandri, P. Donici, A. Cuza, I. Dulcescu, I. Pruncu, I. Meleghe.»

În 31 Octomvrie (12 Noemvrie) Căimăcămia Moldovei trimite administratorilor de județe circulara No. 16, cu Instrucțiile pentru aplicarea stipulațiilor electorale.

«Principatele-Unite Moldova și Valahia. Căimăcămia Moldovei.

«Domnule Administrator,

«Convențiunea, încheiată la Paris în 7 (19) August trecut, a deschis patriei noastre o eră nouă, — un viitor. Țara este chemată astăzi a exercita un drept mare, ce l-a avut din străvechi, dreptul alegerii. Domnia-ta ești chemat prin funcția ce ocupi a coopera la aplicarea lui. Domnia-ta urmezi a face lista fețelor, cari au a compune colegiurile electorale în acel district. Guvernul a făcut instrucții povătuitoare în asemenea. Ele vi se trimit acum în alăturare. Dintr'însele vei cunoaște modul care este adoptat pentru îndeplinirea Convenției și a Legii Electorale, comunicate administratorilor pe lângă officia Departamentului din lăuntru. Spiritul de nepărtinire, de lealitate și de sinceritate este condiția principală a acestor instrucții. Domnia-ta te vei pătrunde de acest spirit și vei face a se simți în toate lucrările ce vei înainta. Domnia-ta ești întru aceasta îndatorit de patria Domniei-tale și de guvernul dela care atârni. Țara întreagă stă acum și așteaptă lucrările noastre.

«Orice priviri personale și de interes privat trebuie cu totul îndepărtate. Chemarea noastră este cu totul alta; ea este de a da patriei o Adunare națională, o Adunare compusă de fiii cei mai aleși, de fiii aceia cari sunt hotărîți a se ridica mai presus de toate considerațiile secundare și a nu avea în privire decât interesul cel mare, cel sfânt, interesul național.

«Lucrările dovedesc totdeauna, oricât de înrejdite ar cercă cineva a le face, scopul la care au țintit.

«Căimăcămia nu va suferi nici decum a se profana sacralul mandat ce i s'a încredințat: acela de a chema țara să se rostească liber în alegerile deputaților săi.

«Ocupându-vă dar, îndată după primirea acestui ofis și a instrucțiilor ală-

turate, cu facerea listelor electorale, Căimăcămia aşteaptă rezultatul lucrărilor Domniei-tale, în termenul prescris prin instrucţii, pentru ca să se poată înainta cea mai departe lucrare.

«(Subscrişi:) St. Catargiu, V. Sturdza, A. Panu.

(L. S.)

«Contrasemnat: Secretarul Statului, (s) V. Alecsandri.

«Directorul, A. Fotino.

«Şeful secţiei, I. Antoniadi.»

Anexă. — Instrucţii pentru aplicarea stipulaţiilor electorale, anexate la actul Convenţiei din 7 (19) August 1858.

«Art. 1. Pe temeiul art. 7 din legea electorală, anexată la actul Convenţiei pentru reorganizarea Principatelor, Departamentul din lăuntru este chemat, pe de o parte a comunica îndată fiecărei administraţii ţinutale legea electorală şi instrucţiile de faţă, pentru a se ocupa, cu cea mai mare silinţă şi în chipul cel mai conştiincios, cu alcătuirea tuturor persoanelor din cuprinsul ţinuturilor şi al oraşelor, îndrituite a lua parte la alegerea deputaţilor osebitelor colegii electorale, înscriindu-se îndată toţi acei cunoscuţi că posedază calităţile cerute de legea electorală; iar pe de alta, va publica îndată instrucţiile de faţă prin foile oficiale, cu deşteptare ca toţi acei ce se cunosc în drit să se înfăţişeze şi singuri, în termen de zece zile dela data foii, la Administraţia ţinutală, — aceasta ca o măsură înlesnitoare, fără ca să jignească cât de puţin dritul de reclamaţie în termenul de trei săptămâni, încuviinţat de lege.

«Art. 2. Administratorii vor avea în privire că venitul fonciar, prevăzut prin art. 3 şi 4 din Legea Electorală, nu este numai venitul ce produce pământul de hrană al unei moşii, ci şi pădurile, morile, fereseile, podurile, orânzile şi altele, cari obicinuit sunt privite ca venitul unei moşii.

«Art. 3. Se considerează cu drit de alegători primari şi direcţi prin ţinuturi şi acei cari au asemenea venituri fonciare împărţite prin deosebite ţinuturi, şi cari, adunate la un loc, reprezintă suma cerută.

«Art. 4. În privire că, după art. 4 din Legea Electorală, are a fi alegător direct în oraş oricine va dovedi că are un capital fonciar, industrial sau comercial, şi în privire că industria se exercitează mai mult prin ţinuturi, iar domiciliul, adică statornicirea cu locuinţa în oraşul rezidenţial, nu este cerut de legea electorală; apoi vor avea dreptul a fi înscrişi ca alegători în oraşul rezidenţiar toţi acei aflaţi cu locuinţa în ţinutul respectiv, şi cari vor dovedi că posedază capitalul de zece mii galbeni: a) În pământ sau alte fonduri nemişcătoare, precum: case, osebite acareturi, mori şi altele. b) În industria agricolă, precum: în posesie de moşii, de păduri, în vite, herghelii

și altele ; și în industria manufacturală, precum : fabrici, velnițe, etc. ; c) In comerț, precum : în magazii și osebite antreprize publice.

«De asemenea vor fi înscrși în listele alegătorilor și acei cari vor dovedi că posedază averea de zece mii de galbeni, împărțită în mai multe orașe și ținuturi.

«Se înțelege că, în urmarea reclamațiilor cari s'ar înfățișa, atât spre îndeplinirea clauzei acesteia, cât și a art. 3 al acestor instrucții, fiecare administrator va trece în lista ce este însărcinat a face pentru ținutul său numai averea ce fiecare va dovedi că posedază în acel ținut. Totodată se lămurește cum că va fi admis în colegiul electoral, la care ar cere anume a lua parte, numai acela care va dovedi, după trecerea în listele deosebitelor districte, că întregește averea cuvenită.

«Art. 5. Pentru a constată, la caz de îndoeală, atât venitul cât și averea ce dau dreptul de alegători în deosebite colegii electorale, după art. 3 și 4 din Legea Electorală, se vor avea nesmintit în privire : a) Actele de proprietate ; b) Contractele de posesie, de închirieri, de antrepriză publică ; c) Înscrisele de asociație, precum și condicele de comerț de felul obicinuit în țară, și doveditoare daraverilor. Iar pentru acele contracte de posesie sau alte acte, ce n'ar fi legalizate sau ar urmă îndoeală, se vor aplica dispozițiile adoptate la art. 9 din aceste instrucții.

«Art. 6. Conform cu cele stipulate prin art. 45 al actului de Convenție, Moldovenii sau Muntenii, de toate riturile creștine, trebuind a se bucura de o potrivă de toate drepturile politice, toți acei de asemenea ce vor fi posedând însușirile cerute de Legea Electorală, vor putea să fie alegători și aleși.

«Art. 7. Listele electorale, alcătuite după toată echitatea și gătite astfel nesmintit în timp de zece zile, socotite dela împlinirea termenului de zece zile citat în art. 1 al acestor Instrucții, se vor trimite Departamentului din lăuntru, spre grabnica lor publicare și afișare pe la locurile unde trebuința va cere.

«Art. 8. In caz de respingere a reclamațiilor de către administrații, acestea sunt datoare să încheie un jurnal motivat și îndată să-l trimită judecătoriei, pentru a-i servi la caz de apel.

«Art. 9. Judecătoriile, chemate, în puterea art. 7 din Legea Electorală, a hotărî fără apel asupra deosebitelor reclamații, vor lua în privire, pe de o parte jurnalul motivat, trimis de administrație, și pe de alta vor avea recurs, în caz de nedumerire sau în lipsă de dovezi îndestulătoare : a) In cât privește averea de orice natură, la evaluații (prețaluirii) prin comisii anume instituite după modul următor : In fiecare ținut se vor înființa de îndată trei comisii, compuse fiecare câte de trei membri dintre persoane cu însușirile prevăzute la anexa lit. V din Regulamentul Organic ; b) Iar în

cât privește celelalte nedumeriri, judecătorii se vor pronunța în conformitatea legilor, pe temeiul dovezilor înfățișate de reclamânți.

«Art. 10. Judecătorii vor hotărî asupra tuturor reclamațiilor cel mai târziu în trei zile, și orice încheiere, respingere sau scoatere din liste va fi anume motivată și îndată trimisă spre publicare. Departamentul din lăuntru și acel al dreptății vor da întru aceasta ordinele cuvenite.

«Art. 11. Terminul publicațiilor a listelor electorale fiind mărginit la trei săptămâni, alegătorii, cari vor fi trecuți în mai multe ținuturi, sunt chemați a declara, în termin de zece zile dela ieșirea listelor, locul unde voesc a-și da votul, având a se șterge din listele celorlalte localități.

«Art. 12. Prezidenții și secretarii corpurilor electorale vor fi aleși din sânul lor, după forma cuvenită, încât ființa la alegere a privighetorilor, la ocoale, și a domnilor administratori, la reședința ținutală, nu are nici un scop altul decât păzirea liniștei și a bunei rândueli ce trebuie să presideze în desăvârșirea unui act de așa mare însemnătate.

«Art. 13. Spre îndeplinirea art. 10, 11 și 12 din Legea Electorală, alegerile prin deosebitele colegii electorale se vor îndeplini în următorul mod: a) Alegătorii primari în districte, fiind chemați a săvârși două alegeri, cea dintâi, în ocolul respectiv, și a doua, la reședința ținutului, ei se vor întruni nesmintit în cea dintâi zi după împlinirea celor trei săptămâni dela publicarea listelor, la punctul privighetoriei, unde vor alege dintre dânșii trei alegători, cari, întrunindu-se a treia zi la reședința ținutală, în casa administrației, cu aleșii celorlalte ocoale ale ținutului, tot în aceeaș zi, vor procedă, în modul prescriș la art. 15 și 16 din legea citată, către alegerea unui deputat la Adunare, dintre cei cu însușirile cerute la art. 9 al Legii Electorale. b) Alegătorii direcți de prin orașe se vor întruni în camera municipalității, a doua zi după alegerea alegătorilor primari în reședința ținutală, și vor alege în aceeaș zi deputații prescriși pentru orașe prin art. 12 al Legii Electorale, și conform art. 9, 15 și 16 al aceleiaș legi. c) Alegătorii direcți de prin districte se vor întruni în camera administrației a treia zi după alegerea alegătorilor primari în reședința ținutală, și vor procedă la alegerea a doi deputați, conform art. 9, 11, 15 și 16 din Legea Electorală.

«Art. 14. Aleșii de deputați din toate colegiile electorale vor primi, îndată după alegerea lor, un înscris adevărit de către președintele și secretarii colegiilor, cu care apoi toți deputații, în cursul acelor zece zile, prescrișe prin art. 59 al Convențiunii, se vor întruni nesmintit în capitala Iași, spre a se constitui în Adunare electivă și a păși către îndeplinirea misiei sale.

«Art. 15. Administrațiile și judecătorii sunt chemate a avea în de aproape privire art. 6 și 21 al Legii Electorale și, la cazurile prevăzute prin ele, vor încunoștința în grabă pe Departamentele respective. Asemenea vor fi cu cea

mai mare luare aminte asupra tuturor lucrărilor contrare numitei legi, și asupra uneltirilor înșelătoare, făptuite spre a însuși cuivă drituri neadevărate de alegător sau de ales, uneltiri cari mai cu seamă ar fi putut să se facă dela subscrierea Convenției încoace. Administrațiile dar, precum și judecătorii, urmând în asemenea cazuri dispozițiilor Legii Electorale, spiritul de nepărtinare, de lealitate și de sinceritate să le povățuească în toate lucrările lor.

«(Subscriși:) Membrii Consiliului administrativ: V. Alecsandri, I. A. Cantacuzino, A. Cuza, I. Pruncu, D. Meleghie, G. Dulcescu, P. Donici.»

E interesant a cunoaște cu această ocaziune opiniunea Comitelui Walewski, trimisă în instrucțiuni confidențiale d-lui V. Place în 24 Octomvrie (5 Noemvrie), asupra unora din cestiunile hotărâte de Caimăcămie:

«Am primit comunicările ce mi-ați adresat și în cari cereți lămuriri asupra unor cestiuni privitoare la aplicarea Convențiunii din 19 August.

«Guvernul Împăratului nu poate decide, fără concursul celorlalte Puteri semnatare, cestiunile cari dau naștere la interpretarea Convențiunii. Nu pot dar să vă exprim acum decât o simplă opiniune personală.

«Mi se pare însă că cele mai multe cestiuni ce indicați se pot decide dela sine fără dificultate, după cum ele se vor prezintă, fie înaintea Caimăcămiei, fie înaintea Adunării.

«In ceea ce privește mai întâiu puterile ce are a exercita Caimăcămia, este evident că Convențiunea din 19 August a instituit un guvern. Acest guvern este compus de trei membri, dar aceștia formează un singur trup și prin urmare ei trebuie să lucreze în bună înțelegere și prin deliberare colectivă. *In caz de disimțimânt între ei, e natural că majoritatea decide.*

«*Mi se pare drept, ca Membrii Caimăcămiei să primească o remunerație pentru durata funcțiunilor lor.* S'ar putea împărți între ei lista civilă a Caimacamului actual, sau să li se atribue o remunerare egală cu aceea care o aveau în funcțiunile ce ocupau sub ultimul Hospodar.

«Adunarea, având a face alegerea noului Hospodar, conformându-se dispozițiunilor stipulate de Puteri și promulgate de Sultan, e natural că ea are dreptul a verifica titlurile candidaților cari se vor prezintă sufragiilor sale și a se asigura dacă ei îndeplinesc toate condițiunile cerute.

«Dispozițiunea dela articolul 13 arată că între condițiunile ce candidații la Hospodarat trebuie să îndeplinească e și aceea de a fi făcut parte din adunări. Această dispozițiune mi se pare că trebuie înțeleasă în sensul cel mai larg și prin urmare și pentru ultimele Divanuri ad-hoc.

«Cred însă din contra, că articolul 18 care hotărăște că «Episcopii dioce-

zani vor face parte de drept din Adunare», trebuie să fie înțeles în sens restrictiv. Simplii geranți, cari administrează în Moldova diocesele în urma morții titularilor, și cari sunt revocabili, nu pot, de vreme ce Convențiunea nu face nici o mențiune, să fie investiți cu o atribuțiune importantă și cu totul excepțională.

«In cât privește modul alegerii Episcopilor, cari s'ar putea numi înainte de întrunirea Adunării, eu nu văd că se poate procedea altfel, decât conformându-se obiceiurilor și prescripțiunilor Regulamentului Organic».

Rezoluția Căimăcămiei Moldovei în privința Presei din 25 Octomvrie (6 Noemvrie 1858).

«Prin raportul Consiliului Administrativ extraordinar cu No. 4.979, supundu-se onor. Căimăcămii a Principatului cererile ce s'au înfățișat pentru publicarea de jurnale politice și literare, cu socotință de a se restatorniei Legea Presei, acest raport a căpătat următoarea rezoluție: *«Pe puterea art. 47 din Convenție se va păzi în aplicație Legea din 1856 Maiu 12, făcută asupra presei.»*

Anexă.— Raportul Consiliului Administrativ extraordinar cu No. 4.979 din 25 Octomvrie 1858.

«D. Secretarul Statului, supuind Consiliului Administrativ cererile ce i s'au adresat de d-l Costache Varnav, pentru publicarea unui jurnal politic, științific, literar, industrial, comercial și agricol, sub titlul de «Timpul», și a d-lor Iancu Codrescu și Basile Alexandrescu de a li se primi cauțiua cerută de art. 41 din Legea Presei, spre a putea reîncepe publicarea jurnalului «Zimbrul», sub numele de «Zimbrul și Vulturul», a făcut totdeodată următoarele observații:

«1. Că presa fiind organul cel mai activ pentru respândirea luminilor în țară, libertatea ei este neapărat trebuitoare, mai cu seamă în timpul de față, când alegătorii deputaților viitoarei Adunări simt nevoia de a discuta asupra intereselor țării și a se lămuri asupra driturilor redobândite de Principate prin actul Convenției de Paris.

«2. Că Principatele-Unite, intrând în antica lor autonomie din minutul promulgării Convenției, Moldova intră totodată în exercițiul tuturor dispozițiilor legale, ce erau în vigoare sub ocărnuirea fostului Domn Grigorie Ghica; libertatea presei, ce a fost arbitrar suspendată sub căimăcămiile trecute, are dar dreptul de a cere ca să fie din nou proclamată în țară.

«Prin urmare, Consiliul, având în privire considerantele expuse mai sus, și cunoscând de o sfântă datorie pentru guvern de a încuraja organele de

luminare a nației noastre, întinzând presei o mână liberală, a primit în unanimitate propunerea d-sale Secretarului de Stat, pentru care cu onoare refacează onorabilei Căimăcămii spre încuviințare.

«(Subscriși): Membrii Consiliului Administrativ, I. A. Cantacuzin, B. Alecsandri, A. Cuza, G. Dulcescu, D. Meleghie, P. Donici, G. Pruncu.»

Întâia divergență de opinie între membrii Căimăcămiei Moldovei s'a ivit la numirile administratorilor de județe.

Aceasta se constată prin *Procesul verbal VI* din 30 Octomvrie (12 Noemvrie):

«In temeiul jurnalului din 20 Octomvrie No. 1, subscrișii membri ai Căimăcămiei, întruniți în ședință obicinuită, conform jurnalului din 20 Octomvrie, de sub No. 2, *încuviințând instrucțiunile prelucrate de Comisie în chestia alegerilor și, prin ofisul cu No. 16*, decretând trimiterea lor către administratori, au venit apoi a delibera asupra nevoii neapărate ce este de a se schimba administratorii de prin ținuturi, pe temeiul că cei mai mulți din ei și-au compromis caracterul de nepărtinire cerut de împrejurările de față prin o fățișă propagandă de partidă, încât ei nu mai pot astăzi înfățișa guvernului nici o garanție, că vor lucra în aplicarea stipulărilor electorale cu nepărtinirea și sinceritatea cerută de Convenție.

«In această deliberație, d-l log. *Ștefan Catargiu* a propus înlocuirea administratorilor de Roman, de Fălciu, de Ismail și de Iași, și persoanele propuse s'au *adoptat în unanimitate*.

«Iar în cât privește schimbarea celorlalți administratori, urmând desbinare și mai vărtos împotrivire din partea d-lui log. Catargiu asupra depărtării administratorilor de Bârlad și Putna, apoi pe temeiul jurnalului de sub No. 1, care se alăturază în copie spre a se publică și prin care s'a adoptat principiul majorității, subscrișii vorn. V. Sturdza și vorn. A. Panu încheie în majoritate, că, în privirea nevoii mai sus prescise, să se recomande consiliului ca, potrivit liter. C. din art. 403, secț. II. din Regulamentul pentru numirea la diferitele funcții, să aleagă și să propue candidații cuveniți pentru înlocuirea administratorilor din ținuturile de Neamț, Bacău, Tecuciu, Vasluiu, Tutova, Putna, Cahul, Dorohoiu.

«In această grabnică lucrare, spre a se putea expedia noilor administratori instrucțiunile pregătite în chestia electorală, Consiliul va avea în privire și districtul Botoșani și Fălțiceni.

«(Semnați): V. Sturdza, Panu.

«Secretarul Căimăcămiei (s.) D. Sturdza.»

Divergențele de opinie în Căimăcămie crescând pe fiecare zi, s'a hotărît de majoritate a se constată în Procesele verbale și a se aplică atunci principiul majorității pe temeiul Procesului verbal I din ziua de 20 Octomvrie (1 Noemvrie).

Proces verbal No. V al Căimăcămiei Moldovei din 1 (13) Noemvrie.

«În urma celor declarate subscrișilor de către d-lui șeful poliției și de către d-lui secretarul Căimăcămiei, cum că d-lui logof. Ștefan Catargiu l-a însărcinat să ne arate, cum că domnia-sa nu poate veni acum a lua parte în camera Căimăcămiei la înaintarea lucrărilor cuvenite, aflându-se ocupat cu alegerea membrilor Eforiei; subscrișii, considerând urgența lucrărilor, multul timp care a trecut până acum dela instalarea Căimăcămiei, și conform art. 1 din jurnalul II, încheiat în 20 ale lunii Octomvrie trecut, încheie: ca să se facă poftire d-sale logofătului Ștefan Catargiu a veni astăzi seară la 7 oare, în camera Căimăcămiei, pentru a se ține ședința datorită spre înaintarea lucrărilor, cari nu mai pot suferi întârzieri.

«(Subscriși:) V. Sturdza, A. Panu.

«Secretarul Căimăcămiei (s.) D. Sturdza.»

Proces verbal No. VII din 1 (13) Noemvrie.

«Anul 1858 Noemvrie 1-a zi, șapte ore seara.

«În conformitatea jurnalului încheiat astăzi, după care s'a făcut invitație d-sale logofătului Ștefan Catargiu de a veni în această seară spre înaintarea lucrărilor, cari stau zăcatoare, fiindcă ieri d-l logofăt Ștefan Catargiu, împotrivindu-se la schimbarea administratorilor de Putna și de Tutova, n'a voit a mai lua parte la lucrări și a părăsit ședința; asemenea și astăzi subscrișii, așteptând venirea d-sale, au primit răspuns dela d-l Logofăt, prin șeful poliției și prin d-l secretar al Căimăcămiei, că este ocupat cu alegerea membrilor Eforiei;

«Subscrișii, văzând urgența lucrărilor, cari îmbulzesc pe Căimăcămie, și potrivit cu jurnalul din 20 Octomvrie art. 1, prin care membrii Căimăcămiei se îndatoresc a se întruni și afară de orele prescrise în orice timp ar urma urgență, au încheiat jurnal pentru întrunirea lor în această seară și, prin adresă, au făcut poftire d-sale logofătului Catargiu ca să vină să ia parte la lucrări. Această adresă trimițându-se d-sale logofătului prin șeful poliției, d-lui a dat răspuns verbal, cum că nu poate veni, și că nici mâni nu va putea veni să ia parte la lucrările Căimăcămiei, aflându-se ocupat cu alegerile Eforiei. În așa stare de lucruri, subscrișii, cunoscând răspunderea ce-i amenință, lăsând trebile în părăsire, și îngrijindu-se de gravitatea consecințelor, cari ar putea rezulta din mai multe întârzieri, s'au văzut chemați de da-

toria lor, și în temeiul jurnalului încheiat de d-l logofăt Catargiu, ca socotința majorității să se aducă pururea în lucrare, au venit în hotărîre a înainta în majoritate marșa lucrărilor, pentru care s'a încheiat acest jurnal.

«(Subscriși:) V. Sturdza, A. Panu.
«Secretarul Căimăcâmiei, (s.) D. Sturdza.»

Ofisul Căimăcâmiei Moldovei, No. 17, din 1 (13) Noemvrie.

«In temeiul jurnalului din 20 Octomvrie, subscriși membri ai Căimăcâmiei, întruniți în ședința obișnuită, conform jurnalului din 20 Octomvrie No. 2, încuviințând instrucțiile prelucrate de către Consiliu în chestia alegerilor, și prin Ofisul cu No. 26 decretând trimiterea lor către administratori, au venit apoi a delibera asupra nevoii neapărate ce este de a se schimba administratorii de prin ținuturi, pe temeiul că cei mai mulți din ei și-au compromis caracterul de nepărtinire, cerut de împrejurările de față, prin o fățișă propagandă de partidă, încât ei nu pot astăzi înfățișa guvernului nici o garanție, că vor lucra în aplicația stipulațiilor electorale cu nepărtinirea și sinceritatea cerută de Convenție.

«In această deliberație d-lui logofăt Ștefan Catargiu a propus înlocuirea administratorilor de Roman, de Fălcu, de Ismail și de Iași, și persoanele propuse s'au adoptat în unanimitate. Iar în cât privește schimbarea celorlalți administratori, urmând desbinare și mai vârtos împotrivire din partea d-sale logofătul Ștefan Catargiu asupra depărtării administratorilor de Tutova și de Putna;—apoi pe temeiul jurnalului citat mai sus sub No. 1, care aci în copie se alăturază pentru a se publica, și prin care s'a adoptat principiul majorității în toate lucrările;—subscriși: *Vornicul Vasile Sturdza și Vornicul Anastasie Panu încheie în majoritate*: Că în privirea nevoii mai sus prescise, să se recomande Consiliului ca, potrivit lit. C. din art. 403, secția II din Regulamentul Organic pentru numirea la diferitele funcții, să aleagă și să propună candidații cuveniți pentru înlocuirea administratorilor din ținuturile de Neamț, Bacău, Tecuciu, Vaslui, Tutova, Putna, Cahul, Dorohoiu. Se așteaptă grabnică lucrare spre a se expediă noilor administratori instrucțiile pregătite în chestia electorală; iar acest Ofis se va publica. Consiliul va avea în privire și districtele Fălticeni și Botoșani.

«(Subscriși:) V. Sturdza, A. Panu.»

Raportul Consiliului Administrativ Extraordinar al Moldovei către Căimăcămie, No. 5.115 din 1 (13) Noemvrie.

«Consiliul Administrativ Extraordinar, conform Ofisului onoratei Căimăcâmii cu No. 17, a încheiat lista alăturată de persoanele, cu cari să se înlocuească

administratorii ținuturilor: Bacău, Neamțul, Tecuciu, Vasluiu, Tutova, Putna, Cahul și Suceava, dintre cari onorata Căimăcămie va binevoi a rândui pe acele ce le va alege. În cât privește ținuturile Dorohoiu și Botoșani, socotința Consiliului ar fi ca să se mănție administratorii ce se găsesc astăzi în funcție; iar hotărîrea definitivă în aceasta va rămâne la onor. Căimăcămie.

«(Subscriși:) Membrii Consiliului Administrativ: I. A. Cantacuzin, V. Alecsandri, A. Cuza, G. Dulcescu, D. Meleghie, P. Donici.»

Rezoluția Căimăcămiei Moldovei asupra raportului de mai sus.

«Se încuviințează de administratori provizori: — la ținutul *Vasluiu* pe d-l Alecu Străjescu; la *Bârlad* pe d-l Costache Costăchescu; la *Tecuciu* pe d-l Vasile Romalo; la *Focșani* pe d-l Dimitrie Dascălescu; la *Neamțu* pe d-l Mihăiță Jora; la *Suceava* pe d-l Alecu Milu; la *Bacău* pe d-l Mateiu Scarlat Crupenski; la *Cahul* pe d-l Colonel Alecu Iacovachi; și dar Departamentul din lăuntru va înfățișa de îndată Căimăcămiei obicinuitele ofisuri de rânduirea acestor persoane, spre subscriere; și în privire că prea multe zile au trecut până acum, fără a se face încă prefacerea cerută de starea lucrurilor, și instrucțiile povățuitoare pentru aplicația legii electorale urmând a se trimite la ținuturi, Departamentul va înfățișa chiar astăzi ofisele de rânduire, pregătind totodată și osebitele ordine.

«(Subscriși:) V. Sturdza, A. Panu.»

Conflictul între membrii Căimăcămiei devine acut prin împotrivirea d-lui Iordachi Pruncu, Director al Ministerului de Interne, de a lua parte la lucrările Consiliului și prin înlocuirea sa cu d-l Alecu Teriakiu.

Proces verbal No. VIII, din 1 (13) Noemvrie.

«Anul 1858, Noemvrie în 1 zi, opt oare seara.

«În urma arătării d-sale Secretarului de Stat, cum că d-lui vorn. Iordachi Pruncu s'a împotrivit a lua parte la lucrările Consiliului, călcând legile cari îl îndatoră să delibereze dimpreună cu colegii săi și la neumirea sa să-și dea socotință, — Căimăcămia, considerând urmarea d-sale *Pruncu* ca un caz de nesubordinație, hotărăște depărtarea d-sale din funcții și înlocuirea prin d-lui *Alecu Teriakiu*.

«(Subscriși:) V. Sturdza, A. Panu.

«Secretarul Căimăcămiei, (s.) D. Sturdza.»

De aci înainte majoritatea Căimăcămiei constată în Procesele verbale IX, X lipsa d-lui Catargiu și necesitatea de a înainta lucrările și a decide în majoritate, conform decizunii din 20 Octomvrie.

Proces verbal IX din (2) 14 Noemvrie.

«Astăzi întrunindu-se la timpul convenit în camera Căimăcămiei, d-l Ștefan Catargiu neviind până la 12 ore, conform cu Procesul verbal No. VII și I, subscrișii au hotărît a înainta lucrările în majoritate; drept care s'a încheiat acest Proces verbal.

«(ss) V. Sturdza, A. Panu.

«Secretarul Căimăcămiei, (s) D. Sturdza.»

Proces verbal X din 3 (15) Noemvrie.

«Astăzi, întrunindu-se la timpul convenit în camera Căimăcămiei, d-l logofăt Ștefan Catargiu neviind până la 12 ore, conform cu Procesul verbal VII și I, subscrișii au hotărît a înainta lucrările; drept care s'a încheiat acest Proces verbal.

«(s) V. Sturdza, A. Panu.

«Secretarul Căimăcămiei, D. Sturdza.»

Situațiunea s'a înrăutățit foarte mult prin neprimirea de către d-l Ștefan Catargiu a depărțării d-lui Pruncu și înlocuirea acestuia prin d-l Teriakiu.

Aceasta se constată prin un raport al d-lui Teriakiu și o scrisoare a d-lui Ștefan Catargiu, adresată colegilor săi.

Raportul Directorului Ministerului din Lăuntru A. Terakiu către Căimăcămie din 2 (14) Noemvrie.

«Înaltei Căimăcămii. Directorul Departamentului din Lăuntru.

«Subscrisul, în puterea decretului Înaltei Căimăcămii din 1 Noemvrie, prezentându-se la Ex. Sa d-l Ministru, Ex. Sa a declarat că nu recunoaște numirea mea de director, fiind ilegală, și că va da poruncile convenite a nu fi primit în Departament. Cu toată deferența convenită, ieșind dela d-l Ministru, am venit drept la postul meu, am intrat în sala presudstfiei, am poftit pe d-nii șefi de secții și le-am dat povățuirile convenite în cercul atribuțiilor mele, prescrise de așezământul țării. Presudstfia fiind menită astăzi pentru alegerea Eforilor, m'am tras de acolo, ca să trec în altă cameră, unde am găsit un post de jandarmi, oprindu-mi intrarea, după porunca unui aghiotant ce m'a urmărit din casa d-lui Ministru și s'a preumblat tot timpul cât am fost întrunit cu d-nii șefi de secții în lung și în larg în sală; am voit să intru pe la altă ușă, am găsit alt post de jandarmi, cari asemenea mi-au declarat că au ordinul d-lui aghiotant a nu lăsa pe nimeni altul decât pe acela căruia Ex. Sa în persoană ar ordona. Voind apoi a mă întoarce iarăș în sala Departamentului, de unde am fost ieșit, am aflat tot asemenea rezis-

tență. Toate ușile s'au încuiat apoi, d-l aghiotant luând cheile cu sine. O asemenea infracție a ordinului legal și o lovire în dignitatea postului ce Inalta Căimăcămie a încredințat iscălitului grăbesc a supune Inaltei Căimăcămii, așteptând dela spiritul de dreptate, de legalitate și de păzirea ordinelor legale apreciația dreaptă unei măsurii atât de scandaloase și de arbitrar.

Scrisoarea I a logofătului Ștefan Catargiu, membru al Căimăcămiei Moldovei, către vornicii Vasile Sturdza și Anastasie Panu, membrii aceleiaș Căimăcămii, primită în (3) 15 Noemvrie.

«Domnilor și colegii mei,

«Când cu respect am primit din mânilor Ex. Sale d-lui Comisar al M. S. Sultanului Fermanul Imperial, prin care s'a încredințat onorabila administrare a țării noastre în cursul periodului lucrărilor electorale pregătitoare a formă noua Adunare, de acelaș sentiment am fost cu toții insuflați, și am simțit aceeaș recunoștință către Inalta Poartă Suzerană și sincera dorință a fi uniți către un comun devotament în interes sfânt al patriei; și pentru ca nimic să nu turbure în viitor o înțelegere completă atât de trebuitoare în regulata îndeplinire a îndatoririlor ce ne sunt impozate către țară, am onoare a vă adresă câteva mici considerații.

«Am observat cu adâncă mâhnire că în lucrările noastre din urmă nu am fi de aceeaș părere, lucrări atingătoare de un mare interes administrativ. Deci mă văd anevoit a vă expune deschis cari sunt cugetările și hotărârile mele personale, întru aceea ce privește atribuțiile mele în puterea interimară ce exersez. Asemenea hotărâri sunt întemeiate pe o neapărată nevoie și o strictă legalitate.

«Actul prin care ne-am angajat a primi cu d-voastră dimpreună opinia majorității în sfatul nostru nu vădește decât prea mult dorința cea mai sinceră de a rămâne strict uniți cu d-voastre în tot cursul misiei ce purtăm, și urmând unei hotărâri de acest fel, nici odată nu am recunoscut că Căimăcămia ar putea sancționa, prin asemenea majoritate, lucrări contrare legilor și regulamentului în vigoare în țară; deci împotriva cazurilor prevăzute de legi și regulament, orice majoritate cade pierzând a sa putere, căci art. 49 din Convenție hotărăște că a noastră Căimăcămie este constituită conform cu dispozițiile Regulamentului Organic.

«Asemenea dispoziții fiind îndestul de lămurite, în ceea ce privește atribuțiile Ministerului din Lăuntru, a căruia diriguire este încredințată mie, apoi nici pot cătuș de puțin a mă înlătură dela ele și a nu le urmă întocmai.

«Am putut primi împreună cu d-voastre o mai întinsă răstălmăcire a scrisorii și a duhului ce cuprinde Impărătescul Ferman, care ne-a încredințat

puterea și care deopotrivă ne impune răspunderea, ca să primesc și schimbările făcute până acum, și pe acele cari le-am și considerat ca supuse unei stricte nevoi; dar nu voiu putea să mai primesc astăzi sub nici un chip, ca cu dreptatea de majoritate ce alcătuiți, să se jignească atribuțiile reglementare încredințate Ministerului ce eu dirijez.

«Regulamentul Organic, ce ne este impus a urmă, îndatorește, după art. 139, pe administratori, poliții, comunicațiile telegrafice din lăuntru în dispoziția mea; sub ordinele mele pune, după anexa C, capitol. XVI, puterea jandarmeriei atât a capitalei, cât și cea din districte; îmi deschide o pagină în jurnalele oficiale pentru publicarea actelor, conform cu art. 141.

«Mă simt dar nevoit, după conștiința mea, de a mă conforma cu asprimea legilor, neputând primi ca majoritatea d-voastre, intrând în luptă cu dispozițiile legal statornicite, să aibă dreptul a da ordine, fără primirea mea, în lucrările sus menționate și încă mult mai puțin de a face cu desăvârșire schimbări în neștiința mea și fără încuviințarea mea.

«Absoluta rezervă ce m'am îndatorat a o păstra în privința actelor făcute în ramul judecătoresc o cer acum dela d-voastre, cu dritul de reciprocitate în cercul atribuțiilor mele.

«Nu sunt la îndoeală că observațiile ce am onoare a le face în acest obiect, cari sunt bazate pe cea mai strictă dreptate, nu se vor lua în privire de către d-voastre și nu vor contribui de a prevenarisi o neînțelegere măhniitoare. Dar când dimpotrivă ar urmă aceea ce nu pot crede, și dacă d-voastre ați stărui în dreptatea a două glasuri ale d-voastre, în contra glasului meu, de a călca drepturile, necuprinse de îndoeală și înscrise în legile noastre, și dacă d-voastre vă veți amesteca împotriva legilor în lucrările cari atârnă de al meu departament, cu măhnire mă simt silit de a mă deslipi de d-voastre și a protesta, prin toate chipurile putincioase și mijloacele legiuite, împotriva unei amestecări atât de premeditată pe cât și nejustificată în vederea nației, a Curții Suzerane și a Puterilor Garantuitoare.

«(Subscris:) Șt. Catargiu.»

Caracteristic este faptul că *Logofătul Ștefan Catargiu adresează Marelui Vizir o protestatie* în contra colegilor săi din Căimăcămie, în aceeaș zi de 3 (15) Noemvrie.

«*Înălțimea Voastră,*

«Când Comisia interimară, care formează Căimăcămia Moldovei, a primit oficial din mâinile Comisarului Inaltei Porți Fermanul Impărătesc, care confirmă puterile sale, eu am primit cu recunoștință însărcinarea cu care binevoia a ne onora M. S. Sultanul, Augustul nostru Suzeran, și n'am avut altă

gândire decât aceea de a mă uni strâns cu ambii mei colegi, spre a servi cu un întreg devotament cauza sfântă a țerii noastre.

«Din cele întâi zile ale întrebunțării puterilor noastre, eu m'am primit a recunoaște cu dânsii, pentru ca buna noastră armonie să nu fie un moment turburată, că hotărârile noastre vor fi luate cu majoritatea glasurilor; și m'am plecat la schimbările ce d-lor au socotit să facă în interesul general, prin o tâlcuire prea largă poate a literei Fermanului, care lasă să atârne asupra noastră răspunderea schimbărilor cerute de o neapărată nevoie, sau de considerații vederate de ordin public.

«Cu toată această mărturisire a unui concurs atât de devotat și atât de neinteresat, cu toată serisoarea pe care le-am adresat-o de îndată, cu scop de a feri o neînțelegere dintre noi, vrednică de căinat, acești domni au stăruit a intra pe o cale de părtinire și de o hotărâre nestrămutată, în care eu nu-i pot urmă, fără a compromite interesele cele mai prețioase ale țerii mele.

«Contrar stipulațiilor lămurite ale Regulamentului nostru Organic, invocat de însuș Hatîșeriful, contrar deliberației noastre din 20 Octomyrie, în care este anume prescris că actele decurgătoare din drepturile majorității vor trebui însă a fi subscribe de al treilea membru neunit, și a căruia opinie va trebui să fie înscrisă într'un proces verbal special, contrar privilegiilor neprescriptibile de cari mă bucur cel puțin cu titlul de Ministru din lăuntru și Președinte Consiliului Administrativ în Principat, ei au pășit — oarecum în temeiul puterilor acestei majorități — la schimbări radicale în personalul propriului meu minister, și aceasta fără primirea mea, fără știrea mea, și țara a asistat la trista priveriște a unui director așezat în țarie și cu ajutorul poliției într'un post pe care-l ocup în puterea unui Ferman Imperial.

«Din acest moment, Înălțimea Voastră, noi ne aflăm sub un regim neregulat. Mi s'a oprit însuș mie de a trimite depeși telegrafice la Curtea Suzerană; ispravnicii s'au depărtat militărește, fără primirea mea personală, chiar în cursul nopții și în neștiința mea; acei cari s'au refuzat de a încredința funcțiile lor, nevăzând figurând subscrierea mea în ordinul ce le eră dat, s'au pus în stare de arestație; un ofițer ce însărcinasem numai cu un ordin, ca Ministru, a fost arestat; măsuri s'au luat pentru ca poliția, ispravnicii, telegraful, jandarmeria ce atarnă de postul meu, în puterea art. 139 și 141 din Regulamentul Organic, să nu mai fie în dispoziția mea. Noi suntem în dezordinul cel mai fără sfârșit.

«In fața acestor fapte, Înălțimea Voastră, este de datoria mea de a protesta între puternicile voastre mâni, în numele mandatului ce am primit prin Fermanul Curții Suzerane, în numele Regulamentului pe care nu voesc a nu-l cunoaște, în numele țării spăimântate, în contra unor uneltiri de această fire, la care pentru nimic în lume nu aş putea a mă asocia, și

cari compromis totdeodată și siguranța Principatului și nepărtinirea viitoareii alegeri. Dacă țara va rămâne încă câteva zile numai sub apăsarea în care ea se află pusă astăzi prin puterea brutală, cu călcarea dritului și a legalității, o asemenea prigonire învoită, în contra tuturor partizanilor rânduelii și a siguranței publice, poate să aducă urmările cele mai serioase, și dela cari eu mă grăbesc de a respinge toată răspunderea.

«Pentru aceasta, eu fac un de pe urmă apel la dreptatea Inaltei Porți, ale cărei acte solemne, ratificate de Marile Puteri, sunt astăzi nebăgate în seamă. Eu hrănesc speranța că glasul meu, care se ridică în numele dritului public și al Fermanului călcat în picioare, va găsi încă astăzi, în intervenția legiuită a Curții Suzerane, sprijinul mântuitor, care în atâtea rânduri ale trecutului a scăpat nenorocitul nostru Principat.

«Până când ordinul legal va fi restatornicit prin intervenția legală, ce o cer din toate puterile mele, eu mă abțin de a lua parte la direcția trebilor publice, și rămân ca privitor, în așteptarea îndreptării actelor nelegale, în contra cărora eu astăzi protestez.

«(Subscris) Ștefan Catargiu, Caimacam și Ministru din lăuntru.»

In 4 (16) Noemvrie, majoritatea încheie Procesul verbal XI :

«Astăzi întrunindu-se la timpul cuvenit în camera Căimăcămiei, d-l lo-gofăt Ștefan Catargiu neviind până la 12 ore, conform cu Procesul verbal VII și I, subscrișii au hotărît a înainta lucrările în majoritate, drept care s'a încheiat acest Proces verbal.

«(Subscriși:) V. Sturdza, A. Panu.

«Secretarul Căimăcămiei, (s) D. Sturdza.»

In acele momente se constată de Departamentul militar întâiul act de nesupunere al administratorului județului Iași — Ghiță Caliman, care s'a arestat.

Raportul Departamentului militar către Căimăcămia Moldovei, No. 5.658 din 3 (15) Noemvrie :

«Conform apostilei Inaltei Căimăcămii din această zi, prin care s'a recomandat acestui Departament raportul d-sale administratorului, rânduit acum din nou la ținutul Iași, pentru opunerea fostului administrator a-i trădă cărmuirea administrației, s'a însărcinat înadins pe căpitanul de cavalerie Iancovici, de a instală pe d-l spătar Alexandru Beldiman; iar d-l postelnic Ghiță Caliman s'a arestat la cazarma divizionului de lănceri. Despre care se raportează Inaltei Căimăcămii spre mai departe hotărîre.

«(Subscris) A. Cuza, Colonel.»

Anexă. — Rezoluția Căimăcămiei Moldovei pusă pe raportul Departamentului militar în 3 (15) Noemvrie.

«Fapta cutezătorului este mult vinovată; nevoița sa de a recunoaște rânduirea noului administrator este o vinovăție de nesupunere și de insubordinație la hotărârile stăpânirii; de aceea trebuie a fi pedepsită după toată asprimea legii. Consiliul dar este invitat a se pronunța asupra jurisdicției, care urmează a aplică rostirea art. 433 din Regulamentul Organic. Până la lucrarea Consiliului, numitul va sta sub arest.

«(Subscriși) V. Sturdza, A. Panu.»

În urma raportului Consiliului Administrativ, adresat Căimăcămiei în 4 (16) Noemvrie cu No. 5.168, Căimăcămia ordonă iertarea vinovatului.

Raportul Consiliului Administrativ :

«Consiliul Administrativ Extraordinar, chemat fiind, prin apostila Inaltei Căimăcămii, însemnată pe raportul Departamentului ostășesc din 3 Noemvrie curent, sub No. 5.658, atingător de arestarea d-lui postelnic Ghiță Caliman, pentru nesupunerea sa de a trădă cancelaria administrației noului rânduit administrator, a se pronunța asupra jurisdicției care ar urmă a aplică rostirea art. 433 din Regulamentul Organic, a constatat încă odată, prin înfățișarea d-lui postelnic Ghiță Caliman, fapta de nesupunere a d-sale, ca fost administrator al ținutului Iași, la porunca ocărnuirii, prin care i se ordonă a trădă cancelaria noului rânduit în acea funcțiune, și prin urmare a încheiat a sa socotință, că, tot după înțelesul sus citatului articol, jurisdicția aceasta se cuvine tribunalelor judecătorești. Această încheiere dar Consiliul cu onor o supune Inaltei Căimăcămii, și totdeodată adaogă că, în privire că vinovăția d-lui Caliman decurge, nu dela vreo premeditație, ci dela îndoeala în care a stat, precum însuș a mărturisit în seanță, apoi Consiliul vine a rugă pe Inalta Căimăcămie, ca pedepsirea vinovatului să se mărginească în arestarea de 24 ore, la care a fost supus până acum, binevoind Inalta Căimăcămie a ordonă slobozirea d-lui Caliman de sub arest.

«(Subscriși:) Membrii Consiliului administrativ, I. A. Cantacuzin, V. Alecsandri, A. Cuza, A. Teriakiu, D. Meleghe, G. Dulcescu, P. Donici.»

Rezoluția Căimăcămiei Moldovei:

«În privirea mijlocirii Sfatului se iartă și dar se va eliberă. Rezultatul de față dimpreună cu rezoluția se vor publică.

«(S.) Vasile Sturdza, Anastasie Panu.»

În 4 (16) Noemvrie Vornicii Vasile Sturdza și Anastasie Panu trimit scrisoarea I Logofătului Ștefan Catargiu, discutând hotărârile luate de o parte și de alta.

«Domnule și colega,

«Domnia lui șeful poliției ne-a comunicat, astăzi pe la trei ore trecute, o scrisoare a Domniei Voastre fără dată. Ea este plină de cugetările și hotărârile voastre personale și de aceea nici venim a le discuta. Fiecare poartă asupra-și răspunderea faptelor sale.

«Ca membri însă ai unui guvern național, angajați înaintea Marilor Puteri și a Patriei noastre, noi ne simțim obligați către situația, întru care voiți a duce lucrurile, ca să statornicim aicea adevărata lor ființă.

«Subscrișii au fost, în adevăr, pătrunși de cutremur și îngrijire la primirea augustului mandat ce a plăcut mărinimoaselor Puteri a ne încredința. Grelele împrejurări, în cari ne aflăm, îndatoririle ce precumpănesc asupra-ne, soarta patriei noastre atârând poate dela direcția ce vom da lucrărilor, făceau ca să cugetăm ziua și noaptea cum vom împlini mai bine misia noastră. Intru așa stare și cu astfel de dispoziție, ne-am apropiat de Domnia Voastră și, întinzându-vă mâna, v'am cerut concursul experienței și al patriotismului vostru.

«Dar ce am lucrat noi în decursul atâtor zile trecute dela instalarea Căimăcămiei? Neconținut în luptă asupra fiecărei idei, am pierdut un timp scump în amânare din partea Domniei Voastre, tot pe a doua zi a trebii care se cuveniă a se rezolvă pe cât mai în grabă.

«Iniințarea unui minister, care să ne fie spre ajutor la ridicarea marelui noastre însărcinări, a fost o greutate ce cu anevoie am putut a o înlătură.

«Și pentru ce oare această greutate? Subscrișii nu voiau nici de cum să compue ministerul din rudele lor.

«Ei au propus dintre bărbații aceia cari, în patria noastră, au drepturi în opinia publică și cari, prin meritele lor, pot răspunde astăzi la însemnătatea împrejurărilor. Noi ne fălim a crede că compatrioții noștri vor aprea neinteresarea și dorința ce am avut pentru binele public, văzând persoanele chemate la minister.

«Totodată, voind a statornici o bază pe cât înțeleaptă, pe atât și legiuită, la toate lucrările noastre, am propus a se adoptă, drept marșă de conduită, *principiul majorității*. D-voastră ați recunoscut dreptatea și nevoia lucrului, și, prin jurnalul din 20 Octomvrie, ați subscris la adoptarea principiului majorității.

«Noi credeam că lucrările nu puteau mai mult să fie împiedicate și că acel rămas în minoritate trebuia și eră dator să se unească cu opinia majorității.

«O cestie de interes mare veni îndată a ne arăta, că îndatorirea luată prin jurnalul din 20 Octomvrie eră numai pentru subscrişii o legătură sfântă şi neviolabilă.

«Opinia cea sănătoasă a ţării, trebuinţa cea neapărată a guvernului de a vedea curat în jurul său, reclamau înfiinţarea jurnalelor, sdrobite sub guvernele trecute. Căimăcămia aveă nevoie de lumină sub orizontul cel posomorît care o cuprindeă, şi acea lumină puteă să-i vie în mare parte dela mântuitoarele raze ale tiparului.

«Se decretă dar păzirea aplicării legiurii din 1856, votată pentru libertatea presei.

«Ce aţi făcut D-voastră la această lucrare? N'aţi voit a subscrie opinia majorităţii! Unde au rămas însă principiile cuprinse şi subscribe în jurnalul din 20 Octomvrie?

«Subscrişii au început atunci a vedea curat starea lucrurilor care îi aşteptă. Înăduşind însă în pieptul lor această tristă şi mult plină de îngrijire revelaţie, hotărîră a-şi împlini datoria până la capăt.

«După ce instrucţiunile povătuitoare pentru facerea listelor electorale se desbătură şi se adoptară în unanimitate, subscrişii veniră asupra măsurii neapărate de a se face schimbări în administratori. Aţi propus schimbarea administratorilor de Roman, de Iaşi, de Fălcu şi de Ismail, şi feţele propuse de D-voastră s'au adoptat cu unanimitate.

«Indatoririle noastre nu se opriau însă numai asupra acestor ținuturi; țara întregă are dreptate să reclame îngrijirea noastră şi să ne facă răspunzători pentru toată întârzierea şi nebagarea în seamă cu care ne-am purtat în aceste mari împrejurări. Subscrişii abiă au pronunţat numele administratorilor de Putna şi de Tutova şi D-voastră ne-aţi declarat că nu avem nici o treabă în administraţie, că ea vă este încredinţată exclusiv vouă, că veţi face ce veţi vroi în acel râm şi că se vor schimbă numai aceia din administratori pe cari singuri veţi vroi.

«Dar oare Convenţia şi Fermanul de instalare subordinează răspunderea subscrişilor la voinţa Domniei Voastre? Suntem oare colegii voştri în drepturi şi în răspundere deopotrivă, sau nişte subalterni plecaţi voinţei ce v'ar plăceă să arătaţi? Cu mâhnire vedem argumentaţia ce faceţi, prin scrisoarea voastră, în privinţa unui rol de subalternitate ce credeţi că putem acceptă. Dignitatea noastră şi partea cea deopotrivă la mandatul pe care Inaltele Puteri au binevoit a ne acordă nu ne iartă a vă urmări pe câmpul acestei discuţii.

«Ministrul din lăuntru, în ale căruia îndrituiri căutaţi articole din Reglementul Organic pentru a vă sprijini argumentaţia, are, tot după acest Reglement, îndatorirea de a ascultă de guvernul superior, şi acel guvern astăzi e Căimăcămia. Convenţia din 7 (19) August şi Fermanul de instalare nu desparte

îndatoririle nimănuia dintre Caimacami, ei făcându-i răspunzători deopotrivă pentru păstrarea liniștei în țară și pentru buna execuție a reglementelor, le face știut că ei sunt autorizați a scoate, sub răspunderea lor, pe toți acei dintre funcționarii Principatului, cari s'ar abate din această stare de lucruri.

«De răspunderea de care ne vedem amenințați prin Inaltul Ferman și de îngrijirea de a nu se compromite soarta țării, subscrișii aflându-se pătrunși, au propus schimbările cerute de o strictă nevoie și de considerații vădite de rânduiala publică.

«N'ați vroit a le primi și ați părăsit ședința Căimăcămiei, fără de a vă îngriji de deosebitele lucrări cari rămăneau zăcătoare.

«Subscrișii v'au așteptat a doua zi; abiă pe la două ore și jumătate după amiazi le-ați făcut cunoscut că sunteți ocupat cu alegerile Eforilor și că nu puteți veni. Subscrișii v'au invitat să veniți la șapte ore de seara, conform cu jurnalul de sub No. 2, unde se statornicește întrunirea Caimacamilor, ori în ce timp ar cere trebuința. N'ați vroit a veni.

Ar fi fost prea vinovați, dacă în urma unor asemenea împrejurări, subscrișii ar fi lăsat să treacă timpul, fără ca să lucreze acele de a lor datorie. Schimbările deci cunoscute de neapărate s'au făcut conform art. 403, lit. C. din Regulamentul Organic. D-voastră, în loc să vă aduceți aminte de jurnalul ce ați scris în privința majorității, ați început a spune obștește că nu veți recunoaște acele schimbări. Oare nu vă îngrijiți de vreo răspundere?

D-voastră, ca membrul Căimăcămiei, ca răspunzător de păstrarea liniștei în țară, ați adunat în casa d-voastră mai multe persoane; ați primit ale lor felicitări pentru neunirea în care ați venit cu colegii voștri, le-ați mulțumit pentru toate câte v'au urat și ați declarat că se va face protestație în contra Căimăcămiei.

«Oare astfel răspundeți la îndatorirea ce aveți pentru păstrarea buniei liniște?

«Subscrișii voesc acum a-și împlini o de pe urmă datorie către D-voastră. Ei vă fac cunoscut că vă așteaptă să veniți a lua parte la Căimăcămie. Cugetați, cugetați, la aceea ce faceți. Aflarea noastră la cârmă este pentru puține zile; vieața întregă însă ne rămâne, întru care conștiința noastră și judecata țării ne vor urmări deapurarea.

«Subscrișii vă declară solemn că ei sunt hotărâți a-și împlini cu nestrămutare datoriile ce-i privesc și aruncă, în fața Nației și a mărinimoaselor Puteri, toată răspunderea consecințelor ce ar putea rezulta asupra aceluia care, din priviri deosebite, ar cercă să complice situația lucrurilor și să aducă nenorociri neprevăzute în patria noastră.

«(S.) V. Sturdza, A. Panu.

«Secretarul Căimăcămiei, (s.) D. Sturdza.»

Logofătul Ștefan Catargiu adresează o a II-a scrisoare Vornicilor Vasile Sturdza și Anastasie Panu în 5 (17) Noemvrie.

«Domnilor și Colegi,

«In scrisoarea ce am avut onoare a vă adresă mai înainte, și care are de scop a preveni ruperea între noi, rupere care acum este în faptă îndeplinită, socotiam de a mea datorie a vă face cunoscut personalele mele cugetări în privirea răstălmăcirii dreptelor mele observări și a cererilor legale către poziția fiecăruia dintre noi, dacă Dumneavoastră veți stăruii a urmări pe calea în potruva țărurilor mandatului nostru, în potruva Convenției din 19 August, în potruva stipulațiilor organice, în cecece se atinge de dreptățile ministerelor noastre.

«Acest apel, ce am făcut cu țintire de împăceluire în numele legalității, n'a fost luat în băgare de seamă, și mă văd silit astăzi a declară că eu încetez a luă parte la toate acturile D-voastre, că mă despovărez înaintea țării, înaintea Curții Suzerane, înaintea Puterilor Garante, de toată răspunderea personală, pentru toate măsurile ce ați luat dela ieșirea mea din camera Căimăcămiei, precum și pentru acele ce veți luă pe viitorime; că eu rămân în așteptare și desăvârșită rezervă până la primirea înaltelor poronci.

«D-v. ați binevoit a-mi face un răspuns foarte îndelungat la zisa mea scrisoare și a desvăli, într'un șir de argumente mult mai lungi și pompoase decât logice, un însemnător număr de griefuri, în puterea cărora vă credeți în dreptate de a exersă astăzi o putere suverană singuri, peste prerogativele de membri ai comisiei interimare, peste legea noastră scrisă.

«Vă mulțumesc de lămuririle ce ați binevoit a-mi da, căci ele produc un act, carele va putea sluji (după expresia D-v. politică) «ca o lumină sub orizontul cel posomorît al nenorocitei noastre țări.»

«Nu voese altă dovadă în favorul meu înaintea opiniei țării și publicitatea, ce negreșit veți da, mă va scuti de justificația actelor mele.

«Nu-mi este dat de a judecă fără apel, dacă ați avut sau nu dreptul de a vă constitui în Căimăcămie Princiară, părăsind portofoliurile și funcțiile D-v., întărind hotărârile tribunalelor, intervenind, fără ordinul ierarhic și legal, în drepturile unui Minister, în potruva legilor, în neștiința șefului său, care eră nu numai șef al Ministerului, dar încă se găsiă colegul D-v., deopotrivă în drepturi și în putere, prezident Sfatului administrativ.

«Aceste cestii de înaltă legalitate și competență atărnă încă dela o altă jurisdicție decât aceea a țării, care le-a și judecat, și până când acea jurisdicție nu va sancționă actele D-v., nici mi se pare de cuviință a pune înaintea cu îngâmfare patriotismul, cugetul, responsabilitatea D-v.; din pricina

tochmai a acestei responsabilități, ar fi fost mult mai înțelept din partea D-v. ca să fiți în legalitate.

«A instală cu putere un director în neștiința Ministrului, totodată și colegul D-v. în Departamentul pe care-l ocupă, cu dreptul rezervat de însuș acel izvor, din care și D-v. trageți drepturile deopotrivă cu dânsul ; a des-tituă cu mijloace militare ispravnicii ; a închide pe aceia cari, nevăzând în poronci iscălitura șefului lor, s'au opus cu legalitate ; a ridică cu dela sine putere și cu călcarea legilor din mâinile celui Minister poliția, jandarmeria ; a-l oprî dela lucrarea telegrafică, și a arestă un ofițer care îndepliniă poronciile celui Ministru ; și de atunci a poronci, a decretă, pe temeiu a două iscălituri numai, având pretenții de a reprezenta o Căimăcămie de trei membri ; cu toate că s'a fost hotărît (jurnalul din 20 Octomvrie) că toate lucrările, făcute în majoritate, nu pot avea puterea executivă decât sub trei iscălituri. Toate aceste, Domnilor, pot fi prea regulate, însă binevoți a recunoaște împreună cu mine, că niște asemenea cu nimica nu pot avea ase-mănare decât cu silnicia.

«Prin urmare eu am cugetul liniștit ; apelul D-v. puțin mă atinge, mă depărtez a recunoaște în acest apel patriotismul pe care alcătuirile D-v. nimicesc ; și părelnica stăruință a D-v. de a-mi întinde mâna nu va sluji de acum înainte decât a-mi dovedi că «cutremurul», de care ziceți că v'ați cuprins dela cea dintâi zi, înaintea gravității misiei D-v., astăzi îl aveți în privirea consecințelor, ce vor da mai în urmă acturile ce ați făcut.

«In cât privește îngrijirile D-v. cele mari și fără interes în privirea fericii sau a nenorocirii țării, binevoți a mă crede, Domnilor, că am îndes-tule titluri la împărțășirea lor. Eu n'am intrat de ieri în trebile administra-tive ale țării, și dacă mă văd, dator unei neașteptate întâmplări, a fi chemat acum la împărțășirea guvernului, cu toate aceste îndelungate, loiale ale mele slujbe trecute, nu mă țin așa de departe dela acest înalt post, pentru ca să fiu tentat a abuză de dânsul astăzi, ca și când ar fi pentru mine o mare norocire.

«Nu vă siliți, Domnilor, a tâlmăci pe conta amânării mele secretul întâr-zierii publicației condițiilor și a listelor alegătoare ; conștiința publică este foarte pătrunsă și convinsă în aceasta ; publicul știe foarte bine că v'ați pus în nevoie, spre a ajunge la țelul D-v., de a avea în toate districtele oameni de încrederea D-v. ; el cunoaște dar foarte bine că voiți a câștigă vreme, spre a vă înțelege în conclurare.

«Nimic mai natural, și norodul moldovean este deprins cu asemenea fel de lucrări, pentru ca să se amăgească un minut măcar asupra intențiilor D-v. în această împrejurare ; precum foarte bine ziceți : «compatrioții noștri vor ști să prețuească devotamentul D-v.»

«Puneți în lucrare alegerea Adunării, urmând marșa pe care ați călătorit până acum, și nu mă îndoesc că deputații aleși în libertate de către buna cuviință națională, nu vă vor aduce cu deosebire mulțumirile ce așteptați.

«In cecace mă privește pe mine, binevoți a nu-mi face o crimă, pentru că am primit mărturisirile de simpatie a persoanelor, cari nu sunt lipsite de oarecare importanță în țară, toți fiind proprietari și cari au ocupat funcții onorabile, și dar mi se pare că sunt foarte interesate la liniștea publică.

«Duhul legii alegătoare, care ni s'a hărăzit, se pare a dovedi că puterile au vroit a face oarecare însemnătoare distincție principiilor de conservare înfățișate de către oameni, pe cari a lor proprietate și avere leagă către soarta țării.

«Iertați-mi a considera aprobația unor asemenea persoane ca o dovadă că eu am urmat cu rezon interesului dreptății și al păcii. Acele persoane sunt materialnic interesate la prosperitatea viitoare, pe care D-v. puteți poate zări cu un chip mai degajat și mai ideal.

«Și acum, Domnilor, rămâneți în puterea cu care v'ați creat, fiindcă se împacă cu eugetările D-v., și mă lăsați a aștepta de mai sus aprobația, pe care curățenia intențiilor mele legiuiește și pe care țara mi-a acordat.

«(Subscris:) Șt. Catargiu.»

In 5 (17) și în 6 (18) Noemvrie majoritatea Căimăcămiei subscrie Procesele verbale XII și XIII:

Procesul verbal XII.

«Astăzi întrunindu-se în timpul cuvenit în camera Căimăcămiei, d-lui logofăt Ștefan Catargiu neviind până la 12 ore, conform cu Procesul verbal VII și I, subscrișii au hotărît a înainta lucrările în majoritate, drept care s'a încheiat acest Proces verbal.

«(S.) V. Sturdza, A. Panu.

«Secretarul Căimăcămiei, (S.) D. Sturdza.»

Proces verbal XIII.

«Astăzi întrunindu-ne în timpul cuvenit în camera Căimăcămiei, d-l logofăt Ștefan Catargiu neviind până la 12 oare, conform cu Procesul verbal VII și I, subscrișii au hotărît a înainta lucrările; drept care s'a încheiat acest Proces verbal.

«(S.) V. Sturdza, A. Panu.

«Secretarul Căimăcămiei, (s.) D. Sturdza.»

In 6 (18) Noemvrie majoritatea Căimăcămiei încheie Procesul verbal XIV, în care justifică, dinaintea țării, purtarea ei:

Proces verbal XIV.

«Subscrișii s'au cuprins de mâhnire cetind scrisoarea d-sale logofătului Ștefan Catargiu.

«Spiritul de animozitate, care inspiră această hârtie, a făcut pe d-lui logofătul să adopteze și expresii atingătoare în stilizarea scrierii sale, și priviri înșelate asupra stării lucrurilor, precum și asupra unor drepturi ce iluzorii și-a închipuit a avea.

«Subscrișii nu au de pierdut timpul în urmăriri de diatribe; ei se pleacă înaintea judecății țării, ce invoacă d-lui logofătul, și așteaptă, în liniștea conștiinței, sentința care se va pronunța de către Adunarea Națională. De aceea nici vor mai intra în mai departe corespondență; ci de a lor datorie socotesc a însemna într'acest Proces verbal toate lucrurile în adevărata lor ființă, pe cari d-lui logofătul le preface într'o stare cu totul străină.

«D-lui logofătul Ștefan Catargiu a voit să facă din Departamentul din Lăuntru un guvern deosebit, al său propriu, în care să lucreze după a sa voință, cu amplexii pe cari singur îi va alege, singur îi va dirigi, și pe cari subscrișii vor datori a-i numi.

«De aici întârzierea și opunerea în schimbarea administratorilor. De aici paralizarea în lucrări și discreditul în care se află amenințat guvernul a cădeă.

«Subscrișii intrase în marile lor îndatoriri cu inima deschisă, cu cugetări de nepărtinire și de lealitate, și iată că desbinarea d-lui logofăt Catargiu vine a face loc intrigilor din afară și din lăuntru și a aduce țara în îngrijire asupra soartei sale.

«Oare nu eră acum timpul de a lăsa toate ținirile persoanelor și de a nu se ocupa decât de mijloacele, prin cari să se poată da țării o Adunare Națională, o Adunare unde drepturile și datoria patriei să fie singura preocupare, care să predominaze la toate lucrările? Subscrișii aceasta au dorit și au căutat a face.

«Înainte însă a unei opuneri sistematice din partea d-sale logofătului Catargiu, de a nu lăsa colegilor săi nicidecum dreptul de a lua parte la denumirea amplexii și la lucrările ramului administrativ, subscrișii și-au conformat linia de conduită după Procesul verbal de majoritate, încheiat cu d-lui logofătul Catargiu. Au chemat șapte administratori, după rândueala prescrisă prin art. 403 din Regulamentul Organic; toate celelalte prefaceri, atât în ramul administrativ, cât și în cel decanic, se află făcute dimpreună cu d-lui logofătul.

«După aceasta, mai multe măsuri de respectarea legilor și de păzirea liniștii publice au trebuit să se adopteze.

«S'a pus sub arest pe fostul administrator al districtului Iași, d-l Caliman,

pentru că n'a voit a recunoaște numirea noului administrator; numitul a declarat apoi că d-lui logofătul Catargiu îi dase ordin a nu ascultă nicidecum de majoritatea Căimăcămiei.

«S'a pus sub arest pe adiutantul care, fără a fi măcar de serviciu, a alergat, după o poroncă dată acasă de logofătul Catargiu, la Departamentul din Lăuntru de a închis ușile, a luat cheile și le-a dus la d-lui logofătul. Aceasta s'a făcut, pentru că unde ar ajunge lucrurile, dacă fiecare din Caimacami, șezând acasă, ar da ordine după plăcere și ar întrebuiță adiutanți spre împlinirea acestor ordine.

«S'a destituit pe directorul Departamentului din Lăuntru, vornicul Iordache Pruncu, pentru că fiind chemat la ședința Consiliului, n'a voit să iea nicidecum parte la lucrări; d-lui avea dreptate să-și dea a sa deosebită socotință, dacă nu s'ar fi unit cu ceilalți membri, dar nu să se scoale, fără să voească a intra măcar în lucrări. Urmarea sa era o vădită nesubordinație și nu putea a fi tolerată.

«Poliției și jandarmeriei s'au dat ordine pentru ca să fie cu luare aminte la păzirea rânduelii legale, a liniștii publice și, pentru aceasta, li s'a prescris să se supună poroncilor acelora, cari vor ieși din cancelarie cu înzestrarea formelor cerute de legi, iar nu la poronci ieșite din casă particulară, precum acele slobozite de d-l logofăt Catargiu de acasă dela d-lui, care nu avea nici una din înzestrările unei hârtii oficiale.

«Cazurile judecătorești s'au cercetat și s'au mărginit după cuprinderea art. 4 din Procesul verbal din 20 Noemvrie, încheiat cu d-l logofăt Catargiu; lucrări cari deopotrivă sunt în cea mai mare parte subscribe și de d-lui logofătul.

«Subscrișii n'au recunoscut dreptatea d-sale logofătului Ștefan Catargiu de a trimite prin telegraf protestații afară din țară, pentru a cere ajutor la împlinirea dorințelor sale. După Convenția încheiată la Paris și după toate dreptățile legii, administrația din lăuntru fiind neatârnată, subscrișii au socotit că este o crimă națională și o violare a Convenției de a se cere intervenții străine, și mai vârtos acum când, după Fermanul de instalare, Căimăcămia este chemată a exercita mandatul său sub o mare răspundere.

«D-lui logofătul Ștefan Catargiu caută a desființa, prin scrisoarea sa, puterea și aplicația Procesului verbal ce a încheiat, pentru ca principiul majorității să prezideze pururea la toate lucrările. Dacă, după cum voește a statorniei d-l logofăt, socotința majorității n'ar putea a se aduce în împlinire, decât numai atunci când minoritatea ar subscrie lucrările, apoi principiul majorității nu numai că ar deveni iluzoriu, dar încă s'ar supune minorității, care totdeauna, când n'ar voi să subscrie lucrările majorității, ar paraliza acele lucrări și, prin urmare, ar face ca majoritatea să asculte de minoritate. Prin

Procesul verbal No. 1, adoptându-se principiul majorității, subscrierea minorității, în lucrările acele în cari n'ar fi unită, este mai vârtos o consecință neapărată a principiului de majoritate, care dovedește supunerea minorității, nu numai în princip, dar și în faptă, datorind a subscrie lucrările la cari n'a fost unită. Oponerea dar a minorității sau depărtarea sa nu preschimbă nicidecum legalitatea și puterea principiului majorității, care își aduce în împlinire lucrările sale.

«Acestea sunt cuvintele cari subscrișii în curățenie de conștiință le înseamnă într'acest Proces verbal, pentru ca la timp să servească de lămurire asupra lucrărilor lor. Ei, văzând că d-l logofăt Catargiu urmează unor inspirații neprimite de Convenție și de Fermanul de instalare, n'au putut lăsa țara în unda acelor inspirații; ei pătrunși de datoria lor, de răspunderea ce-i privește, au luat toate măsurile, pentru ca ordinea legală, liniștea și buna petrecere a tuturor în deobște să fie măntinută; au înaintat lucrările, pentru ca listele electorale să fie desăvârșite în termenul prescriș de legea electorală; și au hotărît a-și urmă mandatul lor în toată a sa întindere, fără a se opri de considerații personale și a se sprijini în fața oricărei împrejurări, ce ar veni să complice sau să paralizeze starea cea adevărată a lucrurilor.

«Subscrișii nu au decât o singură țintire: a-și împlini chemarea cu nepărtinire și lealitate. De aceea nu văd înaintea lor decât datoria care-i chiamă la împlinirea acestui mandat.

«Ei vor merge pe calea acestei datorii. Ei nu-și fac însă iluzii; ei știu că oamenii cari se devotează principiilor sunt totdeauna rău judecați de partizi, ce se formează în jurul unui nume. Fie însă oricare judecata formată de aceste partizi, subscrișii așteaptă sentința lor dela Dumnezeu și dela Patria lor. Ei au zis în proclamația ce au adresat-o țării, că chemarea Căimăcâmiei este de devotament și de o întreagă abnegare. Subscrișii vor dovedi acestea prin fapte.

«(Subscriși:) V. Sturdza, A. Panu.

«Secretarul Căimăcâmiei (s.) D. Sturdza.»

Două incidente privitoare la relațiunile exterioare s'au ivit în aceste momente grave: încetarea funcțiunii de Capukehaia al Moldovei a Hatmanului Ioan Fotiadi și executarea Egumenilor Greci pentru plata unei sume de 12.500 galbeni.

În 5 (17) Noemvrie Secretarul de Stat al Moldovei trimite d-lui Ioan Fotiadi următoarea depeșă telegrafică la Constantinople:

«Serviciul Guvernului, No. 5.178.

«D-sale Hatmanului Ioan Fotiadi la Constantinople.

«La 19 Octomvrie promulgându-se Convenția din 19 August și Căimă-

cămia fiind instalată, vi se face cunoscut că, pe temeiul art. 9 din Convenție, funcțiile d-voastre de Capukehaia la Constantinopole au încetat din ziua de 19 Octomvrie. Onorariul D-voastră fiind dar numai până în arătata zi, sunteți poftiți ca să țineți în păstrare până la altă înștiințare, sub inventarul cuvenit, toate hârtiile atingătoare de însărcinarea ce ați avut.

«Secretarul Statului (s.) V. Alecsandri.»

În 7 (19) Noemvrie Consiliul Administrativ adresează Căimăcămiei, sub No. 5.168, următorul Raport privitor la suma de 12.500 galbeni, ce este a se executa dela Egumenii Greci.

Inaltei Căimăcămii,

«Prin Reglementul Organic, capul al 3-lea, anexa litera G, se hotărăște de a se lua o parte din veniturile mănăstirești în sumă de 450 mii lei sau 12.500 galbeni. Pe acest temeiu fostul Domn Mihaiu Sturdza, la anul 1848, asupra anaforelei Sfatului Administrativ Extraordinar sub No. 1.571, din 25 Iulie acel an, urmat după ofisul cu No. 16, a însemnat următoarea rezoluție: «În privirea neîncăpuiii de față a Visteriei, și în privire că proestoșii mănăstirilor nu au fost următori împărțășirilor ce li s'au făcut întru aceasta, se încuviințează a se face grabnică aducere întru împlinire, pe temeiul împărțășirii Impărătescului Consulat al Rusiei din 17 Fevruarie sub No. 9». După această hotărîre, s'a tras subvenția dela mănăstirile închinat locurilor de jos, regulat, până în anul 1855, când, după lucrările Guvernului, urmă a se trage o mai mare parte din veniturile mănăstirești, ca unele ce se folosesc de un venit colosal, — lucruri cari au fost întinse până și la Inalta Poartă, de unde apoi a venit o serisoare din partea Ministrului pricinilor străine din Constantinopole către fostul Domn Ghica, cu data din 12 Maiu 1856, mijlocitoare de a lăsa în statu-quo această chestie. Asupra acestei scrisori, fostul Domn Ghica a însemnat următoarea rezoluție: «D-lui vornic Departamentului lucrărilor publice va mănține statu-quo, neîmplinind mai mult dela mănăstirile închinat decât acei 12.500 galbeni pe an, ce sunt hotărîți a se da, și fiindcă, după cum ne-am încredințat, posesorii amână plățile, apoi Departamentul, pe lângă secesturul pus, va executa și dea dreptul pe egumeni».

«În temeiul acestor deslegări, în temeiul hotărîrilor Sfatului Administrativ, din anul 1857, împărțășite prin adresele Secretariatului de Stat sub No. 1.466 și 4.712, și a rezoluției fostului Caimacam Prinț Vogoridi, însemnată asupra anaforelei Departamentului Lucrărilor publice cu No. 3.745, în cuprindere: «Departamentul din Lăuntru va rândui un ofițer de jandarmi, care dimpreună cu un revizor al Departamentului Lucrărilor publice va executa împlinirea

«banilor»; acel Departament neconținut a stăruit pentru încassarea subvenției, care acum se sue aproape la 28.000 galbeni, și nici un rezultat n'a căpătat, necunoscând motivul după care au rămas amânate lucrările înaintate pentru împlinirea banilor, din care împrejurare astăzi se vede învăluit și în nepuțință de a-și înainta lucrările sale.

«Aceasta dar supuindu-se cunoștinței Sfatului Administrativ Extraordinar, prin referatul sub No. 5.015, zisul Departament al Lucrărilor publice a mijlocit de a se lua în considerație nevoile sale și a se hotărî cele de cuviință, pentru încassuirea subvenției și a dobânzii pe vremea cât nu s'a plătit, așa precum și acel Departament a plătit dobânzi.

«Prin urmare Sfatul, luând în tratație descriese împrejurări, este de socotință a se execută împlinirea subvenției cuvenite dela mănăstirile închinatelor locurilor de jos, pentru care cu onoare referează onorabilei Căimăcămii, spre definitivă hotărîre.»

Rezoluția Căimăcămiei dă următoarea hotărîre:

«Se încuviințează împlinirea sumelor rămășelnice din subvenția mănăstirilor grecești, luându-se măsuri serioase atât către Egumenii, cât și posesorii mănăstirilor. Iar aceasta se va publică.»

În 10 (22) Noemvrie Afif-Bey înaintează Căimăcămiei textul unei depeșe telegrafice primite dela Inalta Poartă:

«Domnilor,

«Am onoare a aduce la cunoștința D-voastre că am primit dela E. Sa Ministrul Afacerilor străine următoarea depeșă telegrafică:

«*Spuneți Caimacamiei să nu facă nimic relativ la mănăstirile grecești până la epoca când această afacere va fi definitiv regulată, conform Fermanului Imperial.*

«(S.) Afif.»

Amândouă aceste incidente au cauzat la Constantinopole o mare agitație și au complicat situațiunea Guvernului Otoman, căci acesta nu se așteptă ca majoritatea Caimăcămiei să susție cu energie că, din ziua promulgării Convenției din 7/19 August 1858, Principatele-Unite Moldova și Valahia au intrat în drepturile lor de Autonomie, garantată de astă dată în mod formal prin un Tractat European.

Eră vederat că Guvernul Otoman simția că nu mai aveă dinaintea sa pe foștii Caimacami, cari erau considerați de Inalta Poartă și se considerau ei înșiși ca funcționari ai Sultanului, ci un guvern național, care se sprijinia pe țară, dar speră încă să poată sur-

prinde și intimidă pe Vornicii Vasile Sturdza și Anastasie Panu, dacă se va sprijini pe minoritatea, care se supune la poruncile ce sosiau dela Constantinopole. Nici Logofătul Ștefan Catargiu, nici Guvernul Otoman nu pricepeau că situațiunea anterioară nu se mai putea susține în Principate cu ordine dela Inalta Poartă Otomană.

Autoritatea Guvernului Otoman și a Logofătului Ștefan Catargiu a fost adânc și definitiv sdruncinată, din momentul în care Afif-Bey și Ștefan Catargiu au primit a veni împreună în camera Căimăcămiei pentru a discuta situațiunea lor cu majoritatea; căci Afif-Bey venia cu «Ordinele dela Constantinopole», iar Ștefan Catargiu declară «că nu se încape deliberație, când urmează poruncă».

Aceasta se constată prin Procesul verbal XV, cu două anexe alăturate, din 9 (21) Noemvrie :

«Domnia lui adjutantul Mavrodin, înfățișându-se către subscrișii, le-a arătat că Excelența Sa Afif-Bey are să vie la 12 ore în camera Căimăcămiei, să comunice la tustrei membrii ei o depeșă, ce ar fi primit dela Guvernul M. S. I. Sultanului.

«Subscrișii fiind dar întruniți în camera Căimăcămiei, și după ce au primit pe d-nii funcționari ai diferitelor tribunale, *au văzut viind și pe d. logofăt Ștefan Catargiu, când a sosit și E. Sa Afif-Bey, întovărășit de d. Adossides, secretarul său.* Domnul Adossides atunci, în numele Excelenței Sale Afif, a dat cetire unei depeși, adresate în persoana Excelenței Sale.

«Subscrișii, vorn. Vasile Sturdza și vorn. Anastasie Panu, au rugat pe E. Sa să se facă în scris Căimăcămiei de acele cetite, după care d. Adossides a scris hârtia, de pe care se trimete copie Consiliului.

«Subscrișii vorn. Vasile Sturdza și vorn. Anastasie Panu au răspuns cum că trebuie să delibereze asupra celor scrise; *d. logofăt Ștefan Catargiu a declarat însă că nu se încape deliberație, când urmează poruncă.* Subscrișii însă, după datoria lor de guvernământ național, au socotit că s'ar arată nevrednici de dignitatea neatárnării ce se dă Căimăcămiei prin Convenție și prin înaltul Ferman de instalare, dacă n'ar cumpăni în libertate de conștiință fiecare act ce are a desăvârși.

«De aceea au stăruit a arăta E. S. Afif, că ei nu pot da nici un răspuns, mai înainte de a li se lăsa timpul spre a delibera.

«Excelența Sa, recunoscând că propunerea subscrișilor este întemeiată, s'a sculat să se ducă, invitând și pe însuș d. logofăt Ștefan Catargiu, ca să stea să delibereze dimpreună cu subscrișii.

«Îndată însă ce a ieșit E. S. Afif, dimpreună cu secretarul său, s'a sculat

și d. logofăt Catargiu și repetând că nu încape deliberație, a părăsit camera Căimăcămiei.

«Subscrișii, rămâind singuri, au cetit cu toată luarea aminte hârtia lăsată de Ex. Sa Afif, și răspunsul care i s'a făcut se alăturază Consiliului și i se face invitare a publică în limba română și acea franceză atât hârtia lăsată de Excelența Sa Afif, precum și răspunsul Căimăcămiei.

«(Subscriși:) V. Sturdza, A. Panu.»

«Secretarul Căimăcămiei, (s.) D. Sturdza.»

Anexa 1. — Comunicarea făcută Căimăcămiei Moldovei de către Afif-Bey:

«Din ordinul Guvernământului M. S. I. Sultanului, Augustul Suzeran al Principatelor Moldovei și al Valahiei, am onoare a comunica onorabilei Căimăcămii a Moldovei, că Inalta Poartă, încunoștințându-se că Căimăcămia a făcut acte în contravenție cu Fermanul Imperial și Regulamentul Organic, lucru contrariu dispozițiilor citatelor statute, cari trebuie aplicate în timpul provizoriului, dezaprobează aceste acte, după cum și schimbarea funcționarilor și a amployaților dela olaltă. Ea vroeste ca să fie o înțelegere unanimă între membrii săi la fiecare decizie importantă. Nici un spirit de partidă nu trebuie să conducă faptele lor, și Căimăcămia va fi răspunzătoare de tot ce ar putea aduce agitație în țară. Inalta Poartă înștiințează mai departe, că aplicarea Convenției, afară de aceea ce se ține strict de dispunerile legii electorale, este rezervată viitorului Domn.

«(Subscris:) A f i f.»

Anexa 2. — Răspunsul Căimăcămiei Moldovei la comunicarea lui Afif-Bey:

«*Excelență,*

«Căimăcămia Principatului Moldovei, deliberând asupra cuprinderii notei ce i s'a împărțășit astăzi de Ex. Voastră, are onoare a vă încunoștința că, în ochii majorității membrilor acestei Comisii, acea hârtie nu poate avea altă valoare decât a unei opinii rostite de Ex. Voastră asupra măsurilor luate de Căimăcămie în deplinătatea driturilor ei și sub răspunderea sa. Căci ce alt caracter ar putea Căimăcămia atribui acestei note, când ea nu cunoaște până acum cu ce titlu i-ați prezentat această hârtie, când Ex. Voastră nu ați avut nici o misie oficială decât a ceti Hatișeriful și Impărătescul Ferman de instalare. Și în adevăr, aceasta rezultă atât din cartea vizirială cu data din 9 (21) Octomvrie 1858, prin care Înălțimea Sa Aali-Pașa anunță Căimăcămiei venirea și misia Ex. Voastre, cât și din declarația mai

din urmă, prin care Secretarul Vostru ne-a înștiințat că misia Ex. Voastre nu ar fi alta decât aceea însemnată în sus citata carte vizirială. Ne folosim de această ocazie, pentru a exprima Ex. Voastre sentimentele de înaltă considerație, cu care avem onoare a fi ai Ex. Voastre prea supuși servi.

«(S.) V. Sturdza, A. Panu.»

Logofătul Ștefan Catargiu a pus în executare declarațiunea sa, «că nu încapă deliberare, când urmează poroncă», prin atitudinea sa violentă față de d-l Teriakiu, precum se constată de acesta prin Raportul adresat Căimăcămiei în 9/21 Noemvrie:

«Onorabilei Căimăcămii a Principatului Moldovei.

«Directorul Departamentului din Lăuntru.

«Astăzi, la 3 ore după amiază, când subscrisul se află exersând funcțiile sale în camera Departamentului, a intrat domnul Ministru; m'am sculat îndată, i-am cedat cu tot respectul biuroul. D-lui, adunând pe toți amploiații Departamentului, în fața unui public numeros, a declarat că, după o depeșă vizirială, toate lucrările Căimăcămiei sunt anulate și că, prin urmare, eu nu mai sunt director Departamentului. Am răspuns că nu am nici o comunicație oficială, că acestea sunt acte privitoare pe Căimăcămie, iar nu pe Departament; că numirea mea este în puterea decretului Căimăcămiei, și că numai dela Căimăcămie pot primi destituția mea: «Eu sunt Caimacam», a răspuns domnul Ministru cu energie, «și-ți poroncesc să ieși». Asemenea a poroncit șefilor de secții a nu-mi da ascultare, a nu-mi prezenta nici o hârtie. Vroind a mă retrage din cabinetul d-lui Ministru în cancelaria Departamentului, cu hârtiile ce aveam în mână, d-l Ministru, smulgându-mi hârtiile, a strigat că n'am voie să ieau nici o hârtie și a poroncit să-mi oprească intrarea în orice odaie a Departamentului și să mă dea afară din Departament. Jandarmii, alergând în cameră, s'au oprit înaintea acestui ordin arbitrar; atunci d-l Ministru însuș, lăsând biuroul, m'a apucat de mână, repetând jandarmilor ordinul de a mă da afară.

«Subscrisul, ca să nu dea loc unui scandal regretabil, și pătruns de datoria sa de a se ține în cea mai strictă legalitate, s'a retras. Acestea cu respect le supun onoratei Căimăcămii, spre a regulă cele de cuviință».

Această situațiune s'a accentuat încă mai tare prin o a doua convorbire în camera Căimăcămiei între aceleași persoane, constatată prin Procesul verbal XVI din 14/26 Noemvrie.

«La 12 ore amiază, d-lui aghiotantului colonelul Mavrodin s'a înfățișat în camera Căimăcămiei, și a anunțat subscrișilor că Exc. Sa Afif-Bey are a veni la 2 și jumătate ore. La timpul însemnat, Exc. Sa a sosit, și găsind numai

pe subscrișii în camera Căimăcămiei, a întrebat dacă logofătul Ștefan Catargiu nu a venit. D-nii vornici Vasile Sturdza și Anastasie Panu au răspuns că d-l logofăt nu a venit; iar Ex. Sa Afif, prin secretarul său, zicând că ora este înaintată, s'a adresat către subscrișii și le-a cetit două depeși către Ex. Sa, din partea Ministerului trebilor din afară din Constantinopole. Subscrișii au întrebat atunci, dacă li se dă copie de pe depeșile cetite. Ex. Sa a zis că nu este autorizat într'aceasta, cu atât mai puțin cu cât Căimăcămia ar fi dat formă de notă comunicației ce i s'a făcut. S'a răspuns Ex. Sale, că subscrișii, având de apărat dreptățile țării în toate împrejurările și cunoscându-se supuși unei mari răspunderi, trebuie să aducă la cunoștința publică toate lucrările lor în asemenea privire și că de aceea au dat în cunoștința publică și comunicarea ce li s'a făcut de Ex. Sa de pe cea dintâi depeșă, precum și răspunsul ce s'a făcut Ex. Sale.

«Nu mult după retragerea Ex. Sale Afif, d-l logofăt Ștefan Catargiu a venit în camera Căimăcămiei, întrebând despre comunicarea ce s'ar fi făcut de Ex. Sa Afif.

«Subscrișii au arătat că depeșile li s'au cetit fără a li se lăsa copie, că sensul lor, pe cât își aduc aminte, este «că majoritatea Căimăcămiei este hotărâtoare pentru trebile curente, iar pentru explicări de Convenție urmează «a se referă; că schimbările făcute în amplexi se consideră de Inalta Poartă ca ilegale și că ea dezaprobează adoptarea unei nouă formule».

«După aceasta Logofătul Catargiu s'a retras.

«Luând deci în privire faptele mai sus arătate, cum și cele expuse în Procesul verbal XV din 9 Noemvrie, subscrișii au hotărât a trimite pe Ministrul Secretar de Stat la Ex. Sa Afif-Bey, și a-i declară următoarele: «Că Guvernul nu cunoaște sub care titlu Ex. Sa i-a comunicat pentru a «doua oară depeși dela Constantinopole, cari-i sunt cu totul personale; că «Guvernul,—neprimind vreo carte vizirială, care îl creditează pe lângă dânsul «cu un titlu de agent oficial, afară de misia ce are în privire către cetirea «Fermanului Imperial de instalare, misie care a încetat cu 19 Octomvrie, el «nu crede că poate intra în vreo relație diplomatică oficială cu Ex. Sa;— «că, pe de altă parte, Guvernul a văzut cu mâhnire adunându-se pe lângă «Ex. Sa, dela sosirea sa în Iași, oarecare partidă care caută a răspândi în «toate chipurile știri îngrijitoare în public și a întreține o oarecare agitație;— «că astfel această partidă s'a dus cu grămada la palat, când Ex. Sa a făcut «cunoscut Guvernului întâia depeșă, și că de atunci inimicii odihnei legale «răspândesc știrea că va sosi în curând un Ferman de destituire și vorbesc «chiar de eventualitatea unei interveniri armate din partea Turciei;—că ce «este mai mâhnitor în toată această împrejurare, este că toate aceste știri «se atribue Ex. Sale, și Guvernul are cele mai mari greutăți a le arătă fal-

«sitarea lor, căci sosirea succesivă a depeșilor din Constantinopole dă loc, din «nenorocire, la tot felul de interpretări răuvoitoare; — că prin urmare Guvernul, care este răspunzător pentru ordinea publică, crede că e de nevoie «a încunoștința despre aceasta pe Ex. Sa, rugându-l să iea măsurile ce va «socoti de cuviință, pentru a face să înceteze această stare a lucrurilor, care «aduce spiritele într'o agitație necompatibilă cu liniștea cerută, pentru să- «vârșirea actului solemn al operațiilor electorale; — și că Guvernul aduce «acestea la cunoștința Ex. Sale în privirea către respectul ce se cuvine «sfintei legi a ospitalității».

«Subscrișii încheie totdeodată publicarea acestui Proces verbal în «Moni- torul Oficial».

«(Subscriși:) V. Sturdza, A. Panu.

«Secretarul Căimăcămiei, (s.) D. Sturdza.»

Autoritatea Porții slăbise întru atâta, încât Fuad s'a văzut silit a inventa pentru Afif-Bey o comunicare directă și specială către Căimăcămie, cerând un răspuns categoric de «așa sau nu»; Logofătul Ștefan Catargiu a însoțit și de astă dată pe Afif-Bey și pe secretarul acestuia Adossides, intrând și ieșind din camera Căimăcămiei odată cu dânsii. Aceasta s'a constatat prin *Procesul verbal XVII* din 18 (30) Noemvrie.

«Astăzi întrunindu-se subscrișii la timpul obicinuit în camera Căimăcămiei, au primit următoarea depeșă telegrafică dela Constantinopole, din 17 (29) Noemvrie:

«Marele Vizir, Căimăcămiei Moldovei la Iași.

«Constantinopole, 29 Noemvrie.

«Afif-Bey este însărcinat din partea Inaltei Porți a vă face comunicații în «numele și din partea Guvernământului Imperial. Sunteți invitați a vă con- «formă lor.

«Pentru Marele Vizir, Ministru trebilor străine.

«(s.) Fuad.»

«După ce d-lui colonelul-adjutant Mavrodin a anunțat subscrișilor venirea E. S. Afif-Bey pe la ora 1, a intrat la 12 jum. d-lui logofăt Ștefan Catargiu în camera Căimăcămiei. La invitarea ce i-au făcut subscrișii a lua parte la trebile curente cari se tratau, d-lui logofătul a răspuns, că acum nu poate încă lua parte la lucrări. După acest răspuns subscrișii au urmat înaintarea lucrărilor cu d-l Ministru de Finanțe, fiind ziua însemnată pentru Departamentul său, iar în tot timpul până la sosirea E. S. Afif-Bey, d-lui logofătul a stat deoparte.

«La ora fixată, E. S. Afif-Bey, însoțit de secretarul său d-l Adossides, a venit, față fiind în cameră d-nii miniștri, Secretarul de Stat, de Finanțe, locțiitorul de Hatman și Secretarul Căimăcămiei.

«D-l Adossides a întrebat îndată, dacă Căimăcămia a primit vreo depeșă dela Constantinopole; subscrișii au dat cetire sus citatei depeși a Ministerului trebilor din afară. Atunci E. S. a declarat că are a face comunicații Căimăcămiei.

«D-l Adossides a dat iarăș cetire acelor două din urmă depeși citate în Procesul verbal No. XVI; apoi a cetit o depeșă prin care se ziceă că Inalta Poartă nu recunoșteă destituirea d-lui Fotiadi din postul său de Kapukihaia, căci numirea acestuia este numai un atribut al viitorului prinț; în urmă a declarat verbal că E. S. este însărcinat a cere reînturnarea la postul său a fostului director al Departamentului din Lăuntru, care s'a destituit fără consimțământul d-lui Catargiu; și, în sfârșit, a arătat că, afară de acestea, E. S. cere destituirea imediată a directorului de telegraf, care a refuzat a primi depeși cifrate.

«Subscrișii au cerut, după ce li s'au făcut aceste comunicări, ca E. S. să formuleze toate cererile sale în scris.

«E. S., prin d-l Adossides, a declarat că datoria impusă de către guvernul său îl face a da aceste comunicări și a cere răspuns «așa sau nu» (ouï ou non); că acum depeșa Marelui Vizir dovedind caracterul oficial al Excelenței Sale, se poate da răspuns și la întâia depeșă, dată în scris de E. S.

«D-lui logofătul Ștefan Catargiu a arătat că opinia d-sale este a se conforma la această depeșă, fiindcă se acordează cu aceea ce a cerut.

«Subscrișii însă au răspuns E. S. Afif-Bey: — că guvernul de astăzi este un guvern național, care, având o mare răspundere în fața țării, este dator a-i da seamă de toate lucrările sale; — că de aceea E. S. Afif-Bey este rugat a da în scris ori-ce comunicație ar fi însărcinat să facă; că, după depeșa primită dela Constantinopole, subscrișii nu pot recunoaște Excelenței Sale alt caracter decât acela de a da guvernului comunicațiile ce ar fi primit dela Constantinopole și că, îndată ce asemenea comunicații sunt făcute, caracterul său se cunoaște conținut, fiindcă Căimăcămia n'a primit dela E. S. Afif-Bey creditivele prin cari E. S. ar fi acreditat ca agent lângă guvernul Moldovei; — că asupra comunicărilor de mai înainte s'a făcut E. Sale răspunsul cuvenit; — că acum se văd acuzații grave și adevăruri intervertite; de aceea subscrișii au nevoie de a primi în scris asemenea comunicație, pentru a discuta asupra competenței și a cuprinderii lor; — că, în fața datoriei ce zice E. S. Afif-Bey că are de împlinit ca funcționar al Majestății Sale Imperiale, subscrișii au și ei o datorie, care este națională, și că E. S. să fie încredințat că subscrișii o vor împlini-o până la capăt; — și, în sfârșit,

că chipul cu care E. S. a înfățișat subscrișilor cererile sale, supt cuvânt că să i se răspundă «așa sau nu», este un chip care ar semăna cu o violență și dar subscrișii întrebă să răspundă și E. S. «așa sau nu», dacă voește a întrebuița violența în cererile sale.

«E. S. Afif-Bey declară că a executat numai ordinele guvernului său și așteaptă răspuns.

«Dimpreună cu E. S. Afif-Bey, s'a retras și d-lui logofătul Catargiu ; iar subscrișii au hotărât a însărcina pe d-lui Ministrul Secretar de Stat să meargă la E. S. și să-i declare verbal: — «Că guvernul, cu toată bunavoință de a «pune un cupăt neînțelegerii ce există între d-lui logofătul Catargiu și majoritatea Căimăcămiei, el nu poate face nimic, decât numai pe arătări înscrise, căci, răspunzător de actele sale, guvernul nu poate lua vreo decizie asupra unor simple comunicații verbale ; că numai avându-le în mâni, le vor putea examina, cumpănind drepturile și îndatoririle țării ; că, prin urmare, guvernul îl însărcinează a cere dacă E. S. va voi să dea o comunicare în scris, pentru a ști cum să facă mai potrivit cu răspunderea ce are înaintea țării, căci, în cazul contrar, guvernul nu poate decât să rămăie în cea mai mare rezervă, înaintând lucrările sale pe calea legală, în puterea Fermanului de instalare». Drept care s'a încheiat acest proces-verbal, care se va inseră în «Monitorul Oficial».

«(Subscriși:) V. Sturdza, A. Panu.

«Secretarul Căimăcămiei, (s.) D. Sturdza.»

Partidul național a crezut că, în asemenea grele împrejurări, e dator să adreseze țării în 26 Noemvrie (8 Decemvrie) următoarea Profesie de Credință:

«Circulara din 24 August trecut a comunicat amicilor noștri politici rezultatul lucrărilor Conferinței de Paris, în privirea reorganizării Principatelor Unite. Tot atunci am făcut și profesia noastră de credință în privirea liniei de purtare, ce alegătorii de opinia noastră trebuie să păzească în fața apropiatelor alegeri. Această linie de purtare se explică prin următorul princip: — Respectarea și dezvoltarea Constituției prin neatarnarea Adunării obștești.

«Publicarea Convenției din 7 (19) August trecut, formarea listelor electorale, astăzi date la iveală, și mai ales neconstituționalele tendinți cari se încearcă de a întoarce țara dela adevăratele ei interese și de a-i absoarbe toată activitatea în singura cestie a numelui Domnului, toate acestea nu fac decât a ne întări în vechea noastră convicție că : totul, totul atarnă dela compunerea viitoareii Adunări legislative și că, prin urmare, toate stăruințele, toată energia, tot patriotismul nostru trebuie să se concentreze în singurul și mântuitorul scop, de a izbuti a avea o Adunare obștească capabilă nu numai de

a alege un bun Domn, dar și de a controla lucrările acestuia, dar și de a fi, mai pre sus de toate, credincioasa și necoruptibila păzitoare și apărătoare a Constituției țării.

«Oricari ar fi privirile individuale asupra Convenției din 7 (19) August, este însă netăgăduit că ea ne consfințește marele și mântuitorul drit:—Autonomia Principatelor-Unite, întemeiată pe vechile lor capitulații încheiate cu Poarta, Autonomie care pune pe Români în poziție ca, în viitor, singuri ei, în deplina lor neatarnare și fără intervenție străină, să introducă în instituțiile țării toate îmbunătățirile ce, după vreme, se vor cere de cultura noastră morală și de trebuințele noastre materiale. În această privire, Constituția dată nouă de Europa trebuie să ne fie scumpă la toți; deși făcută de străini, spre a ne servi de expresia fraților noștri de peste Milcov, noi trebuie să o primim, să ne-o însușim, să o iubim și să o apărăm ca însăș lucrarea mânilor noastre.

«În circulara mai sus citată, subscrișii au arătat temeiurile pentru cari marele interes al nației cere ca să nu ne rostim în favoarea cutăruia sau cutăruia candidat la domnie, lăsând alegerea Domnului în apreciația corpului chemat de Constituție de a o face, și mărginindu-ne, noi alegătorii, în singura împlinire a marelui misii ce ne este încredințată și de Constituție și de binele comun, misia de a alege buni și vrednici deputați! Noi stăruim în această convicție mai mult decât ori și când, noi suntem hotărîtor în contra mandatelor imperative, pentru că noi voim să legăm pe domn către țară, iar nu ca țara să se lege către domn; pentru că, cu Constituția în mână, noi nu dorim ca Domnul, puindu-se mai presus de Adunarea obștească, ca alesul nației, ca impus de nație Adunării, să-i tăgăduască driturile, să-i paralizeze puterea și, la toată întâmplarea, să puie glasul său mai presus de rostirea legilor; căci o asemenea teorie conduce la sfărâmarea Constituției, conduce la despotism.

Subscrișii dar, partizani a unei bune și neatarnate Adunări, declară, în fața nației, că ei nu au, nici în iveală, nici în ascuns, vreun candidat de domnie; că ei nu au, nici vor cunoaște de Domn țării decât pe acela, care le va ieși legiuit din urna Adunării obștești. Prin urmare, toată activitatea noastră trebuie să se concentreze în formarea acestei Adunări din elementele cele mai închizășluitoare, din oamenii cei mai onești, cei mai capabili, cei mai plecați cu inima către binele țării, cei mai recomandabili în ochii compatrioților lor; siguri fiind noi, că numai o asemenea Adunare, o mai repetăm odată, poate să ne aleagă Domnul cel mai bun, să ne facă legile cele mai bune și mai potrivite cu trebuințele țării, și așa să puie un capăt desbinărilor și urelor din lăuntru și să restatornicească între Români împăcarea și fericirea publică. Crezând că există un steag care să se poată ridica mai presus de toate steagurile ivite până acum, și pe care nu vedem înscrise

decât nume de candidați la domnie, că acesta este steagul național al respectării și al dezvoltării Constituției prin neatarnarea Adunării legislative, subscrișii înalță acest steag și se strâng împrejurul său.

«Partizani ai propășirii, însă acea propășire operată pe calea legală și responsabilă la trebuințele noastre, dând timpului de față aceea ce se reclamă de timpul de față, și lăsând și viitorului aceea ce se cuvine viitorului, adversari declarați a tuturor utopiilor, vie aceste dela bizuirile despotismului, sau dela principiile subversive ale resturnătorilor, subscrișii nu sunt nici reacționari nici socialiști. Noi suntem interesați la prosperitatea țării, ca una ce este obșteasca noastră mamă; noi ținem la păstrarea și întărirea temeliiilor a oricărei societăți: familia și proprietatea. Insa apărarea acestora o așteptăm dela legi, iar nu dela un om! Așa dar, noi n'avem altă tendință, alt țel decât de a face ca noua Constituție să prinză rădăcini în Principate și să ajungă a fi un adevăr; că așa viitoarea organizație să dea trebuințelor publice tot ce este «legiuit» de a li se da.

«Numai stricta păzire a Constituției fiind chipul priincios și legal pentru realizarea dorințelor noastre, «constituționali și independenți în toată puterea cuvântului», subscrișii se înfațișează înaintea concetățenilor lor cu această profesie de credință, expresie leală și sinceră a convicțiilor lor.

«Ca o garanție a neatarnării Adunării legislative și a liberului și întregului control, ce, după Constituție, ea este menită de a exersă asupra lucrărilor puterii executive, subscrișii iau îndatorirea că vor stărui cu tot dinadinsul pentru votarea unei legi a incompatibilităților, ca așa viitoarea Adunare să nu cază în servilismul Adunărilor trecute, compuse fiind aceste numai de funcționari publici.

«Sub steagul *Autonomiei Principatelor-Unite și a Constituției*, neatarnați de orice legătură către persoane, subscrișii dar, cetățeni alegători, împărtășim amicilor noștri politici această a noastră profesie de credință; și în oara a 11, în ajunul unor alegeri dela cari atarnă în mare parte viitorul nației noastre, le facem, — facem țării — un apel solemn, cu acel strigăt ce trebuie să răsune în inima fiecărui Român, cu strigătul: «Să trăească Nația, să trăească Constituția!».

«Costache Ghica, Lascar Roset, Lascar Catargiu, Alexandru Cantacuzin, Nicolae Docan, Costache Rolla, Petre Carp, Mihail Kogălniceanu, Evghenie Alcaz, George Apostoleanu, Iancu Silion, Grigorie Cozadini, Alecu Jora, Iancu Sturdza, Ioan Dimitriu, Nicolae Donici, George Cuciureanu, Dumitru Roset, Petru Mavrogheni, Manoil Hrisoverghi, Nicolae N. Cantacuzin, Dumitru Cracti, Teodor Veisa, Leon Ghica, Nicolae Alcaz, Dumitru Cozadini, Alecu Gr. Ghica, Costache Vărnăv, Stefan Silion, Petru Manu, Iancu Donici, Iancu Corjăscu.

În 27 Noemvrie (9 Decemvrie), chiar a doua zi după Profesia de Credință a Partidului Național, cinci foști funcționari ai Principelui Vogoridi au cerut Căimăcămiei reintegrarea lor în funcțiunile de mai înainte.

Petițiunea d-lui Panaite Balș, fost Ministru de Finanțe :

«În urmarea ceia de pe urmă depeși adresată de Inalta Poartă comisarului ei, după o împreună înțelegere cu Reprezentanții Puterilor garante, iscălitul Ministru al Finanțului, găsindu-se în dreptate a cere reintegrarea sa în funcția arătată ce s'a găsit ocupând la instalarea Căimăcămiei de față, primește îndrăzneală a ruga pe înalta Căimăcămie să binevoască a regula, ca să i se încredințeze Departamentul arătat, așa precum nu urmează nici un caz de acele prescrise de Fermanul de instalare a Căimăcămiei, și nici am fost numit în postul prezis după ziua de 19 Août».

Petițiunea d-lui Iorgu Ghica, fost Șef al Miliției:

«În temeiul hotărîrii Curții Suzerane, în conglăsuire cu Reprezentanții înalțelor Puteri garante, iscălitul, găsindu-se în dreptate a cere reinstalarea sa în postul de Șef al oștirilor, pe care îl ocupă în timpul orânduirii Comisiei interimare reglementare, roagă pe onorata Căimăcămie ca cărmuirea zisului post să i se încredințeze de îndată, așa precum nu urmează vreun caz din acele prevăzute în Fermanul de instalare a onoratei Căimăcămii, nici a fost orânduit iscălitul în postul arătat după ziua de 19 August».

Petițiunea logofătului Alecu Ghica, fost Ministru al Lucrărilor publice:

«Pe temeiul hotărîrii Curții Suzerane, în conglăsuire cu Reprezentanții înalțelor Puteri garante, iscălitul găsindu-se în dreptate a cere reinstalarea sa în postul de Ministru al Lucrărilor publice, pe care îl ocupă în timpul rânduiri Căimăcămiei reglementare, vine a ruga pe onorata Căimăcămie, ca cărmuirea zisului Departament să i se încredințeze iarăș, așa precum nu urmează nici un caz din acele prevăzute în Fermanul de instalare a Căimăcămiei, nici a fost numit iscălitul în postul arătat după ziua de 19 August».

Petițiunea d-lui G. Caliman, fost prefect al județului Iași:

«Pe temeiul celei din urmă depeși adresate de către Inalta Poartă Comisarului ei, după împreună înțelegere cu Reprezentanții Marilor Puteri garante, cetită și comunicată onoratei Comisii, subscrisul, administrator al ținutului Iași, aflându-se îndrituit conform și Fermanului de instalare a Comisiei interimare, cere reintegrare în funcția arătată, care s'a găsit ocupând-o la con-

stătuirea acelei onorabile Comisii, așa precum nu urmează nici un caz de acelea prescrise de Ferman, precum și aceea că eu sunt numit administrator mai mult de doi ani și jumătate».

Petițiunea d-lui D. Manoliu, fost Președinte de secție la Tribunalul de Iași :

«La instalarea Căimăcămiei după Fermanul imperial, mă găsiam ocupând postul de Președinte al judecătoriei de Iași secția I-a și nu știu după care împrejurare în urmă m'am văzut depărtat din arătata funcție; așa dar, de vreme ce asupra mea nu urmează nici un caz din acele prescrise prin pomenitul Ferman de a fi depărtat, mai ales când purtările mele sunt dovedite de bune,—primesc îndrăzneală a rugă pe înalta Căimăcămie a-mi încredința arătatul post, întocmai precum mă găsiam ocupând la instalarea Căimăcămiei de față, și potrivit cu cea mai de pe urmă depeșă adresată de Inalta Poartă Comisarului ei, după o împreună înțelegere cu Reprezentanții Puterilor garante, și cetită această depeșă de înalta Căimăcămie».

Legătura intimă a acestor petițiuni cu modul de a vedea al logofătului Ștefan Catargiu este expusă cu claritate și judecată cu multă liniște de majoritatea Căimăcămiei prin Procesul verbal No. XX din 28 Noemvrie (10 Decemvrie).

«Astăzi întrunindu-se cu subscrișii și d-l logofăt Ștefan Catargiu în camera Căimăcămiei, îndată s'au și înfățișat d-nii Visternicul Panaite Balș și Maiorul Iorgu Rosnovanu și au depus petiții din partea d-sale și a domnilor: — Logofătul Alecu Ghica, Hatmanul Iorgu Ghica, — Postelnicul Ghiță Caliman, prin cari cer reinstalarea lor în funcțiile din cari au fost destituiți.»

«Discutând cu d-lui logofătul depeșa comunicată de E. S. Afif-Bey, d-lui logofătul a declarat că trebuie anulate toate câte s'au făcut, mărginindu-se Căimăcămia în art. 19 din Regulament.

«Subscrișii au arătat că ei socot că ceea ce s'a făcut a fost făcut după legalitate și că sensul depeșei nu este acel atribuit ei de d-lui logofătul.»

«D-lui logofătul atunci a părăsit camera Căimăcămiei, zicând că se duce rămânând în așteptarea instrucțiilor ce au a veni.

«Văzând dar că petițiile de mai sus cuprind cererea din partea subscrișitorilor lor de a fi reintegrați în posturile lor, pe temeiul unui înțeles rătăcit, a unei răstălmăciri sumețe și necompetente din partea d-lor sale a depeșei din Constantinopole, Căimăcămia se mărginește acum deodată de a reprobă o asemenea urmare necumpătată, prin publicarea jurnalului de destituire a Ministerului trecut, precum și a suplicilor pomenite, cari se află făcute pe formularul care se publică. Totdeodată în privirea urmării de față a d. Maio-

ului Roznovanu, Căimăcămia, ne mai având vreo încredere în d-lui ca adjutant domnesc, se va scădea din numărul acelora, rămâind la arma la care a fost înscris la intrarea sa în serviciul militar.

«Drept care s'a încheiat acest proces verbal, care se va publica.

«(Subscriși) V. Sturdza, A. Panu.

«Secretarul Căimăcămiei (s.) D. Sturdza.»

Pentru a arăta adevărata stare a situațiunii, Secretarul de Stat Vasile Alecsandri a fost însărcinat de majoritatea Căimăcămiei a trimite Guvernului Otoman și Reprezentanților Puterilor Garante un Memoriu asupra evenimentelor din Moldova dela instalarea Căimăcămiei și până în 29 Noemvrie (11 Decemvrie).

«La 19 (31) Octomvrie Ex. Sa Afif-Bey, însărcinat de Inalta Poartă să cetească în Iași Hatîșeriful, care promulgă Convenția din 19 August, precum și Fermanul de instalare a Căimăcămiei, își îndeplinește misiunea la Palatul Administrativ, și remite noilor Caimacami o scrisoare vizirială, prin care el este recomandat în mod particular acestor domni.

«Noul guvern venit la putere în virtutea Convenției și investit prin Fermanul Imperial cu o mare răspundere, a trebuit să privească în jurul său pentru a recunoaște terenul pe care eră chemat să lucreze și elementele de cari putea dispune pentru a-și îndeplini mandatul. O cercetare conștiincioasă a situației i-a arătat că se află în fața unor dificultăți mari și pericole serioase.

«Ministerul fostului Caimacam s'a declarat în public pentru partidul Principelui Vagoride în răspunsul ce l-a dat cuvântării fostului Șef de Stat; și cea mai mare parte dintre funcționarii superiori aparțineau, prin îndatoririle și simpatiile lor, mai mult unui om decât țării.

«Noul guvern înțelegând greutatea împrejurărilor, a căutat de atunci mijloacele legale pentru a îndreptă un rău, ce putea compromite operațiunile electorale, și pentru a răspunde în mod leal înaltei misiuni ce i s'a dat. Aceste mijloace le-a găsit și în Convenție, care sancționează Autonomia Principatelor, și în însuș Fermanul, care autorizează pe Caimacami să facă, pe răspunderea lor, schimbările de funcționari ce vor crede necesare.

«In baza acestor puteri și în măsura competenței sale, Guvernul a procedat la îndeplinirea mandatului său, așa precum se expune în prezentul Memoriu.

«La 20 Octomvrie st. v. Căimăcămia stabilește mersul lucrărilor sale și între altele hotărăște: 1. Că cei trei membri ai ei se vor întruni în fiecare zi în localul palatului administrativ, cu începere dela ora 11 înainte de amiază și până la ora 3 după amiază. Afară de aceasta în cazuri de urgență vor trebui să se întrunească la orice oră a zilei sau a nopții.

«2. Că pentru a înlesni expedierea afacerilor și pentru a evita orice întârziere prejudiciabilă hotărârilor și măsurilor necesitate de împrejurări, Căimăcămia adoptează sistemul majorității ca bază legală pentru toate actele sale oficiale. (Proc. verb. I).

«La 21, 22 și 23 Octomvrie se hotărăște destituirea Ministerului lui Vogoride și se discută cesțiunea portofoliurilor. D-l Ștefan Catargiu, ca șef al Departamentului de Interne, pretinde să-și păstreze portofoliul. Colegii săi ca o considerațiune față de el, cu toate că se tem de pericolele și complicațiunile ce pot izvorî din situațiunea complexă ce li se creează, admit aceasta și sfârșesc prin a se înțelege asupra compunerii noului minister. (Proc. verb. IV).

«La 29 Octomvrie, la cererea mai multor persoane, cari reclamă autorizația de a scoate ziare și la propunerea Ministrului Secretar de Stat, Consiliul administrativ prezintă un raport Căimăcămiei relativ la nevoia de a se pune în vigoare legea presei, care fusese suspendată în 1856 printr'o simplă scrisoare vizirială. D-nii Vasile Sturdza și Anastasie Panu aderează numai decăt la propunerea Miniștrilor. D-l Catargiu refuză să-și pună semnătura sub rezoluțiunea redactată și confirmată de majoritate; dar cum el nu face nici o protestare contra aplicării legii, dă însuș o nouă consacrare principiului stabilit în procesul verbal din 20 Octomvrie.

«In 24 Octomvrie Căimăcămia considerând că listele electorale trebuie să fie făcute și publicate în termen de cinci săptămâni din ziua cetirii Hatîșerifului Imperial, însărcinează Consiliul Administrativ să redacteze Instrucțiunile relative la aplicarea legii electorale.

«In 31 Octomvrie aceste Instrucțiuni sunt aprobate și întărite în unanimitate de Caimacamie. Se dă numai decăt ordin să se publice în «Monitorul Oficial» și se adresează prefectilor de județe circulare semnate de asemenea de toți trei Caimacamii, recomandându-le aplicarea strictă și imparțială a Legii Flectorale, în conformitate cu instrucțiunile anexate. Chiar în această zi d-l Catargiu, convins de necesitatea de a încredința operațiunile electorale în mâni de funcționari nepărtinitori, propune din propria sa inițiativă schimbarea a patru prefecti — de Iași, Fălciu, Roman și Ismail —. Propunerea este primită fără greutate de colegii săi. (Proces verbal VI).

«Aceștia simțind nevoia de a nu păstră în funcțiune decăt pe acei prefecti cari oferă toate garanțiile, cer la rândul lor înlocuirea altor câtorvă prefecti, între cari cei de Bârlad și de Focșani, unul văr și celălalt nepot al Ministrului de Interne. Dar departe de a găsi la colegul lor adeziunea ce erau în drept să o ceară, găsesc din contra o rezistență tot atât de îndârjită, cât și de regretabilă, rezistență ce ei nu o pot atribui decăt motivelor de rudenie.

«La considerațiunile expuse de d-nii Sturdza și Panu în favoarea armio-

niei ce trebuie să existe în guvern și a sentimentului de strictă nepărtinire ce trebuie să-l călăuzească în alegerea funcționarilor, d-l Catargiu răspunde că el este Șeful absolut al Departamentului său, că nu permite nimănui să se amestece în afacerile ce le consideră numai de competența sa și că refuză de a se supune de acum înainte principiului majorității, invocată în zadar în această împrejurare de colegii săi.

«După ce a făcut această declarațiune, cu o vehemență regretabilă pentru un om de vârsta și pozițiunea sa, d-l Catargiu părăsește sala de ședințe, nu se interesează de lucrările Căimăcâmiei și se retrage în casa sa. Aici el primește o deputațiune de persoane, cari formează un partid exclusiv al unui candidat și care venia să-l felicite că a rezistat cu atâta energie dorințelor majorității guvernului.

«La 1 Noembrie d-nii Sturdza și Panu așteaptă în zadar pe d-l Catargiu până la ora 2 d. a. și din această cauză sunt obligați să lase în suferință o mulțime de afaceri importante, cari reclamau o soluțiune imediată. Șeful Departamentului Internelor, în loc de a se duce la postul său de Caimacam, se mulțumește a asista în acest timp la alegerea membrilor municipalității. La invitățile repetite ce i se fac de a veni să ia parte la afacerile guvernului, el refuză pretextând o ocupațiune ce putea să o încredințeze fără nici un inconvenient directorului Ministerului său. (Proc. verb. VII).

«Intreagă dimineața fiind întrebuințată în convorbiri fără rezultat, majoritatea Căimăcâmiei, față de urgența lucrărilor, decide să se întrunească seara la Palat și trimite în acest scop o invitație scrisă d-lui Catargiu. Șeful poliției, însărcinat cu această misiune, aduce un simplu răspuns verbal prin care Șeful Departamentului Internelor declară, că nu poate să urmeze nici seara, nici a doua zi invitațiunii ce i s'a făcut.

«La această declarațiune, care nu se sprijină pe nici un motiv plauzibil, majoritatea Căimăcâmiei, în baza principiului care dă actelor sale putere de lege, ia hotărîrea de a continua lucrările guvernului. Ea se crede obligată la acest demers și prin răspunderea ce apasă asupra ei și prin apropierea termenului prescris pentru formarea listelor electorale.

«Prin urmare ea însărcinează Consiliul Administrativ să-i prezinte o listă de candidații destinați să înlocuească pe administratorii mai multor județe.

«Iar această măsură fiind în conformitate cu art. 403 al Regulamentului Organic, Consiliul deliberază, stabilește alegerea persoanelor cari întruniau calitățile cerute pentru funcțiunea de prefect și prezintă Căimăcâmiei un raport semnat de toți membrii săi, mai puțin unul, directorul Ministerului de Interne, care a refuzat să ia parte la deliberările Consiliului.

«Pentru acest motiv care constituie din partea unui funcționar public o gravă atingere a legilor și un dispreț față de datoriile sale, guvernul destitue

pe d-l Pruncu și-l înlocuște prin d-l Teriachiu. Această destituire fusese de altfel mai dinainte considerată ca necesară de însuși d-l Catargiu; și numirea d-lui Teriachiu a fost primită de el pentru cazul când d-l Lascar Catargiu, nepotul Ministrului, nu va sosi la timp din străinătate, ca să ocupe postul de director al Departamentului de Interne. (Proc. verb. VIII).

«La 2 Noemvrie d-l Teriachiu se duce la Ministru să primească ordinele și-i prezintă ofisul guvernului prin care este chemat să înlocuească pe d-l Pruncu. La vederea acestui act oficial d-l Catargiu declară că nu-i recunoaște nici o valoare și oprește pe noul director să se ducă la postul său. În acelaș timp el dă ordin unui adjutant, care eră din întâmplare acolo, să meargă la palat și să închidă cu cheia cancelaria Departamentului de Interne, pentru ca d-l Teriachiu să fie împiedicat de a intra în cancelarie.

«Tânărul adjutant necunoscându-și datoria, se grăbește să execute acest ordin verbal și se expune astfel, prin cooperare la un fapt neregulat, să sufere un arest de 24 ore. Numai decât în urmă d-l Catargiu se duce în persoană la birourile Ministerului și dă ordin funcționarilor să nu recunoască pe Directorul nou numit de majoritatea Căimăcămiei. Nu însemnă oare aceasta a excita la nesupunere o parte din funcționarii Statului și a le porunci să nu respecte actele autorității?

«După acest incident regretabil, atribuit de guvern unui acces nesocotit de mânie, d-l Catargiu trimite colegilor săi o primă scrisoare de protestare în contra măsurilor luate fără conlucrarea sa.

«În timpul acesta E. S. Afif-Bei, a cărui misiune se terminase încă din ziua cetirii Hațișerifului Imperial, iea pe față partea d-lui Catargiu și vrea să se servească de linia telegrafică moldovenească pentru a expediă note cifrate la Constantinopole. Directorul telegrafului, care, în baza instrucțiunilor sale, nu poate primi decât telegramele cifrate ale Guvernului și cele ale Agenților Consulari rezidenți în Iași, refuză cererea E. S. Afif-Bei, dând ca motiv legal faptul că E. S. Afif-Bei nu are caracter oficial.

«Totuș E. S. reușește să transmită la Constantinopole plângerile d-lui Catargiu și curând în urmă (la 9 Noemvrie) E. S. se prezintă la Palat, aducând o telegramă a Marelui Vizir, după care lasă un rezumat d-lor Sturdza și Panu. D-l Catargiu sosit la palat după E. S. Afif-Bei și urmat de persoanele cari l-au felicitat pentru ruptura făcută cu majoritatea Caimăcămiei, se retrage din sala de ședințe în acelaș timp cu înaltul funcționar al Porții și se duce la Ministerul său.

«Acolo el reînnoește cu mai multă vehemență scena dela 2 Noemvrie. Intrunind întreg personalul Ministerului le declară că el este singurul Caimacam și ordonă d-lui Teriachiu să părăsească biroul. La refuzul acestuia Ministrul mânios chemă în ajutor jandarmii. Aceștia ezită să asculte de ordinul

său. Atunci d-l Catargiu, pierzând orice simț de demnitate, se aruncă asupra d-lui Teriachiu, îi smulge hârtiile și caută să-l dea afară cu propriile sale puteri. Acesta își păstrează însă, spre marea lui cinste, sângele rece și pentru a evita agravarea unui scandal ca acesta printr'o rezistență mai îndelungată, el părăsește biroul pentru a veni să se plângă guvernului.

«Guvernul după ce a desaprobat în termenii cei mai cuviincioși purtarea d-lui Catargiu, a luat măsuri serioase pentru menținerea ordinii publice și discutând apoi asupra cuprinsului comunicării făcute de E. S. Afif-Bei, răspunde E. Sale, că nerecunoscându-i un caracter oficial, este în drept să nu acorde acestei note decât valoarea unei opinii personale.

«Toate aceste incidente, complicate numai decât prin amestecul E. S. Afif-Bei în afacerile țării, au produs natural o anumită agitație a spiritelor. Dar majoritatea Căimăcămiei, încredințată de drepturile sale și credincioasă mandatului său, continuă în liniște mersul lucrărilor, așteptând reîntoarcerea d-lui Catargiu la postul său. Zadarnică așteptare! Acesta încunjurat de câțiva prieteni nepricepuți în calea pe care a plecat, ajutat de E. S. Afif-Bei în cererile sale de intervenție adresate Inaltei Porți, susținut în îndărătnicia sa nenorocită de vreo influență ocultă, rămâne surd și la îndemnurile compatrioților săi și la sfaturile oficiale ale acelor agenți consulari, cari doresc să vadă terminat acest diferend atât de regretabil.

«La 14 Noemvrie E. S. Afif-Bei se duce din nou la palat, însoțit de d-l Catargiu, pentru a ceti două depeși ce primise dela Constantinopole. D-nii Sturdza și Panu îi cer copii de pe ele. El refuză pretinzând că nu este autorizat și se retrage, luând cu dânsul, ca și prima dată, pe d-l Catargiu.

«Aceste depeși cuprind în esență, că majoritatea Căimăcămiei poate hotări în afacerile curente; că pentru interpretarea Convenției trebuie să refere Inaltei Porți; că Inalta Poartă consideră schimbările de funcționari ca nelegale și că ea desaproabă noua formulă adoptată pentru actele guvernului local.

«A doua zi d-l Secretar de Stat se duce la Ex. Sa Afif-Bei pentru a-i transmite, în numele guvernului, următorul răspuns: «Guvernul nu știe în ce calitate E. S. i-a comunicat pentru a doua oară depeși din Constantinopole, ce-i sunt adresate personal, deoarece n'a primit încă vreo scrisoare vizuală care să-l acrediteze pe lângă guvern ca Agent Oficial. In afară de misiunea ce aveă de a ceti Fermanul Imperial de instalare, misiune care a încetat în ziua de 19. Octomvrie, guvernul nu crede că poate intra în relațiuni diplomatice oficiale cu E. Sa. In acelaș timp guvernul a văzut cu regret grupându-se în jurul E. Sale, încă dela sosirea sa în Iași, un anumit partid răsvrățitor, care caută peste tot locul mijloacele de a răspândi în public svonuri neliniștitoare și de a întreține o anumită agitație. Acest partid a fost văzut ducându-se în massă la Palat, în suita E. Sale, cu ocazia comunicării

primei depeşe şi de atunci inimicii ordinei legale răspândesc vestea că va sosi în curând un Ferman de destituire şi urmând chiar o intervenţie armată din partea Turciei. Ceeace este mai regretabil în toate acestea e faptul, că svonorile acestea se atribue E. Sale şi guvernul trebuie să-şi dea cele mai mari ostenele pentru a le desminţi, căci sosirea succesivă de depeşi din Constantinopole dă loc, din nenorocire, la tot felul de interpretări răutăcioase. Prin urmare guvernul, asupra căruia apasă imensa răspundere de a mântui ordinea publică, se crede dator a atrage asupra acestora atenţiunea E. Sale şi a o rugă să ia măsuri ca să înceteze o stare de lucruri, care dă naștere la o agitație incompatibilă cu liniștea necesară actului solemn al operațiilor electorale. Guvernul mai atrage atenția E. Sale și în vederea respectului ce se cuvine a se da sfintei legi a ospitalității. (Proc. verb. XVI).

«In sfârșit în 18 Noemvrie, guvernul primește din Constantinopole o depeșă semnată de Ministrul de Externe Fuad, care-i anunță că E. S. Afif-Bei este însărcinat să-i facă comunicări, cărora este invitat să se conformeze. In aceeaș zi la ora 2 d. a. E. Sa se prezintă pentru a treia oară la Palat, însoțit și de astădată de d-l Catargiu. E. Sa cetește din nou cele două depeși din 14 Noemvrie și aduce la cunoștință o a treia, care ordonă precis înlăturarea d-lui Teriachiu și înlocuirea lui cu fostul director, d-l Pruncu. La acest ordin direct dela Constantinopole, Afif-Bei adauge că cere, în numele său propriu, destituirea directorului actual al Telegrafului, ca pedeapsă fiindcă a refuzat să expedieze depeși cifrate.

«D-nii Sturdza și Panu iau act de presiunea exercitată de E. Sa asupra libertății de acțiune a guvernului și promit să delibereze asupra naturii nouălor comunicări verbale ce li s'au făcut. E. Sa luând pentru a treia oară cu sine pe d-l Catargiu, se retrage.

«La 19 Noemvrie, d-l Ministru Secretar de Stat se duce la E. S. Afif-Bei pentru a-i face următoarea comunicare verbală din partea guvernului: «Cu toată dorința de a pune cap neînțelegerii ce există între d-l logofăt și majoritatea Căimăcămiei, guvernul nu poate face nimic decât pe baza de comunicări scrise; fiind responsabil de actele sale, el nu poate lua hotărâri pe baza unor simple comunicări verbale; el are nevoie să le aibă sub ochi pentru a le putea cerceta și cântări cu cântarul drepturilor și datorii țării. Prin urmare guvernul întreabă dacă E. Sa este dispus să dea în scris comunicările pe cari le-a făcut verbal; în caz de refuz guvernul declară că «nu poate face altceva decât să păstreze cea mai mare rezervă și să urmeze cursul lucrărilor sale pe calea legală ce-i este trasă prin Fermanul de Instalare.» (Proc. verb. XVI).

«Acestea sunt faptele ce s'au petrecut până astăzi și din cari rezultă:
1. Că majoritatea Caimăcămiei s'a ținut pe calea strictei legalități;

«2. Că dacă a destituit anumiți funcționari, n'a luat această măsură decât în vederea nepărtinirii ce trebuie să prezideze la operațiunile electorale, foștii prefecți, numiți de fostul Caimacam Vogoride, fiind pe față devotați persoanei și partidului său;

«3. Că destituirea d-lui Pruncu, recunoscută ca necesară de d-l Catargiu, și înlocuirea lui cu d-l Teriachiu în postul de Director al Departamentului de Interne, au fost motivate de trei cauze plauzibile: — refuzul d-lui Catargiu de a lua parte la lucrările guvernului; — refuzul d-lui Pruncu de a lua parte la deliberările Consiliului; — și urgența lucrărilor, cari nu puteau suferi nici o întârziere.

«4. Că toate schimbările au fost făcute în baza autorizațiunii acordate Caimacamilor prin Fermanul Imperial și conform cu art. 403 și Anexa Regulamentului Organic.

«5. Că arătându-se scrupulos față de încercările de ingerință ale E. S. Afif-Bei în afacerile administrației locale, Guvernul a dat dovadă de respect față de Convenție, care consacră Autonomia Principatelor.

«6. Că în toate incidentele cari au caracterizat diferitele faze ale diferendului dintre majoritatea și minoritatea Căimăcămiei, cea dintâi a răspuns cu cea mai mare moderațiune acceselor de violență regretabilă ale d-lui Catargiu.

«7. Că d-l Catargiu, rău inspirat și sfătuit, a sacrificat propriile interese ale țării sale pentru un simțământ exagerat de amor propriu, că el nu și-a îndeplinit mandatul, refuzând să ia parte la lucrările guvernului și că cerând o intervenție el a comis un act de les-Autonomie și prin urmare de les-Convenție.

«Pentru a completa acest Memoriu, e necesar a adaoge două fapte, cari au fost menționate în mod special în ultimele depeși comunicate de E. Sa Afif-Bei: — destituirea d-lui Fotiade și adoptarea unei nouă formule pentru actele oficiale ale guvernului.

«Mai întâiu destituirea d-lui Fotiade este un fapt, care rezultă din art. 9 al Convenției. Guvernul s'a crezut dator să-i anunțe aceasta oficial pentru a preveni reclamațiuni pentru onorariu din partea fostului Kapukehaia; dar n'a avut niciodată intenția de a se gândi la înlocuitorul lui, de a încălca astfel prerogativele viitorului Domn.

«Iată ca dovadă textul depeșei trimise d-lui Fotiade de Ministrul Secretar de Stat al Moldovei:

«Convenția din 7 (19) August fiind promulgată și Căimăcămia instalată în «19 (31) Octomvrie trecut, sunteți informat că în virtutea art. 9 al Convenției funcțiunile D-Voastre de Kapukehaia la Constantinopole au încetat din numita zi de 19 (31) Octomvrie. Retribuțiunea cuvenită însărcinării D-Voastre

«Încetând la sus zisa dată, sunteți invitat a păstră, până la un nou ordin, sub «inventar toate hârțile și actele privitoare la funcțiunile ce v'au fost încredințate.»

«În cât privește noua formulă adoptată de guvern în toate hârțile oficiale, ea se află înscrisă în primul articol al Convenției, care constituie Moldova și Valahia sub denumirea de «Principatele-Unite ale Moldovei și Valahiei». Guvernul adoptând această denumire, a uzat de un drept câștigat de Moldova din ziua promulgării Convenției. Dealtfel această formulă constă în cuvintele: — «Principatele-Unite al Moldovei și Valahiei — Căimăcămia Moldovei».

«Toți agenții consulari rezidenți în Iași și Galați au recunoscut fără greutate validitatea acestei formule, vizând pașapoartele liberate de guvernul local cu inscripția de mai sus. Singur Agentul Austriac a manifestat scrupule în această privință și refuzul său de a urmă exemplul colegilor săi a pus în suferință nu numai interesele indigenilor cari aveau afaceri în străinătate, dar și ale supușilor M. S. Împăratului Austriei, căci d-l agent refuză, fără să le cetească, toate notele oficiale ale autorităților locale purtând inscripția «Principatele-Unite.»

Pentru a lămurî mai bine amănuntele ultimei cestiuni privitoare la titlul de — «Principatele-Unite al Moldovei și al Valahiei», — urmeaza aci textul celor patru note preschimbate între Secretarul de Stat al Moldovei, Vasile Alecsandri și Consulul Austriei d-l Gödel de Lannoy, precum și Ofisul Căimăcămiei Moldovei adresat Departamentului Justiției în această privire.

Nota Secretarului de Stat al Moldovei, *Vasile Alecsandri*, adresată d-lui *Gödel de Lannoy*, din 31 Octomvrie (12 Noemvrie) 1858.

«Mai mulți Evrei indigeni, cărora li s'au liberat pașapoarte de către Secretariatul de Stat pentru a merge în Austria, au adus la cunoștința subsemnatului, printr'o petițiune colectivă, cu data de astăzi, că Onor. Agenție și Consulat general ar fi refuzat să vizeze aceste pașapoarte.

«Semnalând această plângere Onor. Agenții Imperiale și Regale, subsemnatul am onoare a o rugă să binevoască a-mi comunica motivele cari au îndemnat-o să adopteze o măsură care lasă în suferință interesele indivizilor prevăzuți cu pașapoartele sus menționate. Vor fi oarecari reclamațiuni împotriva lor sau poate vreo neregularitate ce Onor. Agenție și Consulat general ar fi observat în forma acestor pașapoarte?

«Și într'un caz și într'altul subsemnatul e îndreptățit a speră, că Onor. Agenție Imperială și Regală va binevoi să lămurească, cât mai curând posibil, Secretariatul asupra acestei cestiuni, deoarece orice întârziere ar putea fi prejudiciabilă persoanelor interesate să facă uz de pașapoartele ce au.»

Nota d-lui *Gödel de Lannoy* adresată Secretariatului de Stat al Moldovei din 1/13 Noemvrie 1858, Iași.

«Ca răspuns la Nota din 31 Octomvrie No. 5098, subsemnatul am onoare a observa Onor. Secretariat de Stat, că pașapoartele în cestiune, liberate de guvernul Moldovei mai multor Evrei indigeni pentru a merge în Austria, poartă inscripția «Principatele-Unite ale Moldovei și Valahiei», și pentru acest singur motiv Agenția Imperială și Regală nefiind autorizată să primească vreun act oficial cu această inscripție sau cu o emblemă analoagă, a fost nevoită să refuze aceste pașapoarte.»

Nota Secretarului de Stat al Moldovei *Vasile Alecsandri* adresată d-lui *Gödel de Lannoy* din 3 (15) Noemvrie 1858, Iași.

«Subsemnatul a primit răspunsul Onor. Agenției Imperiale și Regale cu data de 13 Noemvrie, conținând declarațiunea formală de a refuza vizarea pașapoartelor liberate de guvernul local și având inscripția «Principatele-Unite ale Moldovei și Valahiei».

«Subsemnatul are onoare a observa Onor. Agenției imperiale și regale, că denumirea de «Principatele-Unite» a fost dată Moldovei și Valahiei prin Convenție, care este în vigoare în țară chiar din ziua promulgării;

«Că această denumire a fost recunoscută justă și aplicabilă Principatelor de Reprezentanții celor șapte Puteri cari le-au dat această Convenție și între cari figurează și reprezentantul M. S. Impăratul Austriei;

«Că Convenția este un act diplomatic european, care definește precis drepturile Principatelor și obligă în mod egal la respectul cel mai absolut și pe locuitorii Principatelor și pe agenții Auguștilor Suverani cari au ratificat-o.

«Oricare ar fi deci caracterul ce se dă numirii de Principatele-Unite, această numire aparține de acum înainte Moldovei și Valahiei ca un drept câștigat, și pentru acest motiv, guvernul local, pătruns de intențiunile generoase ale Congresului din Paris, crede că ar fi o lipsă de respect față de Auguștii Suverani semnatari ai acestui tractat și ar comite un act de lesmaiestate, dacă n'ar fi adoptat numai decât o denumire atât de importantă și de legală.

«Acestea sunt considerațiunile cari l-au făcut pe guvern să pună pe hârțile sale oficiale un titlu, care este stipulat în cel dintăiu articol al Convenției, ca un simbol al păcii, potrivit a mulțumi toate partidele și a liniști agitațiunile politice, produse de ultimele evenimente.

«Prin urmare subsemnatul regretă, nu fără motiv, când vede că Onor. Agenție Imperială și Regală este decisă să nu recunoască validitatea unui drept acordat Moldovei de către însuș M. S. Impăratul Austriei și declară

că în virtutea art. 2 al Convenției, care sancționează Autonomia Principatelor, crede de datoria și de demnitatea sa să mănțină denumirea de «Principatele-Unite» pe toate actele oficiale, documente, pașapoarte, etc.

«Înainte de a termina, subsemnatul în dorința de a păstră cea mai deplină armonie între Onor. Agenție imperială și regală și Guvernul local, vine să pledeze din nou în favoarea persoanelor cari așteaptă viza Agenției. Aceste persoane ar putea suferi pagube considerabile din cauza pierderilor cari le țin în loc și dacă mai târziu se vor face reclamațiuni de daune-interese, acestea vor cădea după dreptate în sarcina Onor. Agenției și nu în a Guvernului local, căci acesta a liberat fără greutate pașapoarte bune și s'a pus astfel la adăpostul oricărei răspunderi.»

Nota d-lui *Gödel de Lannoy* către Secretariatul de Stat al Moldovei, 16 Noemvrie 1858, Iași.

«Subsemnatul a avut onoarea de a primi nota din 3 (15) Noemvrie curent, prin care Onor. Secretariat de Stat a binevoit a-i comunica considerațiunile cari au determinat guvernul actual al Moldovei să pună pe actele oficiale titlul «Principatele-Unite ale Moldovei și Valahiei».

«Subsemnatul crede de datoria sa a declină înainte de toate orice intențiune de a nu recunoaște validitatea vreunui drept acordat Moldovei prin Convenția din 19 August.

«Dimpotrivă tocmai dispozițiunile acestei Convenții i-au dictat purtarea sa în cestiunea despre care e vorba, dispozițiuni cari, deși acordă celor două țări denumirea de «Principatele-Unite», totuș au stabilit principiul separațiunii politice a Moldovei și Valahiei sub suzeranitatea M. S. Sultanului, cu doi Domni și două administrațiuni deosebite și autonome.

«Urmează deci că puterile Căimăcămiilor actuale, precum și ale viitorilor Domni nu se vor putea extinde decât asupra unui singur Principat respectiv.

«Prin urmare actele oficiale ale unuia dintre cele două guverne nu sunt obligatoare pentru cealaltă țară.

«Subsemnatul are onoarea a mai observă, că este acreditat numai pe lângă guvernul Principatului Moldovei și că nu are chemarea să intre în relațiuni oficiale cu Comisiunea mixtă care va rezidă în Focșani.

«Expunând astfel considerațiunile cari l-au condus pe subsemnatul în acest incident, îi place a crede că Onor. Secretariat de Stat va binevoi să aprecieze valoarea lor și să recunoască imposibilitatea în care se găsește subsemnatul de a viză pașapoarte ori a primi acte oficiale purtând inscripția sus menționată sau o emblemă analogă.

«Subsemnatul prețuind dispozițiunile conciliante manifestate de domnul Secretar de Stat, îl asigură, că este animat de aceleași sentimente. El dorește

sincer să mențină cea mai perfectă armonie cu guvernul moldovean, precum și să ușureze în orice ocazie raporturile dintre locuitorii celor două țări mărginașe, după cum a dovedit în tot timpul de când funcționează în Moldova. Dacă cu toate acestea persoanele cari așteaptă viza Agenției sunt împiedicate de a pleca și dacă din această cauză vor rezulta reclamațiuni de daune-interese, de sigur că răspunderea nu va cădea asupra Agenției, de vreme ce ea nu refuză viza sa nici unui Moldovean care are un pașaport liberat în forma uzitată până acum.»

Ofisul Căimăcămiei Moldovei către Ministerul Justiției, din 6 (18) Noemvrie, dă hotărîrea definitivă asupra acestei cestiuni.

«Principatele-Unite Moldova și Valahia. Căimăcămia Moldovei. Ministerul Justiției. În conformitatea art. 10 din Convențiunea atingătoare de reorganizarea Principatelor, prin ofisul de față se pune în vedere acelui Minister a ordona tuturor tribunalelor ca, pe viitorime, acturile judecătorești să poarte titlul de: «Principatele-Unite Moldova și Valahia. Căimăcămia Moldovei».

(Subscriși:) V. Sturdza. A. Panu.
(L. S.) «Directorul Departamentului, (s.) Meleghie.»

La finele lunii Noemvrie mai mulți boieri mari din Moldova au adresat Marelui Vizir Ali Pașa la Constantinopole o protestare în contra celor doi Caimacami, V. Sturdza și A. Panu.

«Alteță Serenisimă! Cu toată adâncea îngrijire ce ne pricinuește situația vrednică de plâns în care se află pusă țara noastră, de când Căimăcămia desbinată lucrează afară din marginile Fermanului, care a regulat puterea, și a Regulamentului nostru Organic, *noi așteptăm cu respect deslegarea pe care va binevoî a o da Sublima Poartă unei stări de lucruri care n'ar putea să se prelungească un timp îndelungat fără primejdie.*

«Cu toate acestea, Alteță, noi nu ne putem apăra de a descoperi înaintea ochilor Alteței Voastre oarecare acte importante cari, tot spiritul de parțialitate și personalitate fiind pus la o parte, ni se par a compromite în chipul cel mai grav libertatea alegerilor viitoare, și cu dânsa viitorul Principatului.

«Astfel, am trebuit să vedem cu adâncea mirare, în momentul publicării de către Căimăcămia actuală a textului moldav al Hațișerifului, că, în toată întinderea sa, modificări numeroase și însemnate s'au introdus în traducerea primitivă, aprobată de către Ex. Sa Comisarul Imperial, cetită oficial, singură în sfârșit care înaintea țării poate avea putere de lege.

«Ni se pare cu asprime oprit de a atinge în chipul acesta un act de suveranitate, ieșit sub o formă primitivă, și noi credem că n'ar fi de competența nimănui de a arunca astfel nehotărîrea și îndoiala în spirite, sub pretextul

de a înființa o traducere mai credincioasă. Nu-i aici locul, Monsenior, de a face vederate numeroasele nuanțe de limbajiu cari s'au introdus în noul text; noi supunem numai fapta însăș luminatelor judecăți, care va ști mai bine decât noi de a prețui serioasele consecințe. După acest inexplicabil abuz de putere, noi am fost, fie-ne iertat a spune, întristați de chipul cum s'a organizat libertatea presei, această libertate pe care nu o desaprobam decât pentrucă este fără control și așa de imperfectă pentru țările noastre. Abia a fost dată, și îndată fapte politice, insuflăte prin guvernământ și atățate în felurite înțelesuri, după interesele partidelor, au venit să arunce turburarea în spirite.

«Zilnicele personalități, cari umplu paginile acelea vândute unei cauze sau alteia, puțin ne supără. Acei din noi cari au avut onoarea de a figura în viața publică, recunosc țării dreptul de a-i judecă și știu a nu primi nici un alt censor; dar Alteța Voastră știe bine că o publicitate așa de desordonată, făcând mai des apel la patimi decât la dreptate, înrăurează masele puțin luminate și turbură dreapta judecată a națiunii, în minutul când, mai mult decât totdeauna, ea este chemată de a intra în sine și a nu se inspira decât dela sine însăș.

«Astfel, Monsenior, noi vedem cu o durere profundă ceea ce se petrece împrejurul nostru, sub ocrotirea unui guvernământ nebăgător de seamă a celor dintâi datorințe ale sale.

«Și chiar de ne-am refuză de a vedeă o hotărîre culpeșă luată în niște urmăriri așa de contrare legilor buneii rândueli, cea de pe urmă publicare, făcută de către Căimăcămie, ar întări toate neliniștirile noastre.

«Un «Monitor Oficial» fu creat sub epigraful de «Principatele-Unite», fără alt titlu, într'asă chip încât s'ar crede a fi «Monitorul» ambelor țări. El fu înființat pe deasupra vechiului nostru «Buletin Oficial» moldav, și a publicat sub titlul de «Instrucțiuni» o lungă desfășurare a Legii Electorale, pe care Comisia Interimară eră îndatorată a o aplica din cuvânt în cuvânt și care figurează ca Anex la Hatișerif cu amănunțimi limpezi și lămurite.

«Eră oare treaba Comisiei Interimare de a interpretă astfel pe placul său un document scris, care reprezintă el însuș instrucțiile date de către Marile Puteri și solemn recunoscute de către Curtea Suzerană?

«Această Comisie aveă ea dreptul de a amestecă cugetarea sa și aprețuirile sale către apreciațiile și cugetările Hatișerifului?

«Și nu suntem noi în drept, în fața unui manc de respect atât de flagrant, de a ne teme că instrucțiile adevărate să fie încă denaturate în spiritul și litera lor?

«De ne-ar fi iertat, Principe, a intra, articol către articol, în desbaterea unui act a căruia importanță nu va fi scăpat din vederea Alteței Voastre,

noi am putea descoperi la fiecare pas intențiile indirecte, cari au împins pe Căimăcămie la facerea acelor instrucții arbitrării, de cari avem onoarea de a alătură aci copie.

«Cu textul Hatîșerifului, omul care în adevăr are titluri de alegător este arătat respicat, drepturile sale se pot lesne controla și nu sunt supuse nici unei îndoeli; aplicarea instrucțiilor sfarmă cu o singură lovitură această prețioasă limpezire. Spre a așeză censul electoral, ea intră pe o cale de prețeluire din cele mai grele; ea strămută centrurile electorale în voia noilor alegători astfel chemați; ea face cu neputință orice control serios și orice verificare aspră ulterioară a puterilor deputaților. Dacă adevăratul spirit al instrucțiilor electorale, promulgate cu Hatîșeriful, eră astfel, d-nii membri ai Comisiei nu aveau a-l desfășura și el se arată de sine. Dacă acel spirit eră și rămâne însă în opoziție cu acela al instrucțiilor, de ce fără nici un drept funcționarii, însărcinați a execută, iar nu de a interpretă porunci, au călcat mandatul lor?

«Acestea sunt observațiile generale pe cari subsemnații au onoare a le supune prea umilit Alteței Voastre Serenisime. Simțimântul de dreptate și patriotism sincer care ne inspiră, ne dă speranță, că ele vor fi primite cu bunăvoință de către Curtea Suzerană, dela care țara așteaptă încă odată liniștea și siguranța.

«Pătrunși de această speranță, vă rugăm, Principe, de a binevoi a primi expresiunea adâncului respect cu care suntem s. c. l.»

(Urmează subscrierile a mai mult de 60 proprietari, din cei mai însemnați din țară, între numele cărora se înseamnă acele de *Catargiu*, *Bals*, *Pașcanu* s. c. l.)

În 29 Noemvrie (11 Decemvrie) majoritatea Căimăcămiei Moldovei adresează Marelui Vizir și Reprezentanților Puterilor Garante la Constantinopole următoarea telegramă:

«Am trimis Ex. Voastre un Memoriu asupra conflictului existent.—Depeșa din 5 Decemvrie comunicată de Afif-Bei desaproabă actele noastre, fără ca noi să fi fost ascultați.

«Protestăm că suntem în cea mai strictă legalitate și că n'am lipsit nici odată de respect față de Inalta Poartă.—Colegul nostru Catargiu, în jurul căruia se grupează nemulțumiții, aprobă interpretarea falsă a depeșei, în virtutea căreia ministrii și funcționarii lui Vogoride au mers cu îndrăzneala până a cere în scris reinstalarea lor, deși au fost destituiți în unanimitate și cu dovezi oficiale de părtinire.

«Ei exploatează prezența lui Afif-Bei, cu voia lui, fără îndoală, pentru a

provocă anarhia și neascultarea. Noi am mântinit ordinea publică în contra tuturor intrigilor și manoperelor îndrăznețe ce ne încunjură.

«Conjurăm Inalta Poartă și pe Reprezentanți să ia în deaproape considerație, că starea de lucruri le-a fost prezentată într'o lumină falsă.

«Toate aceste manopere sunt ale membrilor vechiului guvern, uniți cu aspiranții la Domnie și susținuți de colegul nostru Catargiu.

«Binevoii a nu înăspri situația, condamnându-ne fără a ne asculta.

«(Ss.) V. Sturdza, A. Panu.»

Nota d-lor Membri ai Căimăcămiei Moldovei Vasile Sturdza și Anastasie Panu, adresată Consuliilor Puterilor Garante din Iași în 2 (14) Decembrie.

«In urma conflictului ivit în sinul Căimăcămiei, subscrișii au primit dela E. Sa Afif-Bey comunicarea unei depeșe ce i-a fost adresată în 5 Decembrie, în urma înțelegerii Inaltei Pôrți cu Reprezentanții Puterilor, în scop de a da o soluțiune complicațiunilor existente, cari în fiecare zi devin mai grele prin imputațiunile neîntemeiate în contra simțimintelor de împăcaciune ale majorității Căimăcămiei.

«Cu toate că dispozițiunile conținute în această depeșă au fost luate de Puterile Garante înainte de a fi cunoscut Memoriul explicativ a subscrișilor; hotărâți de a ne conforma ei, noi am rugat pe d-l Catargiu să vie să delibereze cu colegii săi, pentru a se înțelege asupra aplicării puncturilor din depeșă.

«D-l Catargiu a interpretat din capul locului depeșă din 5 Decembrie în sensul unei revocări aproape generale a actelor anterioare ale Căimăcămiei, fără deosebire a acelor chiar făcute în unanimitate.

«Subscrișii neputând primi o interpretare atât de silnicită și în afară de sensul depeșei, deliberațiunile au fost suspendate în urma cererii chiar a d-lui Catargiu și a asigurării ce ne-a dat că instrucțiuni lămuritoare ale adevăratului sens al depeșei au fost trimise din Constantinopole, și că dorește să aștepte sosirea lor, înainte de a urmă cu deliberațiunile. (Proces verbal XX).

«Acesta fiind singurul motiv al întârzierii soluțiunei dificultăților existente, și cum, pe de altă parte, s'ar putea acuza din nou subscrișii că nu au ținut seamă de comunicarea primită, credem de a noastră datorie de a vă face cunoscută situațiunea, astfel cum a fost făcută de însuș d-l Catargiu.

«Comunicându-vă cele ce preced pentru a d-voastră informațiune, subscrișii cred de datorie a reînnoi asigurarea lor, că, dorind a vedea restabilită armonia în sinul guvernului interimar, ei sunt totdeauna gata a se conforma deciziunilor Puterilor, și a supune unei reviziuni, în înțelegere cu d-l Catargiu, actele făcute în timpul abținerii sale voluntare.

«Subscriși vă roagă să binevoiți a comunica guvernului vostru prezenta notă, ca făcând parte din Memoriul adresat de majoritate Domnilor Reprezentanți ai Puterilor Garante la Constantinople».

Scrisoarea Caimacamilor V. Sturdza și A. Panu adresată Comitetului Walewski, din 3 (15) Decemvrie.

«Prin Convenția din 7 (19) August, Marile Puteri ne-au numit Membri ai Căimăcămiei, însărcinată să conducă administrația țării noastre în timpul operațiunilor electorale, din cari trebuie să iasă toate mijloacele de aplicare a viitoarelor noastre instituțiuni.

«Pătrunși de sfîntenia mandatului nostru, l-am primit cu hotărîrea bine socotită de a justifica, prin moderațiunea noastră, dovada înaltei încrederi ce ni s'a dat. Speram să nu găsim în jurul nostru, și în special aproape de noi, decât oameni însuflețiți de aceleași simțiminte, ca să ne ajute a purta greutatea unei răspunderi atât de mari.

«Din nenorocire evenimentele n'au răspuns speranțelor noastre și am avut durerea de a vedea punându-ni-se piedici din partea aceea, de unde așteptam ajutor.

«Nu voim să obosim atențiunea E. V. povestindu-vă faptele cari au fost expuse de noi. Dar fiindcă colegul nostru, d-l Ștefan Catargiu, printr'o plîngere, devenită publică în momentul când ne siliam a înăbuși aceste discuții triste, ne-a pus în penibila situație de a ne apăra, facem aceasta cu liniștea oamenilor siguri, că nici una din intențiile sau faptele lor nu îndreptățesc atacurile al căror obiect sunt ei.

«Venind la putere ne măguliam a vedea în d-l Ștefan Catargiu pe unul dintre promotorii ideilor naționale, al căror principiu a fost consfințit de Convenție, și nu puteam fi decât dispuși să urmăim inspirațiunile unui om, căruia îi respectam și vrăsta și antecedentele.

«Numai cu un profund regret am rezistat tendințelor sale, când am văzut că ele se puneau în serviciul unei candidaturi, care poate eră chiar a sa proprie. Totuș am avut față de el o atitudine foarte delicată, fără să ne opunem chiar la numirea unor funcționari pe cari ni-i propunea împotriva Regulamentelor. Ne-am expus să fim acuzați de nepotism, primind pe acelea dintre rudele sale pe cari ni le desemnă el, și ne-am expus să fim taxați vinovați de trăgăneală, așteptând timp de două săptămâni ca să-și termine punerile la cale personale.

«Cu toate acestea noi eram înarmați cu principiu majorității în deliberațiunile noastre, principiu întemeiat pe rațiune și primit de d-l Catargiu fără nici o restricțiune; principiu care ne-ar fi îngăduit să triumfăm asupra tuturor rezistențelor, dacă n'am fi ținut să împingem până la extrem consi-

derațiunea față de colegul nostru. A trebuit să fim constrânși de exigențele Convenției, ca să ne hotărîm a nu întârziă acțiunea guvernului. Acest fapt a fost prezentat în plângerea d-lui Catargiu ca un act de apărare din partea noastră și în acest chip a recunoscut el dovezile de considerare ce i-am dat.

«Dacă colegul nostru n'ar fi fost susținut în atitudinea sa extralegală de influențe oculte sau de manifestațiuni contrarii ordinii, suntem convinși că n'ar fi întârziat să-și recunoască nedreptatea.

«În dorința noastră de a mai întinde încă mâna unui om, pe care nu voim să încetăm de a-l stimă, nu am ezitat să facem primele încercări de împăcare.

«Mai mulți consuli au binevoit să se însarcineze în mod oficios a transmite din partea noastră vorbe de pace și baze de împăcare, pe cari ei le-au recunoscut onorabile pentru amândouă părțile.

«Într'un cuvânt, noi am continuat a lucra numai fiindcă un guvern nu se poate opri și am fost totdeauna gata a relua lucrările împreună cu un coleg pe care îl chemam îndărăt din tot sufletul nostru.

«În aceste condițiuni noi nu găsim motivele pentru cari am fost condamnați cu atâta grabă la Constantinopole. Este adevărat că în timpul când d-l Catargiu ne atacă cu atâta violență, noi tăceam. Noi doriām, în mijlocul acestor împrejurări grave și pentru a nu obosei Puterile cu svonorile discuțiilor noastre, să înăbușim scandalul unei scisiuni, ce ne eră supărătoare și pe care am fi voit să o reducem la proporțiile unei afaceri familiare. De altfel fiind siguri că avem de partea noastră buna dreptate și conveniențele și sperând că nu vom fi condamnați fără a fi ascultați, așteptam să fim întrebați pentru a ne explica.

«Am făcut aceasta într'un Memoriu adresat Reprezentanților Puterilor Garante la Constantinopole, din momentul în care judecata lor anticipată ne-a pus în nevoia de a ne apăra.

«În această expunere simplă a faptelor se găsește adevărata explicare a actelor noastre.

«Cine va putea să ne mai acuze — după ce va fi cetit acel Memoriu — că am voit să apăsăm un coleg, să ne exagerăm puterile sau să lucrăm într'un spirit de partid?

«Dacă am schimbat funcționari, toți, afară de un număr neînsemnat, au fost înlocuiți cu consimțământul d-lui Catargiu. Departe de a ne gândi să depășim o putere pe care n'am căutat-o și a cărei răspundere ne neliniștia, n'am uzat de ea decât cu regret ca să lovim în funcționari și credem pe sufletul și conștiința noastră, că n'am făcut-o decât în cazuri de nevoie extremă.

«Convențiunea, Fermanul de instalare și Regulamentul Organic le-am avut totdeauna înaintea ochilor, ca o regulă dela care nu trebuia să ne abatem.

«Cât privește pe noii aleși, n'am fost călăuziți decât de dorința de a pune în funcțiuni oameni pătrunși de simțimântul legalității și nepărtinirii, care trebuia să le reglementeze purtarea.

«Neavând intenția de a face să triumfeze vreo candidatură, necăutând decât să asigurăm libertatea și sinceritatea alegerilor, nu puteam să dorim decât perfecți înțelepți și judecători integri.

«In vederea greutăților nenumărate ce prezintă formarea listelor electorale într'un termen atât de scurt și când eră vorba să se aplice pentru întâia oară un sistem cu totul necunoscut în această țară, noi am înmulțit instrucțiunile și circulările, pentru ca agenții noștri să poarte cea mai mare grijă în niște operațiuni atât de delicate.

«Dela publicarea acestor liste nu scăpăm nici o zi să nu recomandăm prefecturilor și tribunalelor cea mai mare atențiune în lucrarea de rectificare.

«In sfârșit credem în conștiință, că nu am neglijat nimic pentru a înlătura din aceste operațiuni preparatoare tot ce ar fi prezentat aparența de fraudă, părtinire ori spirit de partid. Intrebăm dacă până aici am făcut ceva pentru a merita reproșul de a ne fi depășit puterile sau de a nu ne fi înțeles misiunea ?

«Am fost acuzați că n'am dat considerația cuvenită Curții Suzerane în persoana reprezentatului ei.

«Oricât ar fi de delicată această cestiune, ținem să ne explicăm precis.

«In ochii noștri misiunea oficială a E. S. Afif-Bei, perfect definită prin scrisoarea vizirială ce ne-a remis, se terminase chiar în ziua cetirii Hatiserifului și Fermanului de instalare. Dacă el a rămas și mai departe, nu mai eră pentru noi decât un oaspe, important prin pozițiunea sa și căruia îi datoram considerația impusă de legile ospitalității, dar fără de nici un caracter oficial, atât timp cât o nouă scrisoare vizirială nu ne făcea cunoscut că are de îndeplinit și altă misiune în Moldova.

«Intâia oară când el a voit să intre în relațiuni oficiale cu guvernul, a fost cu ocazia unei depeși ce i-a fost adresată personal de Curtea sa și în care a încercat să găsească o regulă de purtare pentru Caimăcâmie.

«El și-a reinnoit curând în urmă încercarea în aceleași condițiuni, dar luând față de noi și față de actele administrației noastre aere de stăpân.

«Cum în aceste depeși eră cestiune de scisiunea atât de nenorocit declarată între caimacami, am avut la început toate motivele de a fi surprinși, că nu s'a informat mai bine de adevărul faptelor cari au dat ocazie acestor comunicări. Pe urmă față de abținerea deplină a Consulilor Puterilor Garante, eram în drept să ne întrebăm pe ce se întemeia intervenția Porții, când lucră numai ea singură.

«In sfârșit în ce privia personal pe Afif-Bei, nimic nu ne arată că și-a reluat caracterul de agent oficial.

«Noi știm că s'au adus înainte cestiuni stricte de drept și de procedură, zicându-se că unii trebuiau să cedeze altora, mai ales cu privire la o telegramă cifrată a cărei expediere a fost refuzată.

«Dacă cu toate acestea necedând, noi nu ne-am temut că ne abatem dela vechile tradițiuni de ospitalitate moldovenească, aceasta se datorește faptului că atunci am fi depășit într'adevăr puterile noastre.

«Când a fost vorba de o apropiere cu d-l Catargiu, deși eram convingși de dreptul nostru strict și necontestat, totuș făcându-i primele avansuri, am dovedit că știm să trecem peste susceptibilitățile personale, când e cestiunea de binele patriei noastre. Dar aici situația nu eră aceeaș.

«Insărcinați de Puteri cu întâia aplicare a Constituțiunii ce ne-au acordat, simpli depozitari ai unei puteri cu totul transitorie, consideram ca o datorie de onoare să predăm Adunării și Domnului această putere intactă, liberă de orice precedent care ar putea-o jena în viitor.

«Prin urmare eram obligați la cea mai mare rezervă, noi cari făceam primii pași pe calea nouă ce ni se deschidea.

«Nu mai erau în joc persoanele noastre, ci principiul fundamental înscris în art. 2 al Convenției.

«A recunoaște chiar și printr'un exces de politeță și de considerație un drept de ingerință Inaltei Porți, mai ales prin intermediul unei persoane fără caracter oficial, nu ni s'a părut posibil în fața unui principiu ce nu ne eră dat a-l modifica.

«Rugăm pe Ex. Voastră să scuze desvoltarea prea lungă în care am intrat, cu atât mai mult că cele ce ne-au mai rămas de spus reclamă întregă bunovoința Ex. V.

«Ne este penibil că trebuie să semnalăm reaua voință a unor Puteri, dar se pare în adevăr, că o fatalitate apasă asupra nenorocitei noastre țări.

«După ce Turcia și Austria au încercat prin toate mijloacele posibile să năbușească aspirațiunile noastre cele mai legitime, acum se pare că se pregătesc a împiedica dela început aplicarea unei Convenții, pe care au semnat-o după atâtea greutăți.

«Nu mai putem închide ochii în fața faptelor atât de clare; căci vedem pe Comisarul turc, că după ce a pândit primul fapt care putea să-i dea ocazia de a încercă să intervie, se pregătește, ajutat de Agentul Austriei, să combată rezultatul alegerilor noastre apropiate, dacă acest rezultat nu va răspunde dorințelor sale.

«Noi cari am început cu atâtea bucurie și atâtea speranțe noua eră ce se deschidea înaintea noastră, simțim strângându-se inima noastră la privirea piedicilor ce ni se pregătesc.

«Dacă nu ne-ar fi teamă că ar putea slăbi răbdarea generoșilor Suverani, cari ne-au apărat totdeauna drepturile, am privi viitorul cu mai puțină frică.

«Insă simțim că le absorbim atențiunea de prea mult timp. Dușmanii noștri au observat aceasta numai decât și dacă grămădesc incidente peste incidente, aceasta nu o fac decât numai cu gândul de a face și pe celelalte Puteri, sătule de luptă, să ne părească în mânilor lor.

«Aceste gânduri ne preocupă și ne neliniștesc mai mult decât urmările unei certe, care, într'un fel sau într'altul, se va termina în curând.

«Dacă n'ar fi fost vorba decât de noi, am fi lăsat să treacă acușările și chiar desaprobarea cari ne-au lovit, fără a spune o vorbă. Dar am observat adevăratele tendințe ale aceloră, cari atacându-ne pe noi, căutau mai ales să atingă drepturile țării, acele drepturi cu atât mai scumpe pentru noi cu cât nu ne-au fost restituite decât de curând. Noi am fost însărcinați să le apărăm semnalând atingerile ce căutau a le aduce.

«De asemenea fiindcă pozițiunea noastră, oricât de transitorie ar fi, ne impune datoria, după cum ne dă și dreptul, de a vorbi în numele țării, îndrăznim a spera că E. V. va binevoi să ne ajute a face ca să ajungă până la Impărat rugăciunea ce adresăm M. Sale de a binevoi să mai vegheze asupra destinelor unui popor care datorește atât de mult înaltei sale protecțiuni.

«Primiți, etc.

«(Ss.) V. Sturdza, A. Panu.»

Depeșă d-lui Victor Place adresată Comitetului Walewski în 3 (15) Decembrie.

«Majoritatea membrilor Caimăcâmiei Moldovei îmmănează o scrisoare alăturată adresată Excelenței Voastre. In această scrisoare d-nii V. Sturdza și A. Panu explică purtarea lor cu o liniște atât de mare și cu dovezi, că nu pot decât să recunosc ca adevărat tot ce conține acest document.

«Acești domni au fost atât de mult prezințați că au comis acte de opresiune neiertate, conduși de un spirit de violență și de partid, că moderațiunea din justificarea lor nu va face decât să reiasă mai bine odioasele calomnii, ale căroră victime ei au fost.

«Această scrisoare a fost trimisă și Miniștrilor Afacerilor străine al Angliei, al Prusiei, al Rusiei și al Sardiniei. Alături și scrisoarea adresată de majoritatea Caimăcâmiei tuturor Consulilor, și în care declară că sunt gata a se conformă memorandumului dela Constantinopole al Reprezentanților Puterilor Garante. Aceasta este un nou răspuns la acușările mincinoase ce s'au ridicat în contra d-lor V. Sturdza și a Panu.»

Majoritatea Caimăcâmiei publică Procesul verbal XXI din 6 (18) Decembrie, privitor la interpretarea unor puncte din Convenție și Legea Electorală.

«Art. 7 și 8 din Stipulațiile Electorale statornicesc: — «Art. 7. Listele electorale se vor întocmi în fiecare an și în fiecare district prin îngrijirea administrației. Ele se vor publica și afișa în cea dintâi Duminică a lunii lui Ianuarie, pretutindeni unde va cere trebuința. Reclamațiile se vor da la administrație, în cele trei săptămâni cari vor urma după publicarea listelor. «Reclamanții vor putea apela la Tribunalul districtului, care va hotărî în «grabă și fără apel». — Art. 8. «Fiecare alegător va putea reclama înscrierea sau «ștergerea fiecărui individ, netrecut sau fără dreptate înscris în lista din care «el însuș face parte».

«In loc de a se conforma cu rostirea acestei legiuri, toți acei ce s'ar socoti abuziv excluși din listele electorale publicate, reclamând și apelând la tribunalele competente înscrierea în termenul legiuit de trei săptămâni, pe temeiul dovezilor ce vor fi păstrând, și a provoca prin chipul legal îndreptarea neajunsurilor, ce s'au putut ocaziona la întâia închipuire a acelor liste; privim că astăzi, cu nouă zile numai mai înainte termenului prescris, s'au adus la Căimăcămie de către o deputațiune cinci protestări în contra listelor electorale, subscrise de un număr de ținuțași locuitori în districtele Roman, Bacău, Neamțu, Dorohoiu și Fălciu.

«Asemănarea acestor protestații redijate pe unul și acelaș formular; pretenția nelegală exprimată în acele protestări de a nu recunoaște guvernului dritul ce l-a avut în puterea Convenției de a da Legii Electorale lămuririle publicate în instrucțiunile sale; cercarea făcută prin acele protestări de a se abate din calea legalității printr'o abținere nejustificată de a reclama la judecătorii, și prin cererea ca însăș Caimacamia să facă și să revizuească listele; urmare ce ar fi cu totul în contra art. 7 din Legea Electorală: — toate aceste considerări, izvorite atât din cuprinsul numitelor protestații, cât și a suplicilor alăturate pe lângă ele și întemeiate chiar pe mai multe știri venite de prin ținuturi, au încredințat pe guvern, că există în țară o partidă care, prin o tactică vederată, caută, — a descredită intențiile de imparțialitate ale Căimăcămiei, — a organiză în toate ținuturile o opoziție sistematică în contra operațiilor legale a alegerilor viitoare, — a da Convenției și Legii Electorale o interpretare falsă, spre a naște nedumeriri în spiritele alegătorilor, — a se feri, sub deosebite pretexte nevalabile de a se adresa la judecătorii pentru reîndrituirea acelor ce ar fi fost neînscrși în liste, — și a se lăsa astfel ca să treacă timpul hotărît pentru reclamații, cu scop de a-și rezerva în urmă motivuri nelegale de tânguiri în contra nepărtinirii guvernului; — și în sfârșit a pregăti poate vreo urmare sgomotoasă pentru ziua alegerilor, și aceasta cu gând și în speranță de a compromite validitatea rezultatului operațiilor electorale, dacă ele nu ar fi în favorul unor aspirații excluzive.

«Guvernul, însărcinat cu priveghierea acelor operații, răspunzător de măn-

ținerea legalității și a liniștii publice, hotărît de a nu lăsa cel mai mic pretext de recriminații în contra listelor electorale, și povățuit mai înainte de toate de principiul nepărtinirii, găsește de cuviință a lua următoarele măsuri atât în privirea reclamațiilor ce i s'au prezentat, cât și în privirea respectului ce se cuvine legilor și ordinului legal :

«1. Se recomandază deadreptul tribunalelor respective cercetarea listelor de persoanele ca ilegal netrecute în listele electorale, și altora ca ilegal înscrise, ce erau alăturate către pomenitele protestații ; aceasta spre rectificarea greșelilor sau abaterilor ce s'au putut prileji, și de cari tribunalele competente nu s'au pus în putință a se ocupa de către înșiși acei ce protestează astăzi, tocmai în ajunul alegerilor și în contra spiritului și a literei stipulațiilor electorale.

«2. Domnii administratori și comandiri de jandarmi sunt ordonați ca, în caz de încercări din partea ori și cui, în timpul operațiunilor electorale, de a turbura liniștea publică sau acea a alegerilor, cari trebuie a se săvârși liniștit și pacinic, să ia în contra asemenea încercări cele mai energice măsuri.

«3. Domnii administratori și judecători sunt chemați și acum a se conformă strict instrucțiilor și povățuirilor date, a se feri sub cea mai mare răspundere de a da loc prin nici o lucrare la nici o legiuită tânguire, a se încheia jurnaluri, anume pentru fiecare caz de reclamație în deosebi, întemeiate și motivate, precum aceasta li s'a prescris. Aceste jurnale le vor trimete, pe de o parte, judecătorii în termenul încuviințat, iar pe de altă parte, Departamentului, ca să se încredințeze guvernul de legalitatea lucrurilor. Asemenea și judecătorii vor grăbi a comunica logofeției jurnalele ce vor încheia spre îndeplinirea cuvenitei lucrări în asemenea.

«Se adauge iar spre știința tuturor, că fiecare este datorit a se conformă neabătut stipulațiilor electorale ; și tot acela care ar mai cercă a se abate dela acea regulă și nu s'ar înfățișa la administrații și la judecătorii spre reclamarea driturilor sale, acela considerându-se în contravenție cu rostirea Convenției, rămâne a-și bănuși și-și pentru pierderea driturilor sale, dacă nu le-a căutat prin drumul legal.

«Aceste dispoziții se vor publică, luându-se măsurile cuviincioase pentru grabnica lor aplicare.

«(Subscriși:) V. Sturdza, A. Panu.

«Secretarul Căimăcâmiei, (s.) D. Sturdza.»

În 5 (18) Decembrie Ex. Sa Fuad Pașa trimite următoarea telegramă E. S. Afif-Bey, ca să ceară dela Căimăcâmie *restabilirea regimului cenzurii*. Acest ordin nu putea îmbunătăți situațiunea

Guvernului Otoman, fiindcă eră cert că majoritatea Căimăcămiei va mănținea legea Presei din anul 1856.

«Legile cari guvernează presa se află în categoria legilor fundamentale, cari nu pot fi modificate de o administrație provizorie, a cărei misiune specială este clar și pozitiv desemnată într'un act internațional.

«Prin urmare, măsura luată în ultimul timp de o parte a Căimăcămiei Moldovei, privitoare la presa acestui Principat, este ilegală și contrarie spiritului Convențiunii din 19 August și capabilă de a trage după sine urmări grave.

«Inalta Poartă ca și Puterile Garante, dorind înainte de toate mănținerea liniștii în această țară și vrând să înlătore tot ce poate amenința sau împiedică executarea fidelă a măsurilor adoptate în comună înțelegere pentru a asigura fericirea amânduror Principatelor, invită pe d-nii Caimacami a restabili imediat regimul revocat și a priveghia ca factorii de turburări și de fraude să nu poată afla un mijloc de a propaga principiile lor subversive în ziarele din țară».

Majoritatea Căimăcămiei hotărăște să invite pe logofătul Stefan Catargiu să vie la ședințele Căimăcămiei, având a delibera asupra instrucțiilor primite de E. S. Afif-Bei dela Constantinopole.

Proces verbal No. XIX din 27 Noemvrie (9 Decemvrie).

«Astăzi, pe la trei ore, a venit d-l Adossides, care le-a declarat: «Că d-l logofăt Stefan Catargiu a fost dintâiu hotărît a veni la ședințele Căimăcămiei; «că viind pe urmă la Ex. Sa Afif-Bey, i-a cerut în scris instrucții și fiindcă Ex. «Sa i-a zis că singur așteaptă o lămurire a depeșei comunicate Căimăcămiei, d-l logofăt a hotărît a nu veni și a așteptă aceste lămuriri». După retragerea d-lui Adossides, subscrișii au trimes d-sale logofătului următoarea adresă pentru a-l pofti să vie a luă parte la ședință: «Domnule și Colega, «primindu-se ieri la Căimăcămie, din partea Ex. S. Afif-Bey, copie de pe «o depeșă telegrafică din Constantinopole, subscrișii, văzând că n'ați venit «nici astăzi în sala ședințelor, pentru a luă parte la lucrările Căimăcămiei, «au onoare a vă face invitare ca să binevoiți a veni mâine, în 28 a curenteii, «spre a păși împreună la deliberare asupra acelei depeși». Drept care s'a încheiat acest Proces verbal care se va publică.

«(Subscrișii:) V. Sturdza, A. Panu.

«Secretarul Căimăcămiei, (s.) D. Sturdza».

In cele două Procese verbale XVIII și XXII Căimăcămia a primit dela E. Sa Afif-Bei textul unui — Memorand privitor la Căimă-

cămia Moldovei — în versiunea Inaltei Porți, și în versiunea reprezentanților Puterilor Garante la Constantinopole.

Procesul verbal No. XVIII din 26 Noemvrie (8 Decomvrie).

«Ieri, la 2¹/₂ ore după amiază, s'a înfățișat în camera Căimăcămiei d-l Adossides, zicând că fiind E. Sa Afif-Bei bolnav, d-lui este însărcinat a veni și a ceti o depeșă, adresată E. Sale Afif-Bei, din partea Ministrului trebilor străine al Inaltei Porți. După cetirea acestei depeșe, subscrișii au cerut copie, și astăzi li s'a trimis următoarea adresă a E. Sale, însoțită de o copie a sus citatei depeșe.

«Domnilor! am onoare a vă transmite alăturat o copie de pe depeșă ce vi s'a cetit ieri de d-l Adossides. Binevoiți a primi asigurarea stimei mele «celei înalte».

«(Subscris) Afif.

«Iași, 8 Decemvrie 1858».

«Copie de pe depeșă Inaltei Porți cu data din 5 Decemvrie 1858:—Ministrul trebilor din afară către E. S. Afif-Bei.

«Inalta Poartă și reprezentanții guvernămintelor, cari au subscris Convenția «de Paris, luând în privire urmarea neregulată a Caimacamilor, s'au înțeles «asupra următoarelor puncturi: — Caimacamii trec peste marginile însemnate «în Fermanul Imperial,—Autoritățile moldo-române ar trebui să arate respectul «cuvnit Inaltei Porți,—Prin refuzul de a expedui o depeșă telegrafică a Co- «misarului Otoman către guvernământul său, administrația moldovană a lipsit «la această datorință de respect,—Comisarul Otoman are drept de a prelungi «șederea sa în Iași,—Reglementul Organic este baza lucrărilor Caimacamilor, «cari nu se vor putea abate dela dânsa fără necesitate urgentă, și afară din «exceptiile hotărâte, după cum depărtarea miniștrilor și a directorilor De- «partamentului, sau aceea a funcționarilor numiți după 19 August,—Trebile «curente se vor hotări de majoritatea Caimacamilor; însă asupra trebilor pri- «vitoare la interpretația Convenției sau a Fermanului Imperial se va referă «la Inalta Poartă,—Rânduirile în funcții trebuie să fie subordonate aprobării «unanime a tuturor membrilor Căimăcămiei, fiindu-se însă seamă de soco- «tința Caimacamului de care atârnă nemijlocit agentul ce ar urmă a se de- «stitui sau a se numi,—Actele sancționate până acum de Caimacami în una- «nimitate sau în majoritate nu vor fi revizate, afară numai când ar cuprinde «loviri grele în condițiile constitutive ale Căimăcămiei,—Destituirea direc- «torului și a altor funcționari ai Ministerului din Lăuntru al Moldovei este «un abuz ce este cu drept a se reformă,—In caz de vacanță parțială a Căi- «măcămiei, membrul sau cei doi membri în funcție vor îndeplini vacanța

«prin unul sau doi miniștri după ordinul rangului lor, —Și în caz de vacanță totală, administrația va trece către consiliul miniștrilor, după analogia art. «XI din Convenție».

«Pentru conform cu originalul

«(S.) Afif».

«Drept care acum de odată s'a încheiat acest Proces verbal, care se va da publicității.

«(Subscriși:) V. Sturdza, A. Panu.

«Secretarul Caimăcămiei, (s.) D. Sturdza».

Proces verbal No. XXII din 7 (19) Decemvrie.

«Astăzi a venit d-l Adossides în camera Caimăcămiei și a dat cetire memorandumului adresat Inaltei Porți de către Reprezentanții Puterilor Garante, în 28 Noemvrie a. c. Subscrișii cerând copie de pe acest act, d-l Adossides a zis că o va comunica. Drept care s'a încheiat acest proces verbal.

«(Subscriși:) V. Sturdza, A. Panu.

«Secretarul Caimăcămiei, (s.) D. Sturdza».

Anexă. — Memorandumul adresat Inaltei Porți de către Reprezentanții Puterilor subscriitoare Tractatului de Paris, din 16 (28) Noemvrie 1858.

«După cererea Ministerului trebilor din afară al Inaltei Porți, Reprezentanții Puterilor subscriitoare Convenției de Paris, întrunindu-se astăzi în conferință spre a lua în considerare conduita neregulată urmată în oareșicare privire de către Caimăcămiile Principatelor Moldovei și Valahiei, s'au înțeles în unanimitate asupra puncturilor ce urmează:

«1. Că puterea Caimacamiilor are o tendință vederată a pași peste margi-nile prescise lor de către Fermane.

«2. Că autoritățile în Principate ar trebui să mărturisească respectul cu-venit Puterii Suzerane, atât din deferință către poziția ei particulară în pri-virea ziselor Principate, cât și din motivul calității sale de organ colectiv al tuturor Puterilor celor mari, când ea prescrie observarea Tractatului de Paris.

«3. Că refuzul făcut de Caimacamii Moldovei de a expeduî un mesagiu telegrafic al Comisarului Impărătesc către Inalta Poartă, este o lipsă de curtoazie pe care nici o împrejurare nu ar putea justifica; și că, dacă Co-misarul Otoman se abține de orice ingerințe în trebile țării, el poate reclama dreptul, în cazul de față, de a prelungi șederea sa în Principat, spre a ținea pe guvernul său în cunoștința întâmplărilor.

«4. Că baza purtării Caimacamiilor trebuie să fie Reglementul Organic și că toată abaterea dela această regulă trebuie să fie justificată de o necesitate

gravă și urgentă, sau de cazurile excepționale prevăzute și hotărâte de mai înainte, și anume: amovibilitatea miniștrilor și directorilor Departamentelor, precum și aceea a funcționarilor numiți dela 7 (19) August încoace de fostul Caimacam.

«5. Că trebile ordinare de administrație se pot hotărî de majoritatea Caimacamelor; dar că, în cât se atinge de chestiile atingătoare de interpretarea Tractatului sau a Fermanului, ele trebuie să fie referate la Inalta Poartă în caz de neînțelegere serioasă. Cât pentru rânduirea în funcții, fiindcă aceasta se atinge de un princip enunțat în Ferman, li se pare că ar fi cu atâta mai nemerit de a-și asigura aprobarea unanimă a tuturor membrilor Căimăcămiei, cu cât ea ar fi o garanție în contra spiritului de facție sau de partidă, fiindu-se încă o seamă deosebită de socotința Caimacamului dela care atârna direct agentul ce este a se rândui sau a se destitui.

«6. În privirea greutăților ce s'ar putea naște dacă s'ar căută a se anula oareșicari acte pe cari Caimacamii le-au sancționat în unanimitate sau în majoritate, reprezentanții admit ca acele acte, dacă ele nu jignesc vajnic condițiile în cari sunt constituite Căimăcămiile, să nu fie revocate.

«7. Ei privesc totuș destituirea Directorului și altor amplioiați ai Ministerului din Lăuntru, unul din Caimacami, de către acei doi colegi ai săi fără învoirea și știința sa, ca un abuz care este cu atâta mai drept a fi reformat, cu cât condițiile pe cari sunt întemeiate Căimăcămiile, îl așează șef al Departamentului său.

«8. Ei socot, în sfârșit, că, la caz de vacanță a Căimăcămiei, membrul sau cei doi membri rămași în funcție ar avea a îndeplini vacanța prin adăogirea unui sau doi miniștri după ordinul rangului lor și că, la caz de vacanță totală, cărmuirea provizorie a Principatului ar reveni de plin drit Consiliului Miniștrilor, în analogie cu dispozițiile articolului 11 al Convenției din 7 (19) August. În amândouă aceste cazuri, Căimăcămia provizorie, astfel constituită, ar trebui să refereze Inaltei Porți, a căreia opinie este anume rezervată, precum și aceea a Puterilor Garante.

«Plenipotențiarii exprimă dorința ca guvernul Sultanului să binevoască a da instrucție Comisarilor săi la București și la Iași de a se înțelege cu Membrii Corpului Consular, cari vor primi din parte-le înștiințare despre opinia unanimă a Reprezentanților Puterilor Garante la Constantinopole».

Textul Memorandului semnat la Constantinopole de Reprezentanții Puterilor Garante.

«La cererea Ministrului Afacerilor străine al Inaltei Porți, Reprezen-

Textul Memorandului comunicat de Poartă.

«Inalta Poartă și Reprezentanții Guvernelor semnatare Convenției de

tanții Puterilor semnatare ale Convenției de Paris, întrunindu-se astăzi în Conferință, pentru a lua în considerare purtarea neregulată urmată în anumite privințe de Caimacamii Principatelor Moldova și Valahia, au căzut de acord în unanimitate asupra următoarelor puncte:

«1. Că purtarea Caimacamilor are o tendință manifestă de a depăși marginile ce li s'au tras prin Ferman.

«2. Că autoritățile din Principate ar trebui să dovedească un respect cuviincios Puterii Suzerane, atât din cauza pozițiunii ei particulare față de numitele Principate, cât și pentru calitatea ei de organ al tuturor Puterilor mari în mod colectiv, atunci când ea ordonă observarea Tractatului de Paris.

«3. Că refuzul Caimacamilor Moldovei de a expediă o telegramă a Comisarului Imperial al Inaltei Porți este o lipsă de politeță, pe care nu o poate justifica nici o împrejurare; și că dacă Comisarul otoman se abține de orice ingerință în afacerile țării, poate reclama, în cazul de față, dreptul de a-și prelungi șederea în Principat în scop de a țineă guvernul său în curent cu evenimentele.

«4. Că baza purtării Caimacamilor trebuie să fie Regulamentul Organic și că orice abatere dela această regulă trebuie să fie justificată de o necesitate gravă și urgentă sau de cazuri excepționale prevăzute și stabilite mai dinainte, anume: amovibilitatea miniștrilor și a directorilor departamentelor, precum și a func-

Paris, luând în considerare purtarea neregulată a Caimacamilor, au căzut de acord asupra următoarelor puncte:

«1. Caimacamii depășesc marginile trase de Fermanul Imperial.

«2. Autoritățile moldo-valahe ar trebui să dovedească respectul datorit Inaltei Porți.

3. Prin refuzul de a expediă o telegramă a Comisarului Otoman către guvernul său, administrația moldovenească a călcat acest respect.

«Comisarul Imperial are dreptul a-și prelungi șederea sa în Iași.

«4. Regulamentul Organic formează baza de purtare ce trebuie să urmeze Caimacamii, cari nu se vor putea abate dela dispozițiunile lui fără o necesitate urgentă sau în afară de excepțiunile stabilite, cum sunt: amovibilitatea miniștrilor și a directorilor de departamente sau a funcționarilor numiți după 19 August.

ționarilor numiți după 19 August de fostul Caimacam.

«5. Că afacerile ordinare ale administrației pot fi hotărâte de majoritatea Caimacamilor; dar că cesiunile cari privesc interpretarea Fermanului ori Tractatului, trebuie referite Porții în caz de serioasă deosebire de vederi.

«Cât privește numirile funcționarilor, cum ele ating un principiu enunțat prin Ferman, ar fi cu atât mai bine să aibă aprobarea unanimă a tuturor membrilor Căimăcămiei, cu cât aceasta ar fi o garanție împotriva spiritului de răsvrătire și de partid, afară de cazul când este să se țină seamă în special de părerea Caimacamului de care depinde direct agentul ce trebuie numit sau destituit.

«6. Ținând seamă de dificultățile ce ar putea rezulta din anularea unor acte pe cari Caimacamii le-au sancționat deja în unanimitate sau în majoritate, Reprezentanții admit, ca aceste acte să nu fie revocate—întru cât, se înțelege, nu calcă condițiile în cari s'au constituit Caimacamii.

«7. Cu toate acestea consideră destituirea directorului și a altor funcționari ai Ministerului de Interne—unul dintre Caimacami—de către ceilalți doi colegi ai săi, ca un abuz care este cu atât mai just să fie îndreptat, cu cât condițiile pe cari se bazează Căimăcămia, îl stabilesc șef al propriului său Departament.

«8. In sfârșit Reprezentanții cred, că în caz de vacanță parțială în sânul Căimăcămiei, membrul sau cei doi

«5. Afacerile curente vor putea fi decise de majoritatea Caimacamilor. Dar afacerile privitoare la interpretarea Convenției sau a Fermanului Imperial trebuie referate Inaltei Porți.

«Numirile în funcțiuni vor trebui supuse aprobării unanime a tuturor membrilor Căimăcămiei, cu rezerva de a se țineă seamă de părerea Caimacamului de care depinde direct agentul ce trebuie numit sau destituit.

«6. Actele deja sancționate de Caimacami în unanimitate sau majoritate nu vor fi revocate, dacă nu aduc atingeri grave condițiilor constituționale ale Căimăcămiei.

«7. Destituirea directorului și a altor funcționari ai Departamentului de Interne Moldovean este un abuz, care e bine să fie îndreptat.

«8. In caz de vacanță parțială în sinul Căimăcămiei, membrul sau cei doi membri în funcțiune vor com-

membri rămași în funcțiune să completeze vacanța alăturându-și unul sau doi miniștri în ordinea rangului lor, și în caz de vacanță totală, administrația provizorie a Principatului să treacă de drept la Consiliul de Miniștri, prin analogie cu art. 11 al Convenției din 19 August.

«Și într'un caz și într'altul Căimăcămia astfel formată va trebui să refere Inaltei Porți, care își rezervă în mod expres părerea, ca și Puterile Garante.

«Reprezentanții exprimă dorința, că guvernul M. S. Sultanului va binevoi a da instrucțiuni Comisarilor săi din București și Iași să se înțeleagă cu membrii corpului Consular, cari vor primi la rândul lor încunoștințare despre părerea unanimă a Reprezentanților Puterilor Garante la Constantinopole.»

În ziua de 8 (20) Decemvrie, membrii Căimăcămiei constată în unanimitate că, întrunindu-se în camera Căimăcămiei, au luat în deliberare Memorandul Puterilor. Discuția a urmat asupra celor 7 prime articole ale Memorandului, constatându-se opiniunea majorității și a minorității.

Proces verbal No. XXIII din 8 (20) Decemvrie.

«Astăzi s'au întrunit subscrișii în camera Căimăcămiei și au dat cetire Memorandului Puterilor ce li s'a comunicat de către E. S. Alif-Bey. Drept care s'a încheiat acest proces verbal.

«(Subscriși:) St. Catargiu, V. Sturdza, A. Panu.

«Secretarul Căimăcămiei (s.) D. Sturdza.»

Proces verbal No. XXIV din 8 (20) Decemvrie.

«Se cetește articolul I-ii.

«Socotința subscrișilor este, că acturile Căimăcămiei nu au tendință de a trece hotarele prescrise de Fermanul de instalare.

«(Ss.) V. Sturdza, A. Panu.

pletă vacanța alăturându-și unul sau doi miniștri în ordinea rangului lor; și în caz de vacanță totală, administrația va trece consiliului de miniștri, prin analogie cu art. 11 al Convenției.»

«Nu mă unesc, pentru că nu încap deliberație asupra unei hotărâri a Puterilor Garante,

(S.) St. Catargiu.

«Secretarul Căimăcămiei (s.) D. Sturdza.»

Proces verbal No. XXV din 8 (20) Decembrie.

«Se citește articolul al II-lea.

«Socotința subscrișilor este, că autoritățile Moldovei n'au lipsit respectului cuvenit către Puterea Suzerană, pe care respect sunt gata a-l observa și pe viitorime.

«(Ss.) V. Sturdza, A. Panu.

«Socotința mea este de a mă conforma întocmai după articolul acesta al doilea din memorandum.

(S.) St. Catargiu.

«Secretarul Căimăcămiei, (s.) D. Sturdza.»

Proces verbal No. XXVI din 8 (20) Decembrie.

«Se citește articolul al III-lea.

«Socotința subscrișilor este că în urma Convenției și a Fermanului de instalare, negăsindu-se că E. Sa Afif-Bey ar avea alt caracter decât acela de a ceti Hatîșeriful de promulgare a Convenției și Fermanul de instalare, au fost siliți a nu putea recunoaște alt caracter oficial E. Sale Afif-Bey, dar ca pentru un semn de curtuazie, se grăbesc a se conforma Memorandului și a lăsa pe viitorime, ca E. Sa Afif-Bey să corespundă prin depeși cifrate. Tot odată în privirea amestecării E. Sale Afif în trebile țării, subscrișii se văd chemați de a lor datorie și de răspunderea către țară și către Inaltele Puteri a arăta acest amestec și a cere rechemarea E. Sale din Principat.

«(Ss.) V. Sturdza, A. Panu.

«Mă unesc a fi slobod Excelenței Sale Afif-Bey a telegrafia în cifre, nu mă unesc însă a nu cunoaște pe Excelența Să că n'ar avea caracter oficial, de vreme ce prin Memorand se numește Comisar al Inaltei Porți și nici pot zice că s'ar fi amestecat în trebile țării.

(S.) St. Catargiu.

«Secretarul Căimăcămiei, (s.) D. Sturdza.»

Proces verbal No. XXVII din 8 (20) Decembrie.

«Se citește articolul al IV-lea.

«Socotința subscrișilor este că, după art. 9 al Memorandului, schimbarea ministrilor și a directorilor este categoric hotărâtă, precum apoi și a func-

ționarilor numiți după 19 August de către fostul Caimacam. În afară de aceasta, conform art. 4, Regulamentul Organic fiind baza de conduită de păzită a Caimacamilor, subscrișii, după răspunderea prescrisă prin Fermanul de istalare, făcând celelalte schimbări în latitudinea prescrisă de Ferman, recunosc a fi în legalitate.

«(Ss.) V. Sturdza, A. Panu.»

«Socotința mea este că art. al IV-lea înțelege a se schimba ministrii, directorii și alți amployați numai acei numiți de ex-căimăcămie după 19 August, și aceștia numai într'o strictă necesitate, precum pe larg se arată în Fermanul Imperial, căci Căimăcămia fiind constituită după art. 19 din Regulamentul Organic, nu poate destitui pe funcționari, decât la caz de delict dovedit.

«(S.) St. Catargiu.»

«Secretarul Căimăcămiei, (s.) D. Sturdza.»

Scrisoarea membrilor Căimăcămiei Moldovei adresată E. Sale Afif-Bey în 8 (20) Decemvrie.

«*Exceelență,*

«Membrii subscriși ai Căimăcămiei Moldovei au avut onoarea a primi copia Memorandului din 28 Noemvrie. Ei vă roagă să binevoiți a le comunica și *paragraful final* al acestui act, al căruia sens, pe cât au putut pricepe din o singură cetire ce le-a făcut ieri d-l Adossides, se referă la o înțelegere între Exceleanța Voastră și Corpul Consular.

«Primiți, Exceleanță, reînnoirea asigurării înaltei noastre considerațiuni.

«(Ss.) V. Sturdza, A. Panu.»

Răspunsul E. S. Afif-Bey adresat membrilor Căimăcămiei Moldovei în 8 (20) Decemvrie.

«*Domnilor,*

«Comisarul Imperial scris a avut onoarea a primi astăzi scrisoarea voastră, prin care-i cereți comunicarea *paragrafului final* al Memorandului din 28 Noemvrie. Aceste ultime linii ale actului menționat nefăcând parte din motivul deciziunii Domnilor Reprezentanți ai Puterilor semnatare Tratatului de Paris, și neprivind întru nimic Căimăcămia, am crezut inutil să vi-l împărtășesc; însă pentru a satisface dorința ce exprimați, mă grăbesc a vă trimite copia alăturată.

«Comisarul Imperial vă reînnoește, Domnilor, cu această ocaziune asigurările sale de înaltă considerațiune.

«(S.) Afif.»

Copia anexată.

«Reprezentanții exprimă dorința ca guvernul Sultanului să binevoască a da Comisarilor săi la București și Iași instrucțiuni, că să se înțeleagă cu Membrii Corpului Consular, cari vor primi fiecare opiniunea unanimă a Reprezentanților Puterilor Garante la Constantinople».

Proces verbal No. XXVIII din 9 (21) Decemvrie.

«Se urmează cu cetirea memorandumului.

«Se cetește articolul al V-lea.

«Subscrișii recunosc și ei prea bine această doctrină, însă cazul de a referă nu s'a prezentat încă, fiindcă singurul caz de interpretare a Convenției — adică instrucțiile explicative ale Legii Electorale — au fost făcute în unanimitate, după cum dovedesc actele. În cât privește numirile în funcții, ei se asociază cu totul dorinței manifestate în acest articol, de a vedea aceste numiri făcute în unanimitate, pe cât va fi cu putință, că ei nu vor lipsi de a lua în deosebită privință opinia minorității și de a o respecta după putință, mai ales când această minoritate este formată de către acela dintre Caimacami dela care atârnă agentul ce are a fi numit sau destituit; însă că în cazul regretabil, când argumentele majorității nu ar putea convinge pe minoritate și vice-versa, și când va fi de nevoie a lua o hotărâre, ei încheie că fără îndoială opinia majorității ar trebui să precumpănească, fiindcă nu le este cu putință să admită că sfârșitul articolului ar fi în contradicție cu termenii așa de formali ai începutului său și că, după ce au așezat într'un chip categoric principiul majorității, d-nii Plenipotențieri ar fi voit a încheia primind preponderința minorității.

«(Ss.) V. Sturdza, A. Panu.

«Articolul al 5-lea fiind foarte lămurit, că numai în pricinile curente se adoptează majoritatea, iar în chestiile ce se trag din interpretația Tractatului sau a Fermanului trebuie a se referă Inaltei Porți, precum și pentru numirile în funcții cari se ating de principiul Fermanului, trebuie a se păzi unanimitatea, cu ținerea în seamă a socotinței Caimacamului de unde atârnă persoana care are a se numi sau a se destitui; apoi jos iscălitul nu poate decât a se conforma cu acest articol, care slujește de povățuire pentru trecut și viitor; în cât însă pentru instrucțiile făcute de Sfatul Administrativ, de cari nu se vorbește în acest articol 5 din Memorand, ele pot fi bune, pe cât nu se interpretează Legea Electorală anexată către Convenție.

«(Subscris:) St. Catargiu.

«Secretarul Căimăcămiei, (s.) D. Sturdza».

Proces verbal No. XXIX din 9 (21) Decembrie.

«Se cetește art. al 6-lea.

«Art. 6 nu lasă nici o îndoială, fiindcă hotărăște menținerea actelor sancționate în unanimitate sau în majoritate ; că, în cât privește chestia de a ști dacă unele din aceste acte jignesc condițiile constitutive ale Căimăcămiei, aceasta trebuie căutat în examinarea art. 7.

«(Subscriși:) V. Sturdza, A. Panu.

«In art. 6 se înțelege că nu se pot revoca actele acele ce au venit la Căimăcămie și s'au sancționat de ea în majoritate sau în minoritate, cari sunt raporturile a deosebitelor departamente, iar nu și acele date deadreptul de Căimăcămie ca ordin, și acele cari lovesc în condițiunile constitutive ale Căimăcămiei, și majoritatea este aceea când Căimăcămia ar fi completă, ca minoritatea să-și poată da socotința, căci majoritatea fără minoritate nu poate să fie. Cât pentru acele cuprinse în art. 7 la acelaș articol, voi da socotință.

«(Subscriși:) St. Catargiu.

«Secretarul Căimăcămiei, (s.) D. Sturdza».

Proces verbal No. XXX din 9 (21) Decembrie.

«Se cetește articolul 7.

«In cece privește destituirea Directorului și a altor angajați ai Ministerului din Lăuntru, acestea nu s'au făcut fără consimțământul d-lui logofăt St. Catargiu, nici fără știrea d-sale, căci d-lui și-a dat consimțământul la aceste schimbări înainte de depărtarea sa de bună voie, și subscrișii s'au grăbit a-i face cunoscut acestea îndată ce au fost făcute. Subscrișii nu pot a nu vedea un raport între terminii «unul din Caimacami» întrebuințați în acest articol și terminii înscriși la finalul art. 5, când e vorba de agenții ce atarnă direct dela unul din Caimacami, și, prin urmare, ei cred că s'au conformat mai dinainte principiilor așezate în acest art. 5, confirmând în majoritate destituițiile de cari fusese vorba mai înainte. Pentru a da însă o dovadă mai mult de dorința ce au, de a se conforma Memorandului, subscrișii declară că sunt gata, după cum au și manifestat-o de vreo câteva ori, a revedea acele din acte făcute în timpul abținerii d-sale logofătului Catargiu, și sunt totdeauna gata, în conformitate cu sensul art. 5, de a țineă în privința cea mai deosebită opinie a d-sale logofătului, bine înțelegându-se că se vor țineă pentru toate aceste puncturi în hotărârile precise de Regulamentul Organic și de Fermanul de instalare.

«(Subscriși:) V. Sturdza, A. Panu.

«Fiindcă în art. 7 se arată că destituirea directorului și a altor ampoloiați ai Ministrului din Lăuntru și Caimacam, făcute în lipsa și neștiința acestuia, s'a recunoscut și de către Reprezentanții Puterilor Garante ca un abuz și că trebuie a se reformă, apoi jos iscălitul socotește că această reformare trebuie a se face prin reinstalarea acestor funcționari; iar asupra ziselor că aceste distribuiți s'au făcut prin consimțământul jos iscălitului, actele făcute noaptea Sâmbătă spre Duminecă dovedesc contrariul.

«(S.) St. Catargiu.

«Secretarul Căimăcămiei, (s.) D. Sturdza.»

Proces verbal No. XXXI din 9 (21) Decemvrie.

«Anul 1858, Decemvrie în 9 zile.

«In urmarea Procesului verbal făcut asupra articolului al 7-lea, subscrișii vornicul Vasile Sturdza și vornicul Anastasie Panu, gata de a înfățișa toate chipurile pentru a veni la o împreună înțelegere cu d-lui logofătul Catargiu, și drept dovadă, drept prevenință personală pentru d-lui logofătul, au propus de îndată, că directorul Departamentului din Lăuntru va fi schimbat, și că d-lui logofătul Catargiu să însemneze persoana ce voește a se pune la acel post.

«D-l logofăt a propus reinstalarea d-sale vornicului Pruncu, care după toate împrejurările n'a putut a se primi, ci d-lui logofătul să binevoască a însemna altă persoană, d-lui însă a zis că asupra altei persoane nu s'a gândit, și că rămâne întru aceasta să se consulteze, întrebând chiar și persoanele cari s'ar putea însemna dacă primesc, fiindcă socotește că la acest post se cuvine a fi o persoană care să aibă considerație în țară. Subscrișii V. Sturdza și A. Panu s'au grăbit a se uni la asemenea propunere.

«După aceasta d. logofătul a propus reinstalarea administratorilor scoși fără participarea d-sale. Subscrișii V. Sturdza și A. Panu au răspuns la aceasta, că în dorința ce sunt de a pune capăt neînțelegerii și ca o dovadă de deferință ce voesc a-i da și în cazul de față, se grăbesc a intra în revizia numirilor de administratori, ce s'au făcut fără participarea d-sale, și dar ori care din fețele numite s'ar cunoaște că nu răspunde la chemarea guvernului, subscrișii sunt gata a se uni întru schimbarea lor și înlocuirea prin alte persoane, ce s'ar socoti mai capabile și cari să răspundă mai nimerit la misia de astăzi. Acestea făcându-se conform principiilor cuprinse în procesul verbal asupra art. 7.

«(Subscriși): V. Sturdza, A. Panu.»

«D-lui logofătul Catargiu nu tăgăduiește acestea, decât socotința d-sale este subscrișă la art. 7 și că de aceea nu subscrie aici. Aceasta s'a scris în ființa și cu consimțământul d-sale.

«Secretarul Căimăcămiei, (s.) D. Sturdza.»

În urma acestor deliberații rămase fără rezultat, s'a trimis Vornicilor Vasile Sturdza și Anastasie Panu de către logofătul Ștefan Catargiu scrisoarea a III-a în 10 (22) Decemvrie, care conține Protestarea sa în contra necompetintelor lucrări ale majorității, făcând cunoscut aceasta locurilor cuvenite.

«Domnilor și colegi,

«Dorințele ce am arătat spre a urmă hotărârile Convenției din 7 (19) August în toate lucrările Căimăcămiei, au fost zadarnice, căci țintirea domniilor-voastre nu s'a prefăcut din principiul ce aveți, precum am arătat prin răspunsul ce am adresat domniilor-voastre la 5 ale trecutei luni Noemvrie.

«Toate depeșile Curții Suzerane nu s'au luat de către d-voastră în băgare de seamă, propuind că Autonomia țării nu v'ar ierta, precum jurnalele d-voastre mărturisesc această împotrivire.

«Mă măguliam că Memorandul iscălit în unire de Reprezentanții Puterilor subscriitoare Convenției ar putea folosi la restatornicirea legiuitorului lucrări în fiecare din articolele foarte lămurite ale acestui Memorand și cu mulțumire am înbrățișat prilejul și am propus toate închipuirile prin cari s'ar fi putut opri nelegiuirea marșă a Căimăcămiei, și totodată a se putea îndrepta listele electorale, potrivit legii anexate către Convenție, după care alegerile următoare acestor liste trebuie să cadă de sine, potrivit depeșei din 16 Decemvrie, pe temeiul nenumăratelor protestații urmate din partea tuturor claselor a tuturor ținuturilor; dar și această manifestație, impusă prin Memorandul Reprezentanților Puterilor Garante, nu a fost puternică a vă depărta din principiul d-voastre și nu ați făcut decât a da o justificație asupra abaterilor d-voastre desaprobată prin Memorand, după care, siluindu-se legea, stăruiți a săvârși alegerile. Așa dar, în loc de a vă supune unei înalte hotărâri, v'ați încercat a zădărnici toate.

«După acestea nu-mi rămâne alta decât a protesta necompetințele lucrării d-voastre, ferindu-mă de orice răspundere, și a face cunoscut acestea locurilor cuvenite.

«(Subscris:) St. Catargiu.»

Majoritatea Căimăcămiei adresează E. S. Fuad Pașa în 11 (23) Decemvrie următoarea depeșă telegrafică la Constantinople:

«E. S. Afif-Bei ne-a comunicat copia Memorandului stabilit la 28 Noemvrie la Constantinople.

«Prin urmare întrunindu-ne cu d-l Catargiu pentru a lua măsurile de aplicare a dispozițiilor cuprinse într'însul, am avut durerea de a vedea pe co-

legul nostru stăruind a le interpreta într'un sens cu neputință de pus în acord cu termenii acestui act.

«După d-l Catargiu Memorandul ar pretinde reinstalarea tuturor funcționarilor în posturile lor, indiferent dacă au fost destituiți cu unanimitatea sau majoritatea Căimăcămiei, dacă au fost Miniștri, Directori sau altceva, dacă au fost numiți înainte sau după 19 August. Față de o interpretare atât de forțată ne-am crezut datori a constată în procesele verbale semnate de d-l Catargiu și de noi, modul cum înțelegem noi sensul fiecărui articol al Memorandului. După aceasta am propus d-lui Catargiu înlocuirea Directorului actual al Departamentului de Interne, printr'o persoană care să întrunească voturile tuturor Caimacamilor, precum și revizuirea numirilor făcute în timpul abținerii voite a colegului nostru și înlocuirea funcționarilor statului în contra cărora ar exista obiecțiuni serioase. Dar departe de a-l vedea pe d-l Catargiu admitând propunerile noastre, cari dovediau într'un grad înalt considerația noastră față de persoana sa și graba de a ne conforma Memorandului, am găsit la colegul nostru aceeaș rezistență ca și în trecut, rezistență dusă până acolo, încât a refuzat să semneze ultimul proces verbal, în care se relatau faptele sus menționate. Unicul motiv al acestui refuz a fost, că d-sa ține la interpretarea Memorandului așa cum ne-a explicat-o mai nainte.

«Subsemnații, deși se cred întemeiați să speredze că Memoriul explicativ, comunicat E. V., precum și Reprezentanților Puterilor la Constantinopole, va fi modificat părerea E. V. despre actele lor, calificate ca abuzive, declară că au încercat tot ce eră compatibil cu dreptatea și demnitatea Guvernului, pentru a aduce pe d-l Catargiu la o înțelegere folositoare intereselor țării.

«Procesele verbale sus menționate se vor trimite cu poșta la Constantinopole . . .

«(Ss.) V. Sturdza, A. Panu.»

În 11 (23) Decemvrie Majoritatea Căimăcămiei Moldovei adresează o scrisoare Consulilor la Iași ai Franciei, Austriei, Prusiei și Mării Britanii.

«E. S. Afif-Bei ne-a comunicat o copie de pe Memorandul stabilit în 28 Noemvrie la Constantinopole.

«Intrunindu-ne cu d-l Ștefan Catargiu pentru a lua măsurile de aplicare a acestor dispoziții, avem onoarea a vă comunica o copie a proceselor verbale, cari conțin rezultatele acestor încercări.

«În cele dintâi șapte procese verbale veți găsi explicările ce am dat modului de a înțelege dispozițiile acestui act și părerile noastre în această privire.

«În acelaș timp, fiindcă Memorandul a fost trimis din Constantinopole îna-

inte de a ajunge acolo Memoriului nostru explicativ al faptelor cari l-au motivat, am ținut să constatăm în aceste procese verbale încă odată, și în prezența d-lui Catargiu, explicațiunile ce le-am dat E. S. Ministrului de Externe al Turciei, precum și Reprezentanților Puterilor Garante.

«De altfel, gata să ne supunem acestor dispoziții, am constat într'un ultim proces verbal, a cărui copie de asemenea avem onoare a vă o comunica, propunerile ce am făcut colegului nostru în cestiunea aplicării Memorandului, precum și respingerea lor din partea d-lui Catargiu, din pricina unei interpretări exclusiviste a Memorandului, care după noi nu concoardă cu textul acestui act.

«Rugându-vă, Domnule Consul, să binevoiți a aduce aceste fapte la cunoștința E. S. Reprezentantului. . . la Constantinopole, ne grăbim, etc.

«(Ss.) V. Sturdza A. Panu.»

În 14 (26) Decembrie majoritatea Căimăcâmiei trimite către Reprezentanții Puterilor Garante la Constantinopole o expunere amănunțită asupra deliberărilor ei privitoare la Memorandul din Constantinopole și a situațiunii politice ce ea trage după sine.

«Subsemnații membri ai Căimăcâmiei Moldovei au onoare a supune aprecierii E. V. faptele cuprinse în această expunere și cari merită atențiunea Puterilor Garante ale Drepturilor Principatelor.

«Chemăți prin Convenția din 7 (19) August și prin Fermanul Imperial de instalare să procedeze la aplicarea exactă a Legii Electorale; însărcinați sub a lor răspundere să vegheze la mântinerea ordinii legale și a liniștii publice; ținută în sfârșit în virtutea mandatului lor, să respecte și să facă a se respecta noua Constituție acordată Principatelor: subsemnații s'ar fi făcut vinovați față de patria lor, dacă n'ar fi stavilit unele acte cari tind să vatăme drepturile ei cele mai sfinte și să creeze dela început antecedente compromițătoare pentru viitor.

«În baza art. 25 al Tractatului de Paris și în virtutea dreptului său de suzeranitate, Inalta Poartă a însărcinat pe E. S. Afif-Bei să aducă la Iași Fermanul de instalare a Caimăcâmiei și să cetească Hatîșeriful Imperial, care promulgă Convenția din 7 (19) August. Aceasta a fost unica misiune oficială a acestui înalt funcționar turc și, odată terminată, ar fi trebuit să urmeze plecarea lui imediată din Moldova, căci nici o stipulațiune particulară a numitei Convenții nu autoriză pe Inalta Poartă de a avea în Principate agenți însărcinați de a asista la operațiunile electorale. Este adevărat că Memorandul ieșit mai târziu din înțelegerea domnilor Reprezentanți ai Puterilor Garante la Constantinopole acordă E. S. Afif-Bei facultatea de a reclama

dreptul de a-și prelungi șederea în Principate; dar cu condiția de a se abține de orice ingerință în afacerile țării și cu singura misiune de a ține guvernul său în curent cu evenimentele.

«Departate de aceasta, E. S. s'a instalat în Iași ca o persoană cu totul oficială și a pretins să se bucure de toate prerogativele ce se cuvin de drept persoanelor investite cu un caracter oficial, cum este aceea de a uză de telegraf pentru a expediă depeși cifrate și de a întreține relațiuni diplomatice cu guvernul local.

«Inșă oricât de adânc ar fi respectul subsemnaților față de drepturile de suzeranitate ale Inaltei Porți, nu puteam să consimțim cerințelor E. S. Afif-Bei înainte de a-și asigura titluri nouă, în virtutea cărora acest înalt funcționar își creă astfel din propria sa autoritate o nouă misiune în Moldova. A trebuit să refuzăm a recunoaște validitatea unei misiuni, care nu se sprijină pe nici o scrisoare vizirială și acest refuz, indicat de rațiuni de înaltă conveniență și în nici un caz de o lipsă de respect față de Inalta Poartă, cum pe nedrept s'a interpretat, ne-a servit ca punct de plecare a purtării ce am avut față de E. S. Afif-Bei, de când petrece în Iași.

«Profitând de ruptura regretabilă ce s'a produs între membrii Guvernului, E. S. a s'a grăbit a prezintă la Constantinopole acest incident sub un aspect dușmănos majorității Căimăcămiei și să-i dea niște proporții pe cari nici pe departe nu le-a avut. Rapoartele sale secundate de plângerile exagerate și de acuzațiunile nedrepte ale d-lui Catargiu, aveau de scop să provoace o dezaprobare formală din partea Porții în contra purtării majorității, precum și un început de ingerințe în afacerile Principatelor. Acest scop a fost ajuns numai decât.

«O întâie depeșă, pe urmă o a doua și o a treia adresate din Constantinopole E. S. Afif-Bei au adus succesiv, la început simple observațiuni, la urmă ordine formale din partea A. S. Marelui Vizir, cari au fost transmise, parte verbal, parte în scris, majorității Căimăcămiei.

«Subsemnații pătrunși de simțământul datoriei lor, au primit toate aceste comunicări ca o deferință pentru A. S. Marele Vizir; dar nu s'au crezut datori a le acorda decât importanța unor păreri personale, a unor avize oficioase. Ei au crezut că ar comite o mare lipsă de respect față de Inalta Poartă, dacă ar atribui un scop premeditat de ingerință unor simple comunicări verbale, făcute de către un funcționar al ei lipsit de orice caracter oficial.

«Cu toate acestea convingerea lor a fost sdruncinată, când au văzut că în jurul E. S. Afif-Bei se grupează întreg partidul răsvrătiților, care îndemnă în mod ostentativ pe d-l Catargiu la rezistență și care răspândia în public șvonuri neliniștitoare, proprii a întreține o agitație ascunsă. Fiecare depeșă

nouă din Constantinopole eră prezentată ca o amenințare pentru subsemnații; ea luă în ochii mulțimii, prin îngrijirea oamenilor E. S. Afif-Bei, proporțiunile unui Ferman de destituire și părea a promite nemulțumiților adevărate lovituri de Stat.

«Guvernul a înțeles, fără a se neliniști prea mult, scopul acestor manopere, și le-a bănuțit originea; dar s'a mulțumit, în interesul ordinii publice, numai a le zădărnici printr'o purtare hotărâtă și legală, precum și printr'o moderațiune chibzuită față de cei ce căutau să provoace scandaluri. El a avut dovezi neîndoioase de reaua credință și intențiunile vinovate ale partidului d-lui Catargiu; dar s'a ferit să împiedice, prin complicațiuni nepotrivite, mersul regulat indicat de Convenție. Incredințat de dreptatea sa și de asentimentul general al țării, a crezut că trebuie să uzeze de răbdare și față de E. S. Afif-Bei și să lupte, fără să se plângă, în contra greutăților provocate prin prezența lui în Capitală. Mai multe protestări colective i s'au adresat din diferite județe în contra petrecerii prea îndelungate a E. S. în Moldova și în contra influenței ce ar putea avea asupra alegerilor. Guvernul a răspuns acestora, ca E. S. este un oaspe, care merită toată considerațiunea, dar în acelaș timp a făcut apel la simțimântul de dreptate al E. S., informându-l despre starea de agitare a spiritelor și amintindu-i respectul datorit sfintei legi a ospitalității.

«Fără îndoială E. S. a văzut în aceste atențiuni față de persoana sa un semn de slăbiciune, căci a răspuns prin exigențe personale, cum eră destituirea Directorului telegrafului, etc., cereri față de cari subsemnații au observat cea mai mare rezervă; atât de departe erau ei de a vedea într'insele altceva, decât efectul unei voințe personale și al unui exces de zel pentru interesele Inaltei Porți.

«Cu toate acestea au fost nevoiți să deslușească lucrurile și au constatat un plan hotărît de amestec al Puterii Suzerane în afacerile Principatului, când au primit prin intermediul E. S. Afif-Bei următoarele două depeși, una sosită la 9, cealaltă la 21 Decemvrie.

«Cea dintâi, relativă la subvenția datorită Mănăstirilor grecești în virtutea Regulamentului Organic, este astfel concepută: «Spuneți Căimăcămiei să nu facă nimic cu privire la Mănăstirile grecești, până când nu va fi regulată această afacere în mod definitiv conform cu Fermanul imperial.»

«Această depeșă ofensătoare ca formă pentru demnitatea Guvernului și prejudiciabilă, ca fond, drepturilor de Autonomie și intereselor țării, căută să suspende măsurile administrative ce s'au luat pentru încassarea unei sume datorite de doi ani de Mănăstirile închinare, și aceasta a doua zi după rati ficarea de către M. S. Sultanul a unei Convenții, care stipulează la art. 2:

«Principatele se vor administra liber și în afară de orice ingerință a Inaltei Porți.»

«A doua depeșă, cea din 21 Decembrie, este și mai gravă. Căci ea atinge libertatea presei într'un timp când națiunea are mai multă nevoie decât ori când de a fi luminată asupra drepturilor și datorii sale. O dăm textual, cum a fost comunicată subsemnaților de E. S. Afif-Bei: — «Legile cari reglementează presa sunt de categoria legilor fundamentale, pe cari o administrație provizorie, a cărei misiune specială este lămurit și precis desemnată printr'un act internațional, nu le poate modifica prin propria ei inițiativă și după placul ei. Deci măsura luată în ultimul timp de o parte a Căimăcămiei Moldovei, privitoare la presa acestui Principat, este nelegală și contrară spiritului Convenției din 19 August și menită a produce urmări grave. Inalta Poartă ca și Inaltele Puteri Garante, dorind înainte de toate menținerea liniștii în această țară și voind să înlăture tot ce ar putea să o amenințe și să împiedice executarea fidelă a măsurilor adoptate în de comun acord pentru asigurarea bunăstării celor două Principate, invită pe d-nii Caimacami să restabilească imediat regimul revocat și să supravegheze ca turburătorii și înșelătorii să nu poată găsi mijlocul de a-și propaga principiile lor subversive în ziarele țării.»

«Acest document vorbește singur și nu reclamă nici un comentariu. El anulează o lege promulgată în domnia răposatului Principe Ghica, în urma unui vot al Divanului ad-hoc de atunci, redactată și confirmată de Ministrii acestui Domn, astăzi Caimacami ai Moldovei, suspendată sub Căimăcămia lui Teodor Balș printr'o simplă scrisoare vizirială și în sfârșit readusă în vigoare în urma Convenției, care chemând la putere pe Ministrii ultimului Domn, a restabilit țara sub regimul legilor existente la acea epocă.»

«În fața unui amestec atât de direct, Moldova s'a mișcat cu drept cuvânt și se întreabă dacă Actul Public European, care-i consacră drepturile, este o realitate pentru Poartă și dacă Marile Puteri Semnatare Tractatului de Paris au înțeles să dea Principatelor o Constituție pentru uzul lor sau pentru uzul exclusiv al Curții Suzerane?»

«Subsemnații, interpreți oficiali ai simțimentelor națiunii, își fac o datorie imperioasă semnalând atențiunii Puterilor tendințele Inaltei Porți, de a se amesteca direct sau indirect în afacerile administrației locale. Acest amestec are de urmare exercitarea unei influințe prejudiciabile asupra rezultatului viitoarelor alegeri de deputați și de Domn; el încurajează îndrăzneala câtorvâ răsvrățiți incorigibili, cari visează răsturnarea ordinii legale în favoarea unei candidaturi princiare, mărturisită față și proclamată de partidul lor; ea împiedică în mod sistematic mersul regulat al Guvernului local și, lucru și mai grav, calcă drepturile de Autonomie, de cari Principatele sunt chemate a se bucura prin voința colectivă a șapte auguști Suverani.»

«In fața faptelor ce am expus, subsemnații ne credem autorizați a ne adresă tuturor Inaltelor Puteri, rugându-le să binevoască a lua măsuri pentru executarea Convenției din 19 August, în ce privește respectul datorit Autonomiei țării, și ei cred că primul pas de făcut pe această cale este rechemarea Cămarului Otoman, care de sigur a căutat să provoace ingerința Inaltei Porți.

«(Ss.) V. Sturdza, A. Panu.»

Aplicarea articolului 8 din Memorand s'a consemnat în Procesul verbal XXXII, făcând cunoscut această hotărâre logofătului Ștefan Catargiu și visternicului I. A. Cantacuzino.

Proces verbal No. XXXII al Căimăcămiei Moldovei, din 20 Decembrie 1858 (1 Ianuarie 1859).

«Mai multe săptămâni au trecut de când s'a născut o neînțelegere regretabilă între membrii Căimăcămiei Moldovei. In această trecere de vreme, d-lui logofătul Ștefan Catargiu, urmând unor fatale înrăuriri, a luat în fața colegilor săi o poziție din ce în ce mai ostilă și a ridicat în contra lor un șir de învinovățiri pe cât nedrepte pe atât și violente. Tânguirile și protestațiile sale cele exagerate au răsunit prin toate jurnalele Europei și au avut de scop a aduce în rătăcire nu numai opinia publică, dar și aceea a Curții Suzerane și a Ambasadorilor Marilor Puteri. Ele au provocat în adevăr conferințe în Constantinople și au motivat un Memorandum, care atribue Căimăcămiei o tendință de a păși peste marginile puterii sale și o acuza că ar fi lipsit respectului cuvenit către Curtea Suzerană.

«Totuș, subscrișii cred în conștiință că nu au făcut alta decât a se menține în calea celei mai stricte legalități, pe calea ce le eră însemnată mai dinainte prin însăși Convenția din 7 (19) August.

«Ei au destituit (cu împreună lucrare a d-sale logofătului Catargiu) Ministerul fostului Caimacam, pentru că nu da destule închezășluri de nepărținire cerută prin Fermanul Imperial de instalare.

«Ei au schimbat pe mai mulți administratori (cari sunt funcționari ai Statului, iar nu amployați ai Departamentului din Lăuntru), pentru că contractase, ca și ministrii fostului Caimacam, legăminte serioase în favoarea candidaturii acestuia.

«Ei au depărtat pe directorul Departamentului din Lăuntru (un om condamnat chiar de către însuș d-lui logofătul Catargiu), pentru că acesta, urmând exemplul dat de șeful lui, părăsise postul său, pentru că, din pricina acestei îndoite abțineri a Ministrului și a Directorului, administrația țării rămăsese lipsită de șefii săi superiori.

«Acestea sunt motivele cari au ținut până acum pe d-l logofăt Catargiu depărtat de colegii săi.

«Nici simțirea datorilor către Patrie, nici rugămintele adevăraților săi amici, nici sfaturile oficioase a mai mulți dintre domnii Consuli, nici concesiile propuse de colegii săi ca țel de împăcare, nimic nu a putut învinge îndărădnicia d-sale logofătului, cu atât mai vinovată cu cât eră vătămătoare intereselor țării.

«O mână ascunsă îl purtă negreșit într'o cale atât de nepotrivită cu dignitatea unui om de vârsta și de poziția sa; căci d-lui a răspuns totdeauna cu cea mai mare violență la moderația colegilor săi, și a opus necurmat o rezistență îndărădnică, dacă nu calculată, la toate concesiile propuse de către subscrișii, pentru a pune capăt unei neînțelegeri de puțină importanță. D-lui a preferat mai bine să caute soluția unei chestii de simplă administrație locală în intervenția Inaltei Porți.

«Inaintea sosirii Memorandului, subscrișii au dat o netăgăduită dovadă de spiritul împăcător ce-i însuflă, prin declarația adresată tuturor agenților înaltelor Puteri din Iași. De asemenea după cetirea Memorandului, ei au dat dovadă de deferența către d-l logofăt Catargiu, propunându-i de a schimba pe directorul Departamentului din Lăuntru, precum și pe ceilalți funcționari numiți în timpul abținerii sale de bunăvoie dela Căimăcămie, dacă purtarea acestora ar înfățișa motive de bănuială. D-lui logofătul Catargiu a combătut toate aceste propuneri prin pretenții cari erau cu totul contrarii dispozițiilor Memorandului: d-lui a cerut reinstalarea Ministerului Vogoride, reintegrarea fostului director al Ministerului din Lăuntru, d-lui Pruncu, depărtarea tuturor funcționarilor numiți fără participarea d-sale, și, în sfârșit, anularea tuturor actelor majorității Căimăcămiei, chiar și acelora săvârșite mai înainte cu învoirea unanimă a tus-trei membri ai Căimăcămiei.

«Dupa ce a dat ultimatul acesta, d-l Ștefan Catargiu a părăsit iarăș postul, amenințând pe subscrișii cu o nouă protestație către Inalta Poartă și, chiar în aceeaș zi, d-lui le-a împărtășit hotărîrea sa, prin o scrisoare care, pe lângă forma atacătoare pentru dignitatea ocărnuirii, cuprinde și formala declarație de a se abține în viitor de toate lucrările cu colegii săi.

«Nici o îndoeală nu mai poate exista dinaintea acestor fapte. D-lui logofătul Catargiu a rupt însuș cu mâinile sale vâlul ce acoperia proiectele sale și astăzi oricine poate vedea țelul adevărat al purtării sale politice. D-lui este organul unei partizi ostile majorității Căimăcămiei, pentru că aceasta, respectând și voind a face să se respecte Convenția, și-a luat de deviză nepărtinirea, și pentru că nepărtinirea poate face nesigură probabilitatea candidaturii pregătite de mai înainte.

«Exagerația pretențiilor d-sale are de scop de a legitimă abținerea sa, iar

această abținere calculată caută a pune pe Căimăcămie într'o stare anormală, în cât privește facerea listei viitoare a candidaților pentru domnie, urmare care reclamă conlucrarea a tus-trei membri ai Căimăcămiei, în speranță fiind d-lui logofătul, că, cu asemenea chip, s'ar putea invalida alegerile, dacă ele nu vor fi favorabile proiectelor sale.

«In urma celor mai sus arătate, și în privire că operația electorală s'a încheiat; In privire că Adunarea are a fi în curând convocată; In privirea neapăratei trebuințe de a se face lista candidaților la domnie; In privirea declarației d-sale logofătului Catargiu de a nu lua mai mult parte la lucrările ocărmuirii: *Subscrișii se socot autorizați a considera această declarație ca un caz de vacanță în sânul Căimăcămiei și, cu vie părere de rău, se văd nevoiți de gravitatea împrejurărilor a împlini o mare datorie, completând Căimăcămia cu un al treilea membru, conform rostirii Memorandului.*

«Prin urmare, în puterea art. 8 din Memorandum, subscrișii declară vacant postul încredințat de Convenție d-sale logofătului Catargiu și chiamă pe d-l Ministru de Finanțe a îndeplini funcțiunile d-sale logofătului în Căimăcămie.

«(Ss.) V. Sturdza, A. Panu.

«Secretarul Căimăcămiei, (s.) D. Sturdza.»

Această hotărîre să face cunoscut logofătului Ștefan Catargiu și Visternicului Ioan A. Cantacuzino.

«Onorat Domniei Sale Logofătului Ștefan Catargiu.

«Subscrișii au onoare a Vă comunica copie de pe Procesul verbal ce au încheiat ieri pentru linia de conduită ce s'au văzut siliți a adoptă, conformându-se art. 8 din Memorandum; aceasta cu onoare vi se comunică spre regula Domniei Voastre.

«(Ss.) V. Sturdza, A. Panu.

«No. 458. Iași, 21 Dec. 1858. «Secretarul Căimăcămiei, (s.) D. Sturdza.»

«Onorat Domniei Sale Visternicului Iancu A. Cantacuzin.

«In urmarea procesului verbal încheiat în 20 a curenteii, Domnia Voastră sunteți invitat a vă întruni cu subscrișii pentru a lua de acum parte la Căimăcămie ca membru al ei în locul lăsat vacant de d-lui logofătul Ștefan Catargiu.

«(Ss.) V. Sturdza, A. Panu.

«No. 459. Iași, 21 Dec. 1858. «Secretarul Căimăcămiei, (s.) D. Sturdza.»

In urma acestei comunicări, Căimăcămia în unanimitate pășește la lucrările sale.

Proces verbal XXXIII.

«Anul 1858 Dncemvrie în 22 zile.

«Conform procesului verbal încheiat XXXII, prin care se înlocuiește postul de Caimacam lăsat vacant de d-lui Logofătul Ștefan Catargiu prin d-lui Visternicul, conform art. 8 din Memorandum; subscrișii Vornicul Vasile Sturdza, Vornicul Anastase Pănu și Visternicul Iancu Alecu Cantacuzin, s'au întrunit astăzi și au încheiat acest proces verbal, după care Caimăcămia fiind întrunită de tus-trei membrii săi, va păși de acum întru împlinirea celorlalte lucrări relative la competența sa. Procesul acesta verbal dinpreună cu acel de sub No. XXXII se vor comunica Consiliului spre a regulă comunicarea lui locurilor respective și înaintarea celorlalte lucrări în asemenea.

«(Ss.) V. Sturdza, A. Panu, I. A. Cantacuzin.
Secretarul Căimăcămiei, (s.) D. Sturdza.»

O altă scrisoare a Vornicilor V. Sturdza și A. Panu a fost trimisă E. S. Fuad Pașa, în 21 Decemvrie (2 Ianuarie).

«Ca răspuns la scrisoarea ce E. V. a binevoit a adresă direct Caimăcămiei, comunicându-i Memorandumul din 28 Noemvrie, subsemnații au onoare a vă informă, că în dorința de a se conformă unui act atât de important, ieșit din înțelegerea Inaltei Porți cu Reprezentanții Puterilor Garante la Constantinopole, au propus d-lui Catargiu schimbarea Directorului Ministerului de Interne, înlocuirea acelora dintre funcționarii Statului, a căror purtare este reprobabilă, precum și revizuirea actelor ce au fost făcute în timpul abținerii voite a colegului lor.

«La toate aceste propuneri cari dovedesc cu prisosință simțimintele pacinice ale subsemnaților, d-l Catargiu a răspuns că nu primește, după cum se constată din procesele verbale anexate aci, și dintr'o scrisoare vehementă, a cărei copie o alăturăm, și în care declară că este decis să prelungească, printr'o nouă abținere, starea anormală în care se află Căimăcămia de câtva timp.

«O asemenea declarație, pe care de altfel nimic nu o poate justifica, echi-valează în împrejurările actuale cu o dimisie din postul de Caimacam și subsemnații s'au văzut cu mare regret în trista necesitate de a o considera ca atare.

«Alegerile s'au terminat și trebuie să se convoace Adunarea; în baza Convenției deputații vor trebui să procedeze la alegerea Domnului în termen de 9 zile cu începere dela deschiderea Camerei și Căimăcămia va trebui să le prezinte prealabil lista candidaților, cari întrunesc calitățile cerute pentru a se urcă pe tron.

«Iar d-l Catargiu refuzând să ia parte de acum înainte la lucrările Guvernului, subsemnații s'au văzut obligați să procedeze la completarea Caimăcâmiei în vederea formării listei candidaților la Domnie și pentru aceasta s'au conformat dispozițiilor art. 8 din Memorand, numind pe d-l Ministru de Finanțe în postul de Caimacam, devenit vacant prin abținerea fostului lor coleg.

«Subsemnații speră că E. V. va aprecia motivele cari l-au silit să cedeze unei datorii atât de imperioase și va binevoi a crede cu cât regret au trebuit să adopteze o măsură dictată de gravitatea împrejurărilor.

«În această speranță ei roagă pe E. V. să primească, etc.

«(Ss.) V. Sturdza, A. Panu.»

O asemenea comunicare a Vornicilor V. Sturdza și A. Panu este adresată Consulilor Puterilor Garante la Iași, din 21 Decembrie (2 Ianuarie), asupra înlocuirii Logofătului Ștefan Catargiu prin Visternicul I. A. Cantacuzin.

«Subsemnații au onoarea a Vă informa, că în dorința de a se conforma Memorandului ce li s'a comunicat de E. S. Fuad Pașa, au propus d-lui Catargiu schimbarea Directorului Ministerului de Interne, înlocuirea aceloră dintre funcționarii Statului, a căror purtare ar fi reprobabilă, precum și revizuirea actelor cari au fost făcute în timpul abținerii voite a colegului lor.

«La toate aceste propuneri, cari dovedesc cu prisosință simțimintele de împăcare ale subsemnaților, d-l Catargiu a răspuns că nu primește, după cum se constată din procesele verbale anexate aci, și dintr'o scrisoare vehementă, a cărei copie o alăturăm, în care declară că este decis să prelungească, printr'o nouă abținere, starea anormală în care se află Caimăcâmia de câtvă timp.

«O asemenea declarație, pe care de altfel nimic nu o poate justifica, echivalează în împrejurările actuale cu o dimisie a sa din postul de Caimacam și subsemnații s'au văzut cu mare regret în trista necesitate să o considere ca atare.

«Alegerile s'au terminat și trebuie să se convoace Adunarea; în baza Convenției deputații vor trebui să procedeze la alegerea Domnitorului în termen de 9 zile, cu începere dela deschiderea Camerei și Caimăcâmia va trebui să le prezinte prealabil lista candidaților, cari întrunesc calitățile cerute pentru a se urca pe tron.

«Iar d-l Catargiu refuzând să ia parte de acum înainte la lucrările Guvernului, subsemnații s'au văzut obligați să procedeze la completarea Caimăcâmiei, în vederea formării listei candidaților la Domnie și pentru aceasta s'au conformat dispozițiilor art. 8 din Memorand, numind pe d-l Ministru

de Finanțe în postul de Caimacam, devenit vacant prin abținerea fostului lor coleg.

«Subsemnații semnalându-vă aceste fapte, vă roagă să le aduceți la cunoștința E. S. d-lui Ambasador al... la Constantinopole. Ei speră că E. S. va aprecia motivele cari i-au silit să cedeze unei datorii imperioase și va binevoi să creadă cu cât regret au trebuit să adopteze o măsură dictată de gravitatea împrejurărilor.

«Primiți, etc.

«(Ss.) V. Sturdza A. Panu».

Logofătul Stefan Catargiu încheie comunicările sale prin o ultimă scrisoare adresată vornicilor Vasile Sturdza și Anastasie Panu în 24 Decembrie (5 Ianuarie 1859). Adresa acestei scrisori ca și sfârșitul ei dovedesc că logofătul Catargiu abdică însuș din situațiunea sa de membru activ al Căimăcămiei Moldovei.

«Onor. Domniilor sale Vornicii Vasile Sturdza și Anastasie Panu.

«Adresa d-voastră din 21 Decembrie am primit cu alăturata copie a Procesului verbal XXXII din 20 Decembrie. Am cetit cele într'însul cuprinse, și nici cum nu este deșanțat că d-voastră v'ați luat însușire de a mă concedia din dreptatea numirii de Caimacam. Nimic nu este mai consecvent decât după ce v'ați îmbrăcat cu dreptul de sine stăpânitori directori, în loc de a vă mărgini a fi numai membrii Căimăcămiei interimare; după ce subț asemenea putere ați silnicit Regulamentul, ați răstălmăcit Convenția, și nu v'ați supus Memorandumului Reprezentanților Puterilor Garante, după cum se văd socotințele d-voastre în protocolul iscălit de noi, apoi fără îndoială a trebuit să-mi luați puterea cea care prin Convenție ne-a numit Caimacami, și să destituiți pe acel al treilea membru al Căimăcămiei interimare, ce are asemenea drepturi ca și d-voastră, măcar că ați fi putut și fără această măsură să alcătuiți listele candidaților la domnie, cari au să fie cercetate de Adunare, de vreme ce v'ați însușit dreptul a face alegerile deputaților în potriva tuturor protestațiilor, răstălmăcind Legea Electorală anexată la Convenție după plăcerea și scopul d-voastre.

«Nu este dar nimic de mirat sborul ce ați făcut din treaptă în treaptă până la cea mai înaltă putere; dar ceea ce este cu adevărat de măhnit, văd că d-voastră vă cereți a mă învinovați pe mine pentru un necunoscut rău ce credeți că aș fi putut face, și nu voiți a vă încredința și a condamna înseși lucrările d-voastre, cari au produs cea mai fâțișă părtinire și silnicie; asemenea cu măhnire cetesc în actul d-voastre ce mi-ați trimis, că ați fi făcut concesiile ca o înaltă putere către un subaltern, și că m'ați înduplecat să mă fac unele lucrărilor împreună cu d-voastră; însă eu nu am văzut

din partea d-voastre decât îndărătnicire a călcă legea, iar din partea mea nu ați văzut decât o liniștită abținere, fără a mă face organul unei închipuite opoziții a d-voastre, ci ca organ apărător legilor și Convenției.

«Nu, d-lor, nu! Nici o înrăurire, nici o mână tainică (precum ziceți) nu m'au putut abate din drumul legalității; din potrivă, este un mare adevăr de toți cunoscut, că o așa mână străină vă împinge cu putere în lucrările d-voastre, povățuindu-vă cu duhul secret, care este condamnat din partea tuturor puterilor Europei.

«Nu, d-lor, nu! Eu nu am dat demisia mea de membru al Comisiei întreprindere, pentru ca să se socotească locul vacant; *eu m'am depărtat numai de a lua parte la lucrările pline de părtinire și ilegalități, dar am arătat toate împrejurările la toate Puterile, cari acelea numai pot avea dreptul a mă destitui, dacă m'ar fi găsit vinovat, și acum văzând această lucrare arbitrară, voi protestă, iarăși la toate Puterile, dela care alărnă soarta nenorocitei țări ocârmuită de o putere dictatorială.*

«(Subscris:) Șt. Catargiu».

Ultima atitudine luată de Guvernul Otoman a indicat de sine Căimăcămiei, lucrând acum în unanimitate, a lua măsuri de apărare în contra reînnoirii poruncilor directe ori indirecte dela Constantinopole.

Pe de o parte Căimăcămia Moldovei trimite o circulară (No. 72) Prefecților de Covurlui, Putna, Bacău, Neamț, Suceava, Dorohoiu, Botoșani și Ismail, din 23 Decembrie 1858 (4 Ianuarie 1859).

«Domniei sale d-lui administrator,

«Guvernul a luat știință că un nou Comisar turcesc are să vie în Moldova cu misii deosebite din partea Inaltei Porți. De datorita dar a Căimăcămiei fiind a se conforma celor prescrise în asemenea ocaziuni, de Capitulații, cari sunt sfințite prin Convenția din 7 (19) August, se pune d-tale în vedere art. 10 din Tratatul încheiat de Vasile Lupu, suveranul Moldovei, cu sultanul Mahomet IV, la anul 1634. Acest articol cuprinde: «Turcii, pre cari Poarta îi va trimete cu scrisori adresate Principelui, nu vor trece Dunărea, ci se vor opri pe malul opus al acestui râu, dând depeșile în mâna guvernatorului dela Galați, cari le va trimete Principelui, și asemenea va da curierilor Inaltei Porți și răspunsurile dela aceasta».

«Se ordonează dar d-tale ca, îndată ce va sosi vreun trimis sau comisar din Partea Inaltei Porți, să te conformezi în totul acelor prescrise de citatul mai sus articol și, primind scrisorile ce vor fi adresate guvernului, prin stațetă să le trimiți către Căimăcămie și, până la primirea răspunsului, te vei

sili a da toate cinstirile cuvenite, potrivit cu rangul ce va avea trimisul Inaltei Porți, făcându-i și toate înlesnirile trebuincioase pe țărnul opus de hotarul țării, unde se va afla.

Domnia-ta vei răspunde îndată de primirea acestui ofis și de îndeplinirea lui la vreme în totul.

«(Subscriși:) V. Sturdza, A. Panu, I. Cantacuzin.
«Secretar de Stat, (subscris) V. Alecsandri».

Pe de altă parte s'a trimis de Căimăcămie telegrama No. 38 Colonelului Steriadi, Prefectul porturilor Dunărei, din 23 Decembrie 1858 (4 Ianuarie 1859).

«Domniei-Sale Colonelului Steriadi, Prefectul Porturilor Dunărei.

«Guvernul a luat știință că un nou Comisar turcesc are să vie în Moldova cu misii deosebite din partea Inaltei Porți. La această ocazie dându-se instrucțiunile cuvenite d-lor administratori, prin ofisul No. 72, Căimăcămia invită pe d-voastră ca, în înțelegere cu d-lui administratorul ținutului, să îndepliniți întocmai cele prescise prin citatul ofis.

«(Ss.) V. Sturdza, A. Panu, I. Cantacuzin.
«Secretar de Stat, (s.) V. Alexandri».

Analele Academiei Române.

	L. B.
<i>Tom. XXIX.—Memoriile Secțiunii Istorice.</i>	
Cronica Vascanilor (Județul Suceava), de <i>Radu Rosetti</i>	8.—
Despre originea și transformările clasei stăpânitoare din Moldova, de <i>Radu Rosetti</i>	1,50
Un boier oltean la Karlsbad în 1796—1797: călătoria lui Barbu Știrbei în apus, de <i>N. Iorga</i>	—,70
Congresul pentru Proprietatea literară și artistică, de <i>A. D. Xenopol</i>	—,20
Câteva fărâme din corespondența lui Alexandru Vodă Ghica, Domn și Caimacac al Țerii-Românești, de <i>N. Iorga</i>	—,20
Congresul sociologic din Londra și organizarea militară a școalelor în România, de <i>A. D. Xenopol</i>	—,30
Despre censura în Moldova. I. Inițierea censurii de guvernul provizor rus și funcționarea ei sub acel regim, 1828—1834, de <i>Radu Rosetti</i>	—,40
— II. Censura sub Mihail Sturdza, 1834—1849, de <i>Radu Rosetti</i>	1,50
— III. Censura cărților evrești în Moldova sub domniile regulamentare, de <i>Radu Rosetti</i>	—,60
Neconștiutul în istorie, de <i>A. D. Xenopol</i>	—,30
Evoluția în istorie, de <i>A. D. Xenopol</i>	—,30
Tradiția istorică în chestiunea originilor române, de <i>Dimitre Onciul</i>	—,20
Două Zamfire, domnițe române din secolul XVI, trecute în Transilvania, de <i>Ioan Pușcariu</i>	—,30
Câteva observațiuni asupra îndatoririlor militare ale Cnejilor și boierilor moldoveni în secolii XIV și XV, de <i>I. Bogdan</i>	—,30
Contribuții la istoria Moldovei între anii 1448—1458, de <i>I. Bogdan</i>	—,30
Evangheliile dela Homor și Voroneț din 1473 și 1550, de <i>I. Bogdan</i>	1.—
» XXX.—Desbaterile Academiei în 1907—8.	5.—
» XXX.— <i>Memoriile Secțiunii Istorice</i>	6.—
Despre censura în Moldova. IV. Censura sub Grigorie Ghica și desființarea ei, de <i>Radu Rosetti</i>	1.—
Cetatea Neamțului dela podul Dâmboviței în Muscel, de <i>I. Pușcariu</i>	—,20
Notiță despre monetele lui Petru Mușat, de <i>Nicolae Docan</i>	1.—
Lupta între Drăculești și Dănești, de <i>A. D. Xenopol</i>	1.—
Contribuțiuni la studiul cronicelor moldovene (Nicolae Costin, Tudose Dubău, Vasile Dâmian), de <i>Const. Giurescu</i>	—,40
Inscripțiile dela Cetatea-Albă și stăpânirea Moldovei asupra ei, de <i>I. Bogdan</i>	1.—
Documentul Răzenilor din 1484 și organizarea armatei moldovene în sec. XV, de <i>I. Bogdan</i>	1.—
Indice alfabetic al volumelor din <i>Anale</i> pentru 1898—1908.	2.—
<i>Tom. XXXI.—Desbaterile Academiei în 1908—9</i>	5.—
» XXXI.— <i>Memoriile Secțiunii Istorice</i>	10.—
Patruzeci și doi de ani de domnie a Regelui Carol I, de <i>D. Sturdza</i>	—,20
Un proces de sacrilegiu la 1836 în Moldova, de <i>Radu Rosetti</i>	—,50
Letopisețul lui Azarie, de <i>I. Bogdan</i>	1,60
Cum se căutau moșile în Moldova la începutul veacului XIX.	
Condica de răfueală a Hatmanului Răducanu Roset cu vechilii lui pe anii 1798—1812, de <i>Radu Rosetti</i>	1,50
Originile asiro-chaldeene ale greutăților romane, de <i>Mihail C. Sufu</i>	—,20
Arhiva senatorilor din Chișinău și ocupațiunea rusească dela 1806—1812. I. Cauzele războiului. Inceputul ocupației, de <i>Radu Rosetti</i>	2.—
Negru Vodă și epoca lui, de <i>Dr. At. M. Marienescu</i>	—,50
Criminalitatea în România, după ultimele publicațiuni statistice, de <i>I. Tanoviceanu</i>	—,30
Arhiva senatorilor din Chișinău și ocupația rusească dela 1806—1812.	
II. Negocierile diplomatice și operațiunile militare dela 1807—1812.	
Amănunte relative la ambele țeri, de <i>Radu Rosetti</i>	1,50
Unioniști și separatiști, de <i>A. D. Xenopol</i>	—,50
» XXXVII.—Desbaterile Academiei în 1909—1910	5.—
» XXXVII.— <i>Memoriile Secțiunii Istorice</i>	14.—
Știri despre veacul al XVIII-lea în țerile noastre după corespondențe diplomatice străine. I, 1700—1750, de <i>N. Iorga</i>	—,50
Arhiva senatorilor din Chișinău și ocupația rusească dela 1806—1812	
III. Amănunte asupra Moldovei dela 1808 la 1812, de <i>Radu Rosetti</i>	1,60
— IV. Amănunte asupra Țerii-Românești dela 1808 la 1812, de <i>Radu Rosetti</i>	2.—

Analele Academiei Române

	L. B.
Despre elementele cronologice în documentele românești, de <i>N. Docan</i>	—,50
Partidele politice în Revoluția din 1848 în Principatele Române, de <i>A. D. Xenopol</i>	—,60
Studii privitoare la numismatica Țării-Românești. I. Bibliografie și documente, de <i>N. Docan</i>	1,20
Știri despre veacul al XVIII-lea în țările noastre după corespondențe diplomatice străine. II, 1750—1812, de <i>N. Iorga</i>	—,80
Conflictul dintre guvernul Moldovei și mănăstirea Neamțului. I. Înainte de 1 Iunie 1858, de <i>Radu Rosetti</i>	1,60
Marele spătar Ilie Țifescu și omorîrea lui Miron și Velișco Costin, de <i>I. Tanoviceanu</i>	—,50
Luptele dela Ogretin și Teișani din zilele de 13 și 14 Septembrie 1602 (7111), de <i>General P. V. Năsturel</i>	—,50
Conflictul dintre guvernul Moldovei și mănăstirea Neamțului. II. După 1 Iunie 1859, de <i>Radu Rosetti</i>	1,50
Din amintirea unui boier Moldovean din jumătatea întâi a veacului XIX, Dimitrie Ghițescu, 1814—1878, de <i>A. D. Xenopol</i>	—,70
«Doamna lui Ieremia Vodă», de <i>N. Iorga</i>	1,—
Sociologia și socialismul, de <i>A. D. Xenopol</i>	—,20
Despre metoda în științe și în istorie, de <i>A. D. Xenopol</i>	—,20
Țara Severinului sau Oltenia, de <i>Dr. At. M. Marienescu</i>	—,50
<i>Tom. XXXIII.</i> —Desbaterile Academiei în 1910—1911	4,—
<i>XXXIII.</i> — <i>Memoriile Secțiunii Istorice</i> . . . . . (Sub presă)	
Francisc Rákóczy al II-lea, învictorul conștiinței naționale ungurești și României, de <i>N. Iorga</i>	—,40
Un călător italian în Turcia și Moldova în timpul războiului cu Polonia, de <i>N. Iorga</i>	—,30
Două documente privitoare la Revolta boierilor din țara Făgărașului în favoarea lui Mihnea Vodă numit cel Rău, 1508—1510, de <i>Ioan Pușcariu</i>	—,20
Carol al XII-lea, Petru cel Mare și țările noastre, de <i>N. Iorga</i>	1,—
Câteva note despre cronicile și tradiția noastră istorică, de <i>N. Iorga</i>	—,20
Alte lămuriri despre veacul al XVIII-lea după izvoare apusene. Luarea Basarabiei și Moruzestii, de <i>N. Iorga</i>	—,40
Răscoala Seimenilor în potruva lui Mateiu Basarab, de <i>N. Iorga</i>	—,30
Cevă despre ocupațiunea austriacă în anii 1789—1791, de <i>N. Iorga</i>	1,—
Insemnătatea divanurilor ad-hoc din Iași și București în istoria renașterii României, de <i>D. A. Sturdza</i> . I. Tratatul de Paris din 30 Martie 1856	—,40
— II. Anul 1856	1,20
— III. Anul 1857	1,60
— IV. Lucrările divanurilor ad-hoc din Iași și București. Partea Românilor din Ardeal și Ungaria în cultura românească (influențe și conflicte), de <i>N. Iorga</i>	—,20
Munții Tâmaș și Tămășel, de <i>Ioan Pușcariu</i>	—,20
Dinastia lui Radu Negru Vodă în Ungro-Vlahia (Vlahia Mare) și Dinastia Basarabilor în Oltenia (Vlahia Mică) și în Vlahia Mare, de <i>Dr. Atanasiu M. Marienescu</i>	1,—